

BURGEMEESTER

107

NEDERLANDS GENOOTSCHAP VAN BURGEMEESTERS | JAARGANG 29, MEI 2024

DE VEILIGHEIDSEDITION

Nederlands
Genootschap
van Burgemeesters

11

Urgent gaat nog te vaak voor belangrijk

58

Extreem geweld en terrorisme: crisytypen die vragen om een specifieke aanpak

62

Getroffenen bepalen wat de gemeente kan doen

64

Omggaan met de wolf

80

Versterking van de gezagsrol op het Team Openbare Orde Inlichtingen

83

De ramp die USAR.NL wereldwijd op de kaart heeft gezet

4 **Terugblik incident** Treinramp Voorschoten

8 **Het is nooit meer rustig geworden**

14 **Rondje langs de burgemeesters**
Aan Janny

16 **Politiecapaciteit:** zorg voor burgemeesters, zegen voor criminelen

19 **Column** Liesbeth Spies

20 **De toekomst van de politiefunctie**

24 **Taakstraf met Zorg**

26 **Column** Burgemeesters in het groen

27 **Reageren dan!**

30 **Kiezen óf delen, het moet eerlijk!**

34 **De online interventiematrix**

37 **VAR gezocht!**

40 **Een beveiligingsadvies op maat maakt weerbaar**

43 **CYBORGemeester**

44 **Terugblik** Openbare orderecht 2023

48 **Uitbreiding sluitingsbevoegdheid 174a Gemeentewet**

51 **Namens de familie:** pakt bij dramatische gebeurtenissen regie in omgang met media

54 **(Inter)nationale terrorismebestrijding is ook lokaal**

68 **Het landelijk vuurwerkmanifest:** voor een toekomstbestendige vuurwerktraditie

72 **Rondje langs de burgemeesters**
Vuurwerkverbod

74 **opsporingsdienst nederlandse arbeidsinspectie**

78 **Kick Out Zwarte Piet:** "Wij maken Nederland Beter"

86 **Het nationaal Veteranen Platform** behartigt ook de belangen van uw veteranen

90 **Veiligheidsberaad** kijkt vooruit door middel van strategische agenda 2024 - 2027

93 **Behalen van duurzame ambities moet hand in hand gaan met veiligheid**

96 **Sittard-Geleen** zet de komende jaren fors in op de aanpak van jeugdcriminaliteit

99 **Leestips**

100 **Algemene info**

VOORWOORD

Met trots presenteer ik u deze veiligheidseditie van het Burgemeestersblad, waarin dieper ingegaan wordt op cruciale aspecten van lokale veiligheid en de uitdagingen waarmee onze samenleving wordt geconfronteerd. Als burgemeester is het uw taak om de veiligheid en het welzijn van onze gemeenschappen te waarborgen. Dit blad biedt een platform om belangrijke kwesties te bespreken en van gedachten te wisselen over effectieve strategieën om deze uitdagingen aan te pakken.

Een van de fundamentele pijlers van onze democratie is het recht op vreedzame demonstratie. Het stelt burgers in staat om hun stem te laten horen en hun standpunten kenbaar te maken. Echter, recente gebeurtenissen, zoals de koranverbranding in Arnhem en de demonstraties bij de opening van het Holocaustmuseum in Amsterdam, hebben laten zien hoe dit recht kan leiden tot spanningen en conflicten. Als burgemeester dient u een evenwicht te vinden tussen het beschermen van dit recht en het handhaven van openbare orde en veiligheid.

De koranverbranding in Arnhem heeft diepe verdeeldheid en maatschappelijke onrust veroorzaakt. Het is een pijnlijke herinnering aan de noodzaak van interculturele dialoog en respect voor diverse geloofs- en culturele overtuigingen. Als gemeenschap moeten we actief werken aan het bevorderen van tolerantie en begrip om zo conflicten te voorkomen en sociale cohesie te versterken.

Naast deze binnenlandse uitdagingen worden we ook geconfronteerd met aanhoudende conflicten op internationaal niveau. Deze conflicten hebben verwoestende gevolgen voor de lokale bevolking, met talloze slachtoffers en een voortdurende humanitaire crisis. Ook in Nederland zijn de gevolgen van deze humanitaire crises zichtbaar. De onrust en instabiliteit in deze conflictgebieden leiden tot een toename van migratiestromen en vluchtelingen. Tevens leiden de conflicten tot cyberaanvallen en digitale dreigingen, die de Nederlandse overheid, bedrijven en burgers treffen. De

wereldwijde economie wordt beïnvloed, wat weer indirecte effecten heeft op de economische stabiliteit en veiligheid in Nederland. Daarnaast leiden de conflicten tot radicalisering en het aantrekken van sympathisanten voor extremistische groeperingen, wat de dreiging van terrorisme vergroot. Kortom, de aanhoudende conflicten hebben een brede impact op de veiligheidssituatie in Nederland, die verder reikt dan alleen de directe geografische betrokkenheid.

Een ander belangrijk aspect dat we niet over het hoofd mogen zien, is de voorbereiding op noodsituaties. Of het nu gaat om natuurrampen, terroristische dreigingen, een mogelijke oorlog of andere noodsituaties, het is van cruciaal belang dat we als gemeenschappen voorbereid zijn en beschikken over de nodige middelen en plannen om adequaat te reageren op crisissituaties. Het hebben van noodpakketten en het implementeren van noodplannen kan levens redden en de veerkracht van onze gemeenschappen vergroten in tijden van nood.

In deze veiligheidseditie van het Burgemeestersblad bieden we een scala aan inzichten en beste praktijken op het gebied van lokale veiligheid. Zo is er onder andere aandacht voor terrorisme, het omgaan met de wolf, het Team Openbare Orde Inlichtingen (TOOI), terugkoppelingen uit het Veiligheidsberaad, juridische ontwikkelingen en terugblikken van burgemeesters op ernstige incidenten die hun gemeenschappen hebben getroffen. Deze onderwerpen belichten verschillende aspecten van veiligheid en bieden inzicht in de complexiteit van het handhaven van openbare orde en veiligheid in onze samenlevingen.

Joost Keemink - Haane MCPm
Bestuurlijk adviseur veiligheid & crisisbeheersing
Nederlands Genootschap van Burgemeesters

COLOFON

Jaargang 29, nummer 107, mei 2024 | verschijnt 3 keer per jaar | **Hoofdredacteur** Joost Keemink - Haane
Eindredactie Reineke Ponsioen | **Redactiecommissie** Mieke Baltus, Maarten Houben, Ellen van Selm, Joost van Oostrum en Judith Keijzers-Verschelling | **Fotografie cover** ANP, Robin van Lonkhuisen
Opmaak OntwerpKeuken | **Redactieadres** Nederlands Genootschap van Burgemeesters | Postbus 30435
2500 GK Den Haag | Tel: (070) 373 83 83 | e-mail: info@burgemeesters.nl

Deze speciale editie van het Burgemeestersblad is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van de ministeries van Justitie en Veiligheid en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

EEN NOG **ONOVER- ZICHTELIJKE SITUATIE** MET VEEL GEWONDEN EN WELLICHT ERGER ...

Tekst | Nadine Stemerding, burgemeester van Voorschoten

Foto | ANP Graphics, Olivier Middendorp, Robin Utrecht

een nog hardere klap. Een intercity van Leiden naar Rotterdam raakt de brokstukken en ontspoord. In de trein breekt brand uit en twee van de vier treinstellen belanden in het weiland.

In deze terugblik kan ik gemakkelijk samenvatten wat er is gebeurd. Maar op die vierde april is het helemaal anders. Daar moeten we het doen met puzzelstukjes die ons in de loop van de dag worden aangereikt. Des te indrukwekkender is het kordate optreden van verpleegkundig centralist Wendy. Zij wil net de allereerste 112-beller vragen of die mogelijk een nare droom had, als ze door de telefoon de tweede klap hoort. Wendy begrijpt onmiddellijk dat hier iets bijzonder ernstigs aan de hand is en besluit op te schalen.

Rond 03.37 uur arriveren de eerste hulpdiensten. Gemakkelijk is de hulpverlening niet. “Het was donker, de bovenleiding was gebroken, er was hulpgeroep hoorbaar, er was brand zichtbaar en er moest een sloot worden overgestoken om bij de trein te komen”, vat Hans Zuidijk het scenario later die ochtend in de persconferentie samen. En wat zit er in die goederentrein? Nog zo’n belangrijke eerste vraag die hulpdiensten bij een dergelijk ongeval stellen. Gelukkig gaat het om onschuldige ongebluste kalk.

GRIP-3

Vanaf de allereerste melding treedt het crisisplan in werking. Kort na vieren blijkt het incident zo ernstig, dat ik besluit op te schalen naar GRIP-3. Ofwel: er moet onmiddellijk een gemeentelijk beleidsteam (GBT) naar het gemeentehuis.

Voordat ik snel douche – de pers wil niet tegenover een stinkende burgemeester staan – en mijn spullen pak, bel ik een paar van mijn eigen mensen. Onze communicatieadviseur neemt al na twee keer overgaan op. De coördinator facilitaire zaken is zelfs al op het gemeentehuis en stelt me gerust: “De koffie loopt en broodjes zijn besteld.” Ook onze veiligheidsadviseur en anderen nemen direct de telefoon op en spoeden zich naar het gemeentehuis.

Zo jong als het ongeval nog is, zo snel dient zich een eerste lesson learned aan. Waar ik dacht een team samen te stellen met mijn eigen vertrouwde mensen, zie ik me ineens omringd door experts uit andere gemeenten die piketdienst hebben. Laat er geen misverstand over bestaan: ik vind het geweldig dat we op al die hulpverleners en collega’s uit de hele veiligheidsregio mogen rekenen en je weet dat het zo werkt, maar op het moment zelf is het even wennen.

Dinsdagnacht 4 april 2023. Ik kijk op mijn wekker. Het is bijna kwart voor vier en ik kan niet goed thuisbrengen waarvan ik wakker werd. Een paar minuten later gaat mijn telefoon. Het is Hans Zuidijk, directeur Veiligheidsregio Hollands Midden. “Een groot treinongeval bij station Voorschoten, waarbij een goederentrein en een passagierstrein zijn betrokken”, informeert hij me kort en bondig. “Een nog onoverzichtelijke situatie met veel gewonden en wellicht erger ...”

Harde klap

Wat is er precies gebeurd? Om 03.25 uur worden omwonenden van station Voorschoten wakker door een harde klap. Een goederentrein richting Den Haag botst op een kraan op lorries (krol), die het spoor oversteekt. De bouwkraan en brokstukken belanden op het spoor. Twee minuten later volgt

Rond twaalf uur 's middags arriveert de koning op de plek waar bewoners met uitzicht op de spoorlijn die nacht hulp verleenden en hun huizen openstelden. Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat Vivianne Heijnen sluit aan met een cameraploeg van de NOS. Na een kort verslag in het commando plaats incident (CoPI) staat een wandeling langs de treinstellen gepland, aan de overkant van de sloot. De politie brengt ons met een busje via de andere kant van het spoor naar de treinstellen, waar de koning de plaats incident bezoekt.

Waar je als burgemeester moet zijn
 's Avonds rij ik dan even naar huis om een hapje te eten. Ik zit op mijn bank en probeer een eerste besef te krijgen van wat er allemaal is gebeurd. Ik denk aan de slachtoffers en hun nabestaanden, familie en vrienden voor wie deze dag inktzwart is. Dan gaat mijn deurbel. Mijn buurvrouw Liesbeth staat aan de deur met een bordje eten. Ik weet even niet wat ik moet zeggen. Wat is dit ongelooflijk lief. Nadat ik de deur heb dichtgedaan breek ik heel even.

Ik kies ervoor om die avond geen plaats te nemen in talkshows, ondanks vele uitnodigingen van alle denkbare

programma's. Ik wil die avond bij mijn brandweerploeg en de politiemannen en vrouwen zijn, die deze ochtend in alle vroegte als eerste ter plaatse waren. Die gesprekken ga ik nooit vergeten. Lesson learned #4: zorg dat je daar bent, waar je als burgemeester moet zijn.

Intussen rijdt in die dagen erna meer en meer pers Voorschoten binnen, evenals programmamakers die omwonenden proberen te strikken voor talkshows. Vooral over de paasdagen van het komende weekend maak ik me zorgen. Met de Keukenhof en de meubelboulevard staan we in de top 3 van gezellig-met-het-hele-gezin-eropuit. De politie en onze boa's hebben de handen vol aan het op afstand houden van al die pers, honderden dagjesmensen en krottenkokers die zelfs bij omwonenden de tuin inlopen om naar binnen te gluren. Om onze dorpsgenoten te beschermen besluit ik de zaterdag voor Pasen om de wijk af te sluiten.

Berging
 Naast de nodige bewoners- en bedankbijeenkomsten, externe onafhankelijke onderzoeken en de administratieve afhandeling, vragen vooral de herstellwerkzaamheden veel aandacht. Acht

dagen na het ongeval start het bergen van de passagierstrein. We verwachten er nogal wat van. Stel je voor, een loodzwaar treinstel bungelend onder een hijskraan. Maar zoals we deze dagen vaker zien, laten de bergers van Mammoet zich niet afremmen door een planning. Als ze kunnen, dan gaan ze. Dus als de journalisten en filmploegen op het afgesproken moment in de stromende regen aankomen, is het zware hijswerk al volbracht.

Op de dag dat de laatste treinwagons uit Voorschoten vertrekken – 11 april – organiseren we een bedankbijeenkomst voor alle hulpdiensten die ervoor hebben gezorgd dat een hulpverlening uit het boekje is neergezet. Geen woorden voor. Bij mijn speech tegenover ruim 200 mannen en vrouwen ben ik mijn emoties maar net de baas. Lesson learned #5: zet de hulpdiensten in het zonnetje.

Lieve mannen van ProRail

Exact een week na het treinincident word ik in de nacht van maandag op dinsdag wakker. Bezweet, rillend, badend in het zweet. Het is duidelijk geen griep, maar de man met een serieuze

ProRail-medewerkers doen onderzoek bij de trein en de bovenleiding.

hamer die voor mij klaarstaat. Elke keer als ik ook maar dreig in slaap te vallen, schrik ik wakker omdat ik denk dat ik telefoontjes heb gemist.

Je weet dat er een terugslag komt, het moment van verwerking van alles wat je hebt meegemaakt. Je weet alleen niet wanneer. Het wordt mij die nacht duidelijk dat de verwerking is begonnen. Ik voel mij de hele dag goed beroerd.

Aan het einde van de dag stap ik in mijn auto en keer ik terug naar de ongevalslocatie. Ik kijk naar de treinen en weet me niet zo goed raad. Dan komen twee medewerkers van ProRail naar me toe. Ze zien dat ik het zwaar heb en stellen voor dat we met z'n drieën langs de treinstellen lopen. In alle rust mag ik de plek nogmaals zien en kan ik alle vragen stellen die ik wil en delen we ook mooie verhalen met elkaar. Zo helpen die lieve man-

nen mij om het ongeval te verwerken. Daarna naar huis gegaan en heel snel lekker in mijn bedje gekropen om te gaan slapen.

Bedankt!

Vijf lessen heb ik gedeeld, al waren het er vooral die eerste hectische dagen wel meer. De belangrijkste les ging over mezelf. Als burgemeester wil ik sterk zijn, alles in de hand hebben. Maar dat is niet mogelijk. Soms moet je nu eenmaal samenwerken met een deels onbekend team, heb je geen invloed op zaken waarvoor jij je verantwoordelijk voelt, moet je impactvolle gebeurtenissen net als ieder ander verwerken. Ofwel: ook ik ben gewoon een mens van vlees en bloed.

Ik had dit allemaal niet gekund zonder de steun van velen. Bedankt omringende gemeenten, dat jullie ambtelijk zijn bijgesprongen. We hadden de extra handjes en de ervaring even

heel hard nodig. Dank ook aan mijn eigen ambtelijke organisatie die vanaf het eerste moment om mij heen stond en daar niet meer is weggegaan. Van de crisissen in die vroege ochtend, tot en met de berging van de treinen en de afhandeling die nu deels nog moet plaatsvinden.

Zoals verwacht, staat de afgelopen jaarwisseling in het teken van terugblikken. Lokale en regionale media, maar bijvoorbeeld ook NOS Radio 1 Journaal willen horen hoe ik het treinongeval heb ervaren en wat me bijbleef. Op 4 april aanstaande gaan we een gedicht onthullen nabij de ongevalslocatie. Dan denken we aan kraanbestuurder Martin. Maar ook aan de omwonenden en hulpdiensten die middenin de nacht klaarstonden voor hun medemens en die Voorschoten heel even wereldnieuws maakten. ■

Koning Willem-Alexander heeft de plek van het treinongeval in Voorschoten bezocht om zijn medeleven te betuigen en te spreken met direct betrokkenen. Staatssecretaris Heijnen van Infrastructuur en Waterstaat was ook aanwezig.

INTERVIEW MET VERTREKKEND KORPSCHIEF HENK VAN ESSEN

HET IS NOOIT MEER **RUSTIG** GEWORDEN

Na bijna 45 jaar bij de politie, waarvan de laatste vier jaar als korpschef, nam **Henk van Essen** onlangs afscheid. Tijd voor een terugblik.

Tekst | Lodewijk van Wendel de Joode

Foto | Politie

U heeft eens gekscherend gezegd dat in het leven van een korpschef slechts twee mooie dagen zijn: de eerste en de laatste dag. Hoe kijkt u terug op al die dagen daartussen?

Ik kijk met veel voldoening terug. De eerste en de laatste dag waren buitengewoon leuk, maar daar tussendoor vonden ook nog heel veel leuke

dagen plaats. Het is wel een intensieve functie, je bent eindverantwoordelijk voor de organisatie, een boegbeeld. Als het een beetje stormt hoor je vooruit te stappen en anders gun je de collega's het podium. En wat voor een burgemeester geldt, geldt ook voor mij: het is geen veertigjarige baan, geen 9 tot 5 baan. Je staat altijd aan, ook in de vakantie. En in het weekend doe je

per definitie je privéleven, je gezin, je directe naaste familie tekort. '86-urige werkweek, voor 65000 ZZP'ers', stond er in de vacature voor korpschef op de satirische website De PIT. Grappig bedoeld natuurlijk, hoewel er weken zijn weken geweest waarbij ik dat aantal uren bijna haalde.

U begon in 2020 als korpschef, middenin coronatijd. Hoe was dat?

Toen ik begon hebben collega's weekend na weekend demonstraties moeten begeleiden. Dieptepunt waren natuurlijk de avondklokrellen. Toen waren de coronamaatregelen over en dachten we adem te kunnen halen, vervolgens kregen we vier tot vijf weken voetbalproblematiek. En daarna de boerende demonstraties, die zijn er ook nu weer, we hebben talloze demonstraties van XR. Het is nooit meer rustig geworden. De samenleving is complexer geworden, er spelen vele problemen waar de politiek het initiatief moet nemen. Of het nou om de gaswinning en bevingen in Groningen gaat, stikstof, klimaat, de huisvestingsproblematiek. De overheid kan niet alles oplossen, maar zal ze wel het initiatief moeten nemen. En als dat niet gebeurt of het blijft te lang door sudderen, dan wordt een politiek probleem een politieprobleem.

'Er is veel geïnvesteerd in repressie. Maar repressie zonder preventie is eindeloos.'

Wat was uw ambitie toen u begon als korpschef?

Bij mijn aantreden als korpschef heb ik gezegd: buiten is het vertrouwen enorm hoog, daar ben ik trots op, maar binnen hebben we een been bij te trekken. Dus ik ga me vooral richten op de binnenkant, meer aandacht voor de collega's en hun werk. Dáár heb ik in geïnvesteerd, ik ben veel op werkbezoek geweest. Daarnaast hebben we hebben de laatste hand gelegd aan een nieuw zorgstelsel voor collega's, waarbij we meer van vertrouwen uitgaan. Ik heb geïnvesteerd in de relatie met de vakbonden. Het feit dat we een cao hebben zonder acties, zegt ook iets over de interne verhoudingen.

En wat ik ongelofelijk belangrijk vind is dat iedereen bij ons zichzelf moet kunnen zijn. Wil je veiligheid aan de buitenkant vergroten, dan moet je dat aan de binnenkant creëren. En de samenleving vraagt ook om een divers samengestelde politie. Je moet herkenbaar zijn voor de mensen in de wijk. Diversiteit is een noodzaak. Zowel voor ons werk, als voor de arbeidsmarkt.

U heeft veel verschillende functies gehad binnen de politie. Wat vond u de leukste?

Eén van de leukste functies, die ik heb gehad, was teamchef in de Haagse wijk Segbroek. Ik was chef van een team van 150 mensen. Dus daar kende je bijna alle collega's. En de surveillanten, de wijkagenten en de rechercheurs zaten op samen één werkvloer. Het was een wijk waar verloedering optrad en waar we echt samen met de buurtbewoners tot verbetering konden

komen. We konden echt de veiligheid vergroten. We hebben ook het eerste handhavingsteam van de gemeente Den Haag opgericht. Samen met de BOA's onder het motto 'schoon, heel en veilig' de wijk verbeteren. Dat vond ik geweldig om te doen en daar hebben we ook veel waardering voor gekregen.

En wat vond u de lastigste positie?

Korpschef zijn was niet altijd makkelijk, maar wat ook een lastige functie was, was die van klachteninspecteur. Dat heb ik midden jaren tachtig gedaan. Dan zie je dat burgers komen klagen en dat wij het bij de politie soms heel moeilijk vinden om een keer sorry te zeggen. En begrip tonen, zo zei ik altijd, is niet hetzelfde als gelijk geven. Afgezien van notoire klagers – want die heb je ook – kun je een klacht zien als een vorm van feedback. Als je daar op een goeie manier mee omgaat, dan herstel je dat vertrouwen. Mijn voorbeeld was altijd: er wordt iemand aangehouden, die voldoet aan het signalement van een winkeldief, dus wordt hij naar het politiebureau gebracht. Maar hij blijkt het niet te zijn. Dan is de aanhouding volledig rechtmatig, maar dan kun je toch ook een keer sorry zeggen? En vragen: waar wilt u naar toe? Naar waar u bent aangehouden, naar huis? Zo iemand zet je niet buiten de deur en zoek het maar uit.

Heeft u nog bij uw afscheid nog een boodschap voor burgemeesters?

We zijn in een spanningsveld terechtgekomen als politie, want we zijn nationaal georganiseerd en veel problemen worden daar ook neergelegd, terwijl het gezag – en vaak ook de kennis en het inzicht – lokaal ligt.

Opsporing is en blijft een belangrijke pijler van ons werk, maar veiligheid vergroten begint bij voorkómen. Preventie is een kerntaak van de politie. Wat je echter de afgelopen jaren ziet, is dat er heel sterk op repressie geïnvesteerd wordt. Maar repressie zonder preventie is eindeloos. We moeten blijven investeren in onze benaderbaarheid, beschikbaarheid en aanspreekbaarheid in de wijk. Die staat onder druk door

'Criminaliteit is
verschoven naar het
digitale domein.
We doen online al
veel, maar moeten
echt meer doen.'

de grote vervangingsvraag en door de vele taken die op ons bordje gekomen zijn. Maar waar wij het echt verdienen, dat is onze aanwezigheid in de wijk. Wij moeten dat blijven koesteren. We moeten verworden tot een repressieve, justitiële politie. Wij zijn de politie die tussen de mensen wil staan. En nog één belangrijke tip: om ook waardering uit te spreken via de stichting Waardering Erkenning Politie (zie wep.nu). Daar ga ik namelijk de komende jaren werken.

Wat ziet u als uitdagingen voor uw opvolger Janny Knol?

De wijk blijft belangrijk, daar ligt ons DNA. Maar daar komen deze twee uitdagingen bij: internationalisering en digitalisering. Criminelen werken wereldwijd samen, kennen letterlijk en figuurlijk geen grenzen. En daarnaast, is de 'klassieke' criminaliteit – overvallen, inbraak – verschoven naar het digitale domein. Denk aan oplichting of afpersing. Online kan één dader heel veel slachtoffers maken. En die daders zijn soms heel erg jong. 'Ga je vakken vullen in de supermarkt of zakkenvullen op het internet?', zo zei een collega heel treffend. We doen online al veel, maar we moeten echt meer doen. ■

Henk van Essen

Voormalig korpschef van de Nationale Politie

INTERVIEW MET JANNY KNOL

‘URGENT GAAT NOG TE VAAK VOOR BELANGRIJK’

‘De nieuwe korpschef heeft begrip voor de bestuurlijke positie van burgemeesters’, aldus burgemeester Bruls van Nijmegen over **Janny Knol**. Zij is sinds 1 maart de nieuwe korpschef van de politie.

Tekst | Lodewijk van Wendel de Joode

Foto | Politie, Wouter Zaalberg

U kent al aardig wat burgemeesters, maar voor wie u nog niet kent: wie is Janny Knol?

Ik ben Janny Knol, partner van Ellen, moeder van twee dochters en woonachtig in Deventer. Mijn motivatie om bij de politie te gaan werken, lijkt op die van veel van mijn collega's. Ik werd aangetrokken

door de combinatie hulpverleners én actie, onrecht bestrijden. Zo begon ik in 1990 op straat bij de gemeentepolitie in Deventer. Daarna vervulde ik tal van functies binnen ons korps, op vele plekken in het land. Onder meer als teamchef, directeur Opsporing, projectleider High Impact Crime, plaatsvervangend politiechef in Noord-Nederland

en politiechef van de Eenheid Oost-Nederland. Als docent aan de Politieacademie ging ik meer nadenken over de betekenis van de politie in onze democratische rechtstaat en samenleving. Hierdoor werd ik me nog bewuster van het belang van ons werk.

'We moeten ons als politie **steviger en moderner** met de samenleving verbinden'

'We hebben als overheid een stap te zetten. Ook het internet heeft een politiefunctie nodig.'

Waarom wilde u korpschef worden?

'De politie is waakzaam en dienstbaar aan de waarden van de rechtsstaat'. Een missie die staat als een huis. Het is wat mij elke dag drijft en het is waarom ik met heel mijn blauwe hart 'Ja' heb gezegd tegen het ambt van korpschef. Ik denk dat ik in deze rol kan bijdragen aan een volgende stap in de ontwikkeling van de politie.'

Welke ontwikkeling voorziet u?

Voor mij is 'verbinden' één van de belangrijkste werkwoorden. Maar dat doen we in een samenleving die zich in woelig vaarwater bevindt. Er is meer onrust en onzekerheid. Tegenstellingen worden scherper en spanningen groter. Denk aan boerenprotesten, klimaatdemonstraties of conflicten elders in de wereld die hier doorwerken. Steeds vaker staan we als politie tegenover mensen in plaats van tussen mensen. Om ons werk goed te kunnen doen is de verbinding met de samenleving cruciaal. Maar de verbinding met de wijk staat onder druk. Als we niet

oppassen raken we daar iets heel waardevols kwijt.

We moeten ons als politie steviger en moderner met de samenleving verbinden. We moeten onszelf steeds blijven vragen: 'past onze aanpak nog wel in de huidige tijd?' De toenemende digitalisering vraagt een andere manier van werken. Is het, nu bijna elke misdaad een cybercomponent heeft, nog logisch om onderscheid te maken tussen 'klassieke' en digitale criminaliteit? Verbinden doen we ook door digitaal contact te zoeken. Om een voorbeeld te geven: wekelijks stellen meer dan achtduizend mensen vragen aan onze chatbot Wout. Daarvan wordt 80 procent direct afgehandeld en de overige 20 procent in live chatcontact

met een politiemedewerker. Hier helpt digitalisering de burger.

Tegelijkertijd zijn veel mensen nog onvoldoende beschermd op het web. En we zien digitale criminaliteit nog te veel als een misdrijf waarbij het slachtoffer alleen financiële schade oploopt. Maar de gevolgen zijn vele malen ernstiger. Bij een woninginbraak weet je al snel dat de dader niet meer in huis is. Maar bij een digitale inbraak of identiteitsfraude blijven de angst en onzekerheid langer bestaan. Daarnaast zijn jongeren aanwezig binnen steeds meer digitale hangplekken waar allerlei negatief gedrag plaatsvindt, zoals cyberpesten en shame sexting, zonder enige vorm van correctie. Ouders en technologiebedrijven hebben hier een verantwoordelijkheid in. Een mooi voorbeeld daarvan vind ik de recente KPN-campagne over de schadelijke gevolgen van sexting. Maar we hebben ook als overheid een stap te zetten. Ook het internet heeft een politiefunctie nodig.

Wat is uw visie op de bedreiging van onze rechtsstaat door de georganiseerde criminaliteit?

'Die is zeker niet nieuw, maar het probleem is wel groter geworden. Dus moeten wij onze opsporing versterken. Ik onderschrijf van harte wat de Commissie Marcouch onlangs zei: 'Bij deze dreigingen met geweld zijn compromissen niet mogelijk. De norm moet gehandhaafd worden.'

Opsporen gaat voor mij niet alleen om reageren op incidenten, maar ook misstanden zien aankomen en voorkomen. We moeten de wijk goed kennen, want alleen dan krijg je zicht op jongeren die ontsporen en opklimmen in de criminele wereld. Daar is nu – online en offline – onvoldoende toezicht op. We moeten daar zichtbaar zijn waar ze geronseld worden.

‘Iedereen trekt aan het te korte blauwe dekentje waar we allemaal lekker onder willen liggen’, aldus een burgemeester.¹ Tekort aan geld en mensen is een terugkerend thema voor de politie, hoe gaat u daar mee om?

Onze kernfunctie is vrede bewaren en hulpverleners in de samenleving. Die kernfunctie moeten we meer centraal stellen. Het gaat niet alleen over meer middelen en mensen. Het gaat ook over anders werken, andere samenwerkingspartners, andere keuzes maken. Bijvoorbeeld zuiniger omgaan met het

strafrecht. Urgent gaat nog te vaak voor belangrijk. Denk aan een verdachte van een winkeldiefstal die op heterdaad is aangehouden en waar ‘nu’ iets mee moet gebeuren. Groter onrecht blijft dan misschien liggen.

En we moeten ook inventief en flexibel zijn als het gaat om opleiden en aantrekken van nieuwe mensen. Geen ‘zij-instroom’, maar gewoon ‘instroom’. Niet iedereen hoeft het basispolitieonderwijs te hebben gevolgd. Zo kan bijvoorbeeld uitbreiding van het aantal vrijwilligers met bijvoorbeeld expertise op het gebied van accountancy, cybersecurity of psychologie een waardevolle toevoeging vormen op onze capaciteit.

Welke momenten uit uw loopbaan zijn u bijgebleven?

In 2017 was ik districtschef in Twente. We hadden informatie dat in het supportershome van een betaald voetbalclub drugs werden gedeald. Alle

pogingen in het verleden om in te grijpen, liepen op niets uit omdat onze informatie en acties vroegtijdig bekend werden bij de doelgroep. We hebben toen met een klein team in het diepste geheim een actie voorbereid. Uiteindelijk bleek het nodig om tijdens een voetbalwedstrijd een inval te doen in het supporters home omdat toen de drugs aanwezig waren. Die inval ging me niet in de koude kleren zitten, want daarna werd ik bedreigd. Ik vond dat vooral heftig voor mijn kinderen.

Hoe gaat u deze eervolle en veeleisende baan volhouden?

Ik verwacht dat het een functie is, die in allerlei opzichten veel van mij zal vragen. Daarom vind ik het belangrijk om voldoende tijd te besteden aan mijn gezin, mijn sport en mijn hobby's. Zo blijf ik fit in functie en daar heeft de politie het meest aan. ■

Janny Knol
Korpschef van de Nationale Politie

¹ Onno van Veldhuizen, voormalig burgemeester van Enschede

Aan Janny:

Janny Knol is per 1 maart Henk van Essen opgevolgd als korpschef bij de Nederlandse politie. Welke wijze woorden willen burgemeesters Janny meegeven?

Jan de Boer, Den Helder

Ik wens de nieuwe korpschef succes met de uitvoering en invulling van deze prachtige functie. Uiteraard wil ik ook iets 'meegeven'. Vanuit onze beroepsgroep ervaar ik in grote lijnen steun en begrip voor de vraagstukken die de politie heeft als het gaat om capaciteit en (extra) inzet op nieuwe taken. Toch wil ik er voor waken dat het argument van 'geen capaciteit' gemeengoed wordt als inbreng door de politie bij elke discussie die speelt. Ik hoor soms net iets te vaak dit argument, maar als burgemeester kan ik er zelf de vinger niet altijd achter krijgen.

Illustratie | Bonteboel Illustraties - Esther van den Nieuwenhof

Arinda Callewaert-de Groot, Bergeijk

Vanuit het mooie Bergeijk wil ik Janny van harte feliciteren met deze belangrijke functie. Het DNA van onze gemeente is: SAMEN. Samen bereik je meer, je kunt elkaar helpen en doelen bereiken. Het bij elkaar brengen van verschillende invalshoeken maakt dat je een breder beeld krijgt van zowel het probleem als de oplossing daarvoor. Graag draag ik daar mijn steentje aan bij en nodig Janny van harte uit in Bergeijk.

Iris Meerts, Wijk bij Duurstede

De samenleving verhardt, in toon en gedrag (zowel online als in de 'echte' wereld). Dat voelen we allemaal, zeker als je bij de politie of de overheid werkt. Tegelijkertijd hebben mensen meer dan ooit behoefte aan nabijheid en zich gehoord voelen. Dit vraagt veel van onze communicatieve vaardigheden en professionaliteit. Als korpschef is het jouw schone taak om in deze 'spagaat' je weg te vinden, hard en zacht te kunnen zijn al naar gelang de omstandigheid, en daarin alle collega's mee te nemen. Ik wens je veel wijsheid, succes en plezier toe in deze mooie baan!

Jan van Zanen, Den Haag

Den Haag is de stad van vrede en recht. Zetel van onze democratie, demonstratiehoofdstad van het land. Hier vinden zo'n 2000 demonstraties per jaar plaats. Het overgrote deel hiervan verloopt probleemloos. Dit dankzij verantwoordelijk gedrag van demonstranten en vakkundig optreden van politiepersoneel. Helaas hebben we ook te maken met actievoerders die de grenzen van het demonstratierecht opzoeken. Ik pleitte afgelopen jaar in de Tweede Kamer voor verruiming van juridische mogelijkheden, om hier anders mee om te gaan. De inzet van de politie bij dit soort acties vergt enorm veel capaciteit. Materieel en menskracht die niet elders kunnen worden ingezet. Dit nog afgezien van de frustratie over het ontbreken van een juridisch vervolg op het politie ingrijpen. Zolang wetgeving niet is aangepast, spreek ik de wens uit dat wij samen een goede balans blijven vinden tussen grootschalig optreden bij dwingende acties zoals menselijke blokkades en de essentiële zorg in onze buurten en wijken.

Veel succes in je nieuwe functie.

Jeroen Gebben, Tietjerksteradeel

Van harte gefeliciteerd met deze eervolle en mooie functie bij een schitterende organisatie die midden in onze samenleving staat. Als burgemeester van een plattelandsgemeente in Fryslân, met Randstedelijke ervaring als voormalig adviseur van de hoofdofficier van justitie in Rotterdam, weet ik als geen ander wat de waarde van echt contact met onze mienskip (samenleving) is. Dat maakt dat wij veel waarde hechten aan het "instituut" wijkagent. Deze dienders zijn de ogen en oren van onze samenleving. Daar hoort een nabije politie bij. Daarmee bedoel ik echte zichtbaarheid in uniform op straat, in de school, in het dorps huis. Maar ook in beschikbaarheid en toegankelijkheid van bureaus. De politie is een maatschappelijk georiënteerde organisatie, waarbij we moeten uitkijken in de verleidelijke doorgeschoten efficiency en marktwerking. Het maatschappelijk resultaat: veiligheid en contact met de samenleving is hetgeen wat namelijk echt telt. Een wijkagent wegtrekken uit landelijk gebied voor Randstedelijke evenementen bij blokkades van milieuactivisten en boeren in bijvoorbeeld Den Haag is een tijdelijke oplossing voor een actueel probleem, maar berokkend op termijn meer schade, dan we ons op het eerste oog kunnen voorstellen. Op het platteland missen we wellicht één wijkagent meer, dan dat er twee DHV koppels uit de randstad uit een dienst gehaald worden. Deze wijkagent bestaat in het landelijk gebied namelijk ook aandacht op landelijke hoofdthema's zoals ondermijning. Dit mogen wij nooit uit het oog verliezen. Voorkom dat u zich in deze functie laat verleiden om landelijke/Randstedelijke macro's en modellen te gaan werken en over alle gebieden te leggen. Durf te differentiëren en maatwerk toe te staan in de verschillende delen van ons land. Daarbij wijs ik u graag op de aanbevelingen uit het rapport: "Elke regio telt" wat vorig jaar de Raad van het Openbaar Bestuur is uitgebracht. Neem deze aanbeveling graag ter harte in het uitbouwen van de politieorganisatie. Tenslotte wees welkom in onze mooie gemeente Tytsjerksteradeel, waar ik u graag laat zien hoe wij hier met elkaar samenwerken aan alle maatschappelijke uitdagingen waar wij mee te maken hebben.

Liesbeth Spies, Alphen aan den Rijn

Van harte welkom als nieuwe korpschef van de politie! Een echte politievrouw die haar sporen in de praktijk heeft verdiend. Dat geeft een goed gevoel. Alle burgemeesters voelen een sterke verbondenheid met de politiemensen omdat we dagelijks zien en ervaren hoe dat we ons schouder aan schouder inzetten voor een veilige samenleving waarin inwoners op onze inzet kunnen vertrouwen. Als burgemeester reken ik erop dat je inzet voor een zichtbare politie in alle wijken en dorpen en in de digitale wereld als je eerste prioriteit fier overeind staat. Ik wens je de nodige nuchterheid en relativeringsvermogen toe als de politieke hectiek van 'Den Haag' er weer eens toe leidt dat er nieuwe wensen op het bordje van de politie worden gelegd. Ik hoop van harte dat je daarbij ook stevig weerwoord geeft als er weer eens geïnvesteerd zou moeten worden in 'speciaal in te richten' landelijke teams die capaciteit bij de basisteams weghalen. De burgemeesters zullen je daarin van harte steunen!

Sandra Korthuis, Veendam

Beste Janny, jouw functie is misschien wel één van de meest uitdagende van ons land. Er is veel te doen en er zijn de nodige tegenstrijdige belangen. Zo is er een hele wereld buiten de Randstad. Op het platteland is er veel gaande. Zie ook het rapport van Tops en Van der Torre.

Je zult helaas te maken krijgen met moeilijke momenten. Daarom geef ik je graag de levenswijsheid mee, die ik ooit van mijn vrouw meekreeg: "Alle ellende blijkt achteraf ergens goed voor te zijn." Op het moment zelf zie je het vaak niet, maar later wel. Ik hoop dat het jou dezelfde doorzettingskracht geeft als het mij gaf en geeft. Dat wens ik je graag toe, naast natuurlijk heel veel plezier en succes.

Wim Hillenaar, Maastricht

Beste Janny, Ik wens je heel veel geluk en succes met je benoeming tot korpschef van onze nationale politie. Een enorme uitdaging. Zeker in deze tijd. De spanningen in de samenleving lopen op, het vertrouwen in de overheid daalt en de politie, die daar middenin staat, heeft zo haar eigen uitdagingen. Als burgemeesters zijn we zowel bezorgd als trots op onze politie, onze dienders die dag in dag uit samen met de partners werken aan onze veiligheid. Trots, omdat onze Nederlandse politie lokaal verankerd is, werkt volgens principe 'kennen en gekend worden' en niet louter repressief is. Ik hoop van harte en wens je toe, dat dit ook in de toekomst zo zal zijn. Dat is in ieders belang en zeker in het belang van de onze democratische rechtstaat. Als burgemeesters werken we daar graag aan mee!

ZORG VOOR BURGEMEESTERS, ZEGEN VOOR CRIMINELEN

Stel je bent burgemeester van een gemeente die veel armoede kent, die door de ligging interessant is voor criminelen en met een wijk dat focusgebied is in het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Stel er wordt dan flink gesneden in je politiecapaciteit. Wat dan? Dit is de realiteit voor burgemeester **Roel Wever** van Heerlen. Het nieuwe Regionaal Beleidsplan van de politie staat vol met ambities, maar verlaagt zijn politiecapaciteit van 182 naar 154 FTE's. "Ik kan mezelf niet in de spiegel aankijken als ik daarmee akkoord ga. Het is in de inhoud een prima plan, maar we hebben de mensen niet om het uit te voeren".

Tekst | Ilse Vrijman

Foto | Unsplash, Maxim Hopman, Luc Lodder

Heerlen, prachtig en ingewikkeld

Met het sluiten van de mijnen nam de armoede in Heerlen flink toe. Er was geen vervangende werkgelegenheid en er werden veel huizen gebouwd die, door de lage huizenprijzen, nog meer mensen met weinig geld naar de stad trokken. De economie trekt inmiddels weer aan en het centrum ontwikkelt zich, "maar 2/3 van de gemeente blijft best ingewikkeld. Er is hier echt wat aan de hand". Armoede blijkt een van de grootste voedingsbodems voor criminaliteit. En in combinatie met de ligging, een grensgebied van drie landen en dus drie rechtssystemen, is Heerlen helaas een interessante plek voor criminelen.

Een goed gevuld politieteam zou geen overbodige luxe zijn, maar met een

'Als bevoegd gezag moet je kunnen sturen op politie-inzet'

inzetbare capaciteit van slechts 88 FTE zitten ze ruim onder het aantal dat nodig is om aan de benodigde misdaadbestrijding te doen. De samenwerking tussen de burgemeester en de teamchef is goed, ze zitten regelmatig samen aan tafel om te kijken hoe ze elkaar kunnen helpen. De politie roeit ondertussen met de riemen die ze heeft. BOA's moeten incidenten laten gaan, omdat er geen agent opgeroepen

kan worden. Een enorme hoeveelheid aan drugsmeldingen blijft liggen. Inval- len moeten ruim van tevoren gepland worden. "We missen een deel van de aanpak die nodig is om de grote problemen van drugs en ondermijning aan te pakken". Criminelen weten dit ook en nemen de ruimte die ze krijgen.

Regionaal Beleidsplan Politie

Een AEF-onderzoek in de periode 2019-2021 leidde vorig jaar tot het initiatief vanuit het Regionaal Beleids- overleg van de politie, het OM en de 31 burgemeesters om de benodigde politiesterkte in kaart te brengen en zo tot een nieuwe onderverdeling te komen. Wever had vanaf het begin al zo zijn twijfels bij het onderzoek. Volgens hem doen de gebruikte criteria geen recht aan de

regionale verschillen. Zo is er bijvoorbeeld geen rekening gehouden met het feit dat arme mensen minder melden: in Heerlen wordt er niet of nauwelijks gemeld bij de politie. Bovendien schikt de teamchef liever dan dat hij een proces-verbaal opmaakt. De cijfers doen dan geen recht aan de realiteit. En het is niet zo dat men onbekend is met de problematiek in de regio. “Ik vind het ongelooflijk dat onderzoekers dat schijnbaar niet goed in hun onderzoek kunnen krijgen”.

Het onderzoek zelf kon niet worden ingezien, maar de uitkomsten en het bijbehorende beleidsplan werden in juli 2023 gepresenteerd: Noord- en Midden-Limburg hebben meer agenten nodig. “Geen probleem tot dusver”. Maar

die agenten zouden uit Heerlen en Parkstad moeten komen. “Dit kan niet waar zijn. Dat je ze juist uit de gemeente haalt die het slechtst staat in alle cijfers, waar ik met de Rijksoverheid kei hard aan het werk ben om te kijken hoe ik de situatie in Heerlen-Noord kan verbeteren. (...) Het zijn prachtige ambities in het Regionaal Beleidsplan Politie, waar ik het van harte mee eens ben, want het gaat onder andere over de aanpak van jeugd en ondermijning. Maar dit kan ik nooit waarmaken als ik niet voldoende agenten heb”. Wever is enorm boos: “Ik ga dit niet accepteren. Ik stem er niet mee in.”

Denken in mogelijkheden

De gemeente Heerlen stemde dus niet in met het beleidsplan. Samen met

Heerlen-Noord neemt deel aan het Nationaal Programma voor Leefbaarheid en Veiligheid van het Rijk waarbij de situatie van de inwoners op het gebied van leren, werken, wonen, gezondheid en veiligheid verbeterd moet worden. Dit om hen weer perspectief te bieden.

collega-burgemeesters van Parkstad Limburg en Vaals werd er afgelopen zomer een beroepschrift ingediend. In januari werden zij gehoord door drie juristen op het Ministerie van Justitie. Eind maart zou de uitkomst gedeeld worden. Als er geen gehoor wordt gegeven aan het beroepschrift, hoopt Wever dat de minister in ieder geval naar Heerlen komt om het gesprek aan te gaan over creatieve oplossingen.

Tegelijkertijd met een beroepschrift tegen het beleidsplan, stuurde hij namelijk een brief naar de minister met de oproep hem dan op andere manieren te helpen. “Er wordt ook niet krachtig en snel geholpen. Dan word je wel een beetje moedeloos. (...) Met procesonderwerpen en procesantwoorden kan ik de veiligheid op straat niet garanderen”. Hij begrijpt heel goed dat er een tekort is aan agenten, maar hoopt wel dat er meegedacht kan worden. Er zijn best een heleboel oplossingen te verzinnen: een politieopleiding aanbieden waardoor de instroom bij de politie in de regio hoger wordt, experimenten met agenten uit Duitsland en België, onderzoeken of goed-opgeleide BOA's een algemene opsporingsbevoegdheid kunnen krijgen, of laat BOA's in ieder geval met beschermingsmiddelen aan de slag gaan.

In de tussentijd werd en wordt er in ieder geval niet afgewacht: het budget voor veiligheid van de gemeente werd met miljoenen verhoogd, het aantal BOA's verdubbelde en er kwam een eigen interventieteam. Juristen die normaalgesproken op het gemeentehuis werken, ondersteunen zelfs wekelijks op het politiebureau door te helpen met bestuurlijke rapportages. Bovendien is het plan is om dit jaar een veiligheidscentrum in te richten in Hoensbroek. De algemene trend is eigenlijk dat de politie zich terugtrekt uit panden en zich concentreert op enkele locaties, maar deze geplande politiepost moet de zichtbaarheid weer vergroten. “Ik blijf stappen vooruit zetten. Het is wel raar dat de gemeente dit

moet betalen, maar dat doen we wel, omdat de veiligheid van onze inwoners voorop staat”.

De burgemeester als bevoegd gezag

Het gebrek aan politiecapaciteit is een probleem dat de meeste burgemeesters zullen herkennen. “Wat ik het ergste vind, een van de ergste neveneffecten, is dat de krapte bij de politie en het OM ertoe leidt dat wij eigenlijk nauwelijks meer in onze rol kunnen komen van bevoegd gezag. We hebben een hele nadrukkelijke verantwoordelijkheid, op grond van de Politiewet, als bevoegd gezag in het kader van openbare orde en veiligheid. Dan moet je wel kunnen sturen op politie-inzet. Dan moet je prioriteiten kunnen aangeven.” Wever ondervindt dat het tijdens het driehoeksoverleg inmiddels vaker gaat over alles wat niet kan in plaats van over de prioriteiten. En dat tast de positie van de burgemeester aan. Zijn oproep is dan ook: “Dat moeten we niet laten gebeuren. We moeten weer voorop zien te komen”. ■

Roel Wever
Burgemeester van Heerlen

Blijven investeren in vakbekwaamheid

'Dat we in onze vakbekwaamheid kunnen investeren is geen vanzelfsprekendheid'

'Burgemeesters sluiten huizen te snel...' kopte de NOS kort geleden. Het is nooit leuk om een tik op de vingers te krijgen. En er ontstond dan ook enige commotie onder burgemeesters. We nemen naar beste inzicht en goed afgewogen een ingrijpend besluit. Hoe kan het dan dat de rechter tot een ander oordeel komt? Sebastiaan van 't Erve reageerde namens het NGB dat dit onderzoek in elk geval laat zien dat we beter moeten motiveren, soms voor een minder ingrijpende maatregel moeten kiezen en vooral ook als burgemeesters moeten blijven investeren in onze vakbekwaamheid. Natuurlijk kunnen we kanttekeningen plaatsen bij het onderzoek en aandacht vragen voor de maatschappelijke context van deze besluiten. Toch helpt een defensieve reactie ons niet. Ook ik ben ervaringsdeskundige en zie dat de rechter steeds kritischer lijkt te toetsen. Waar eerder een besluit een woning te sluiten stand hield bij de rechter krijg ik de indruk dat dit nu soms anders gewogen wordt. Vanuit dat gegeven moeten we onze instrumenten inzetten. Misschien goed om hier binnenkort eens een actuele tafel over te organiseren. Zo zijn er op het gebied van openbare orde en veiligheid continu nieuwe ontwikkelingen waartoe we ons moeten verhouden om vakbekwaam te blijven. Heel goed dus dat we daar in dit themanummer aandacht aan besteden.

We zitten op het moment dat ik deze column schrijf weer volop in de burgemeestersconferenties. Heel fijn om elkaar te ontmoeten en met collega's te investeren in onze eigen vakbekwaamheid. Onmisbaar voor iedere beroepsgroep en dus ook voor ons als burgemeesters. Het maakt daarbij niet uit hoe lang je dit ambt al bekleedt of hoe groot of klein de gemeente is. De conferenties zijn hoop ik vooral een cadeautje aan jezelf.

Dat we in onze vakbekwaamheid kunnen investeren is geen vanzelfsprekendheid. In 2003 is bij de toenmalige Cao-onderhandelingen in plaats van een salarisverhoging een professionaliseringsfonds opgericht. Het NGB beheert dit fonds. Al meer dan tien jaar is de rijksbijdrage aan dit fonds onveranderd en bedraagt iets minder dan 9 ton. Omdat we voor hetzelfde geld steeds minder kunnen doen dreigt het aanbod van opleidingen te verschromelen. Dat is een slechte zaak en dus zijn we de gesprekken met het ministerie van BZK gestart over een structureel hogere bijdrage en bijbehorende inflatiecorrectie. Dat is nog niet zo eenvoudig. Extra financiële middelen zijn schaars en BZK wil eerst een evaluatie van subsidieregelingen voor alle beroepsgroepen uit laten voeren voor we een antwoord op ons verzoek krijgen. Dit terwijl we als burgemeesters de enige beroepsgroep zijn die min of meer uit eigen middelen in het verleden voor dit fonds hebben gekozen en betaald. Wees ervan verzekerd dat we blijven inzetten op een hogere bijdrage, omdat het blijven investeren in onze vakbekwaamheid niet alleen het oogmerk van het professionaliseringsfonds is maar ook onmisbaar om ons prachtige ambt goed uit te kunnen blijven voeren!

Liesbeth Spies

Voorzitter Nederlands Genootschap van Burgemeesters

DE TOEKOMST VAN DE POLITIEFUNCTIE

Tekst | Monica den Boer

Foto | ANP, Sem van der Wal, Phil Nijhuis, Peter Hilz

Onze samenleving is in rap tempo aan het veranderen, en dat merken we in onze gemeenten. Veiligheidsvraagstukken worden weerbarstiger, hetgeen veel eist van burgemeesters en politie. Conflicten in het verre buitenland kunnen ineens opblazen en zich vertalen in lokale openbare orde verstoringen. Oorlogen op andere continenten kunnen bedreigingen met zich meenemen van mogelijke aanslagen op politieke of bestuurlijke doelwitten, zoals de Israëlische ambassade in Den Haag.

De gewelddadige uitbarsting in Den Haag die herleidbaar is tot spanningen in de Eritrese gemeenschap staat ons nog vers op het netvlies. Zelfs de recente boerenprotesten lijken vaker een grensoverschrijdende dimensie te hebben. Hoewel regelmatig patronen waarneembaar zijn bij de vervlechting tussen interne en externe veiligheid, kunnen maatschappelijke thema's verrassend snel escaleren tot vernieling en geweld op lokaal niveau, vaak ten nadele van

burgers, veiligheidsprofessionals en de fysieke omgeving. Mondige en wereldwijze burgers zien graag een politie die altijd voor hen klaar staat, maar hoe realistisch is dit gezien de ogenschijnlijk verminderde capaciteit die de Nationale Politie al jaren parten speelt? Klopt ons huidige beeld van de politiefunctie nog wel? Zou het moeten worden herijkt, of moeten worden aangepast in de verhouding tot andere veiligheidspartners? Idealiter vervult de politie de rol

'Mondige en wereldwijze burgers zien graag een politie die altijd voor hen klaar staat, maar hoe **realistisch** is dit gezien de ogenschijnlijk verminderde capaciteit die de Nationale Politie al jaren parten speelt?'

van de “ogen en oren” in de wijk: een maatschappelijke antenne voor zaken en mensen die dreigen te ontsporen en een daaropvolgende preventieve interventie. Juist die signalerende en adviserende taak vormt de kern van de politiefunctie. Maar het is een illusie te denken dat de Nationale Politie de politiefunctie in haar eentje uitoefent. Volgens de Politiewet deelt de Nationale Politie het geweldsmonopolie met de op militaire leest geschoeide Koninklijke Marechaussee (KMar). Daarnaast zijn in Nederland iedere dag duizenden medewerkers aan de slag voor het garanderen van onze veiligheid: Toezicht & Handhaving, Buitengewoon opsporingsambtenaren, particuliere beveiligingsbedrijven en natuurlijk de vrijwilligers in de wijk.

Momenteel leven in de veiligheids-wereld grote zorgen over een uit-eenlopende reeks explosies dat in verschillende gemeenten heeft plaatsgevonden, waaronder beschietingen

van woningen, de plaatsing van explosieven onder auto's, en plaatsingen van brandbommen en explosieven bij woningen en bedrijven. Als veiligheids-partner speelt defensie een aanzienlijke rol in het domein van de nationale veiligheid. Relevant in deze context is alleen al de inzet van de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD), die vrijwel iedere dag bezig is explosieven op te ruimen: in 2023 rukte de EOD ruim 1200 keer uit op basis van een melding, onder andere om projectielen met ontploffingsgevaar te vernietigen, meestal wegens zwaar vuurwerk en plofkraakmunitie.

Wie goed heeft opgelet ziet dat de KMar geleidelijk meer zichtbaar is in

het segment tussen “staat” en “straat”. Immers, los van de politietaak die door de KMar wordt uitgeoefend op bijvoorbeeld de vliegvelden Schiphol (bijna een stad op zich) en Eindhoven, zien we steeds meer aanwezigheid van de KMar bij de beveiliging van risicovolle objecten (zoals synagogen, Joodse scholen en ministeries) en bedreigde personen, waaronder diverse burgemeesters, wethouders of andere vertegenwoordigers van politiek en openbaar bestuur. Hun publieke functie moeten zij helaas bekopen met bedreiging, intimidatie en geweld.

Noodgedwongen is het domein van het Bewaken en Beveiligen de afgelopen jaren fors gegroeid. De verantwoorde-

lijkheid wordt primair gedeeld tussen Nationale Politie, Marechaussee, de Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding en Veiligheid (NCTV) en het Openbaar Ministerie (OM). Bij de Nationale Politie bestaat al sinds jaar en dag de Dienst Koninklijke en Diplomatieke Beveiliging (DKDB), dat bescherming biedt aan de leden van het Koninklijk Huis, bedreigde politici, diplomaten en andere personen die zijn aangewezen door het bevoegd gezag. Daar waar de bewakings- en beveiligingstaak wordt uitgevoerd door de KMar, is sprake van militair opgeleide politiemensen die flexibel kunnen optreden in het hele land en over het gehele geweldsspectrum. In eerste instantie denken we hierbij aan de Hoog Risico Beveiliging (HRB), die werd opgericht om een bijdrage te leveren aan het bewaken en beveiligen van personen, objecten en diensten, specifiek tegen grof geweld en terrorisme (hoog risico-objecten). Daarnaast is er de Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten (BSB). Deze brigade beschikt over beveiligings-, observatie-, en arrestatieteams en wordt ingezet wanneer snel en specialistisch optreden nodig is.

Momenteel staat een transitie van het stelsel Bewaken en Beveiligen op de agenda. In deze context duikt

de discussie op hoe deze belangrijke politiefunctie op de meest effectieve en legitieme wijze kan worden uitgevoerd. De Nationale Politie en de KMar zijn hierin natuurlijke partners. Bij voorkeur oefenen zij deze zware verantwoordelijkheid in gezamenlijkheid uit, dat wil zeggen wederzijds aanvullend. Het is een stevige uitdaging om de effectiviteit en de kwaliteit van dit stelsel te garanderen. Allereerst betreft het natuurlijk de capaciteit, ofwel de mensen en de middelen. Zijn deze voldoende om aan de schier oneindige vraag naar Bewaken en Beveiligen te voldoen? Daarnaast vormen professionaliteit en expertise een buitengewoon belangrijk aandeel in de kwaliteit van het stelsel. Dit vraagt om jarenlange investering in kennis en kunde, opleiding en training, doctrinevorming en wetenschappelijk onderzoek. Dat gezegd hebbende: bewaken en beveiligen gaat gepaard met de nodige risico's wegens de gevaarstelling, maar ook met een hoge mate aan professionaliteit van de medewerkers die zich dagelijks moeten inleven in het ritme van de bedreigde persoon zonder zijn of haar privacy te schenden.

Een gunstige ontwikkeling is dat inmiddels een multidisciplinair Kenniscentrum Bewaken en Beveiligen is ingericht en gezamenlijke opleidingen

zijn gevormd. In het hervormde stelsel krijgt de NCTV een nadrukkelijker rol in de aansturing. Last but not least: stevige stappen zijn alsnog benodigd om te bewegen van reactief naar proactief en preventief optreden, vooral op basis van gedeelde hoogwaardige informatie en intelligence. Het is immers beter te voorkomen dan te genezen. Behalve de legio data die iedere dag weer beschikbaar komen, is het van groot belang dat ook gemeenten hun strategische informatiepositie op orde houden. Ieder signaal van een bedreiging of een intimidatie, of zelfs van een ongebruikelijke situatie, zou bij de politie moeten worden gemeld. Analyse van fenomenen, zoals een verhoogde dreiging op een ambassade of consulaat, kan worden gedeeld zonder afbreuk te doen aan de privacy-gevoeligheid van informatie.

Bewaken en beveiligen is primair een taak van de overheid, omdat het gaat om de plicht ieders veiligheid te beschermen en met de inzet van het monopolie van geweld. Gezien vanuit de toekomst van de politiefunctie berust de verantwoordelijkheid voor vrede en rust in de samenleving uiteindelijk ook bij de burgers zelf. De boodschap luidt: neem waar, signaleer, problematiseer, en meld vooral wat je niet vertrouwt,

'De samenleving vormt de **spiegel** van de politie. Hoewel het vertrouwen van de Nederlandse samenleving in de politie nog steeds hoog is, blijft het van groot belang een grotere betrokkenheid en zichtbaarheid te genereren.'

maar voorkom dat je daarbij zelf risico loopt. Denk aan dat busje dat net te vaak op een te opvallend rustig tempo door de straat komt rijden. Of aan die persoon met opgefokt gedrag die iedereen in de metro de stuipen op het lijf jaagt. Of dat bericht op X, Facebook of andere sociale media dat je niet vertrouwt en waarvan je vermoedt dat het aanzet of oproept tot geweld.

Sluipenderwijs zijn onze openbare ruimten al ruim gevuld met technologie om verdachte gedragingen te kunnen observeren. Daarnaast zijn in diverse openbare ruimten fysieke ingrepen gepleegd om het risico van aanslagen te verminderen. De politiefunctie wordt dus in zekere zin in gezamenlijkheid met gemeenten, bedrijven en burgers gerealiseerd. Deze "pluralisering" van de politiefunctie gaat gepaard met privatisering en responsabilisering, waarbij zowel bedrijven als burgers deels zelf verantwoordelijkheid nemen voor de veiligheid van hun omgeving. Zonder daarbij te vervallen in eigenrichting. In het Whitepaper Versterking van de Politiefunctie van het Directoraat-Generaal Politie en Veiligheidsregio's wordt onder de politiefunctie verstaan het handhaven van de gezamenlijke normen en regels en het beschermen van burgers, zo nodig door dwang. Voor een duurzame invulling van de politiefunctie is het niet alleen van belang

rekening te houden met de toenemende complexiteit van de samenleving, maar burgers meer inzicht te verschaffen in de keuzes ten aanzien van deze handhaving. Waarom wordt het ene veiligheidsprobleem wel aangepakt en het ander niet? Hoe kijkt de samenleving aan tegen de inzet van politiecapaciteit voor de beheersing van grootschalige drugscriminaliteit? Wat betekenen deze strategische keuzes voor de zichtbaarheid van de politie in de wijken? Ziet de burger graag een politie die zowel haar spierballen oprolt om criminelen in de kraag te vatten als een politie die veelzijdig is en naast de burger staat en aandacht heeft voor de zorgen van de burgers? Hoe zou de burger invulling willen geven aan een responsieve politie, die laat zien wat er gebeurt met signaleringen vanuit de samenleving? Ook dit is een indringend vraagstuk dat opdoemt naar aanleiding van de grootschalige explosie in het Rotterdamse Zuidwijk, waar bewoners ongebruikelijke zaken leken te hebben gesignaleerd.

Kortom: de samenleving vormt de spiegel van de politie. Hoewel het vertrouwen van de Nederlandse samenleving in de politie nog steeds hoog is, blijft het van groot belang een grotere betrokkenheid en zichtbaarheid te genereren. Dat betekent uiteraard dat de politie niet alleen met zichzelf in

gesprek moet gaan over de toekomst van de politiefunctie, maar ook met burgers, om boven tafel te krijgen wat wordt verwacht van de overheid. Ook moet de politiefunctie worden bekeken in de context van hoe de samenleving zelf alert, assertief, weerbaar en zelfredzaam kan zijn, niet alleen in de wijk, maar ook op het web en in de wereld.

Hoewel de Nationale Politie en de Koninklijke Marechaussee de aangewezen actoren blijven voor de uitoefening van de politietaak gezien het monopolie van geweld, is het van belang uit te zoomen en ons af te vragen: hoe bereiken wij een nog veiliger Nederland, hoe verdelen we de rollen om dit te realiseren, en hoe houden we rekening met een samenleving die mondiger en mondialer is? Voor de Nationale Politie is het van belang niet alleen te denken vanuit het concept van operationele capaciteit, maar vanuit het concept vermogen. Weinig organisaties in Nederland kunnen tippen aan de rijkdom van het vermogen van de politie, of het nu gaat om informatie, intelligence, kennis of professionaliteit. De toekomst van de politiefunctie moet dus niet worden versmald tot de terugtrekking op een hoofdtaak. Het strategisch doel moet zijn om in de volle breedte gezamenlijk gestalte te geven aan de veelzijdigheid van de politiefunctie, vanzelfsprekend ook op lokaal niveau. ■

Prof. dr. Monica den Boer

Hoogleraar Militaire Politie Operaties, Faculteit Militaire Wetenschappen, Nederlandse Defensie Academie (NLDA)

TAAKSTRAF MET ZORG

Reclasseringswerker in gesprek met cliënt

De Stichting Verslavingsreclassering GGZ (hierna SVG) en het Leger des Heils Jeugdbescherming en Reclassering hebben de handen ineen geslagen om voor taakgestraften met multiproblematiek een specifiek type taakstraf te ontwikkelen. Dit is de taakstraf met zorg. Het gedwongen contact met de reclassering wordt gebruikt om de taakgestrafte ontvankelijk te maken voor hulp en ondersteuning, waarbij óók aandacht is voor de periode na de taakstraf. Dat is het moment waarop ook de gemeente in beeld komt. “Door een warme overdracht naar het sociaal domein goed te organiseren, worden de risico’s die bijdragen aan een terugval in de criminaliteit verkleind. Het hebben van een zinvolle dagbesteding is daarbij een niet te onderschatten factor” zegt **Saskia Capello**.

Tekst | Anne Hoeksema & Laura Nijkamp

Foto | Loes van der Meer

Saskia Capello is sinds 2019 directeur van de SVG en met haar ruime ervaring in de ggz zet ze deze organisatie op de kaart. “De reclasseringswerkers van de SVG begeleiden mensen die door een verslaving en/of psychische problemen in aanraking zijn gekomen met justitie. De reclasseringswerker en de cliënt werken samen aan een duurzame re-integratie en resocialisatie. Daarbij zoekt de SVG samen met de forensische zorg continu naar de juiste balans tussen straf en zorg.”

Rol burgemeesters bij taakstraf met zorg

In de pilot taakstraf met zorg wordt de komende drie jaar onderzocht of het lukt om taakgestraften met multiproblematiek succesvol de taakstraf te laten afronden. Saskia: “Hiervoor zetten we een specifieke en unieke maatwerk aanpak in, waarbij we het veiligheidsdomein en het zorgdomein verbinden. Vanuit hun verantwoordelijkheid voor de openbare orde en veiligheid kunnen burgemeesters hierin een belangrijke rol vervullen. Cliënten met multiproblematiek zijn soms behoorlijk aanwezig in de publieke ruimte. Door het ontbreken van een zinvolle dagbesteding in combinatie met psychiatrische en/of middelenproblematiek brengen zij veel tijd door op straat. Dat heeft een negatieve impact op het veiligheidsgevoel. Het bieden van dagbesteding, maatschappelijke opvang of het faciliteren van gereguleerd gebruik onder medisch toezicht verhoogt de kwaliteit van leven van deze groep. Het draagt bovendien bij aan het verhogen van het veiligheidsgevoel: win win dus.”

Wie zijn de taakgestraften met multiproblematiek?

Saskia: “Een aanzienlijk deel van de taakgestraften kampen met middelenproblematiek, psychische problemen, huisvestingsproblemen en schulden. Daarbij missen ze veelal een zinvolle dagbesteding en steunend sociaal netwerk. Een deel van deze groep heeft een licht verstandelijke beperking.

'We verbinden het veiligheidsdomein en het zorgdomein. Burgemeesters kunnen hierin een belangrijke rol vervullen.'

Deze factoren dragen er aan bij dat deze groep meer moeite heeft om uit de problemen te komen en te blijven. Dat lukt vaak niet zonder hulp. En hulp lukt niet zonder een stok achter de deur. De multiproblematiek groep draait eindeloos rondjes in het strafrecht en in de zorg, tegen hoge kosten en weinig effect.”

Window of opportunity

Het doel van straffen is onder meer vergelding. Tegelijkertijd is het moment dat iemand een straf ontvangt ook een moment waarop iemand in beeld is en er juist vanuit de zorgkant ook geïntervenieerd kan worden. “Daarmee ontstaat een window of opportunity die zo goed mogelijk moet worden benut. Precies op dat moment wordt de taakstraf met zorg ingezet. Dit is positief voor de cliënt en voor zijn of haar omgeving. Zo leveren we op individueel niveau maatwerk, hopelijk in nabije de toekomst ook in uw gemeente”, zegt Saskia. ■

Saskia Capello

Directeur Stichting Verslavingsreclassering GGZ

De pilot Taakstraf met Zorg loopt in de arrondissementen Oost-Nederland, Oost-Brabant en Limburg. Per jaar gaan 500 cliënten een taakstraf met zorg uitvoeren.

Meer informatie: www.svg.nl of via info@svg.reclassering.nl of 030-3107736.

Burgemeesters in het groen

**Voetsoldaat:
Martijn Vroom,
burgemeester
Leidschendam-
Voorburg**

Voetsoldaat: Martijn Vroom, burgemeester Leidschendam-Voorburg

Ik wilde het al lang, reservist worden. Een jaar of 9 geleden werd ik benaderd door mensen van Defensie. Toen was ik nog maar net burgemeester, dus hield ik het nog even af. En later kwam die verschrikkelijke corona-tijd, waarbij we alle zeilen bij moesten zetten. Maar daarna was het dan eindelijk zo ver. Omdat ik graag iets wil doen in een totaal andere wereld. En omdat ik defensie een warm hart toedraag. Maar ook omdat ik denk dat de burgermaatschappij, ik ook, heel wat kan leren van en uit de militaire wereld. En inmiddels is glashelder dat de tijd van rust en vrijheid in Europa voorbij is. Na de Balkan-oorlogen van de jaren '90 woedt er al weer 10 jaar een venijnige oorlog in Europa. Een oorlog waar we sinds 2 jaar concreet en daadwerkelijk bij betrokken zijn. Ook als burgemeesters als 'chef ontheemden'.

Er zijn grofweg drie groepen reservisten. Mensen die specifiek iets 'kunnen': ondernemers, bouwers, psychologen, noem maar op. Burgemeesters, ook – lees maar verderop over collega Barendrecht. Zij zijn 'reservist specifieke deskundigheid'. Dan worden ze – als officier – ingevlogen om een commandant ter plaatse bij te staan. De tweede groep zijn de mensen die de veiligheidsregio's ondersteunen en de doorvoer van bijvoorbeeld Amerikaans materieel van haven tot bijvoorbeeld Oost-Europa coördineren. De derde groep zijn de voetsoldaten. De "infanteristen bewaken en beveiligen" van het Korps Nationale Reserve. Het bewaken van rechtbank, vliegveld of haven, het vullen van de zandzakken, het beschermen van vitale objecten.

Daar heb ik me gemeld. De basisopleiding, op de Veluwe, duurde twee weken (met sneeuw en ijs in de eerste week, heerlijk). Het vervolgprogramma is in deeltijd, vol training en opleiding. Militaire EHBO ("zelf hulp kameraden hulp"), omgaan met een vuurwapen, aanhouding verrichten, explosieven herkennen, radiocommunicatie en nog veel meer. En inmiddels mag ik mijzelf basisschutter noemen.

Van fysiek pittig tot mentaal uitdagend, alles komt voorbij. Onderaan beginnen, gewoon soldaat der tweede klasse. Daar wordt je nooit slechter van. Het vak leren, op je knieën in de modder. Het is nog veel leerzamer dan ik vooraf had gedacht. Ook voor m'n 'dagelijks' werk.

Militair adviseur: Ronald Schneider, burgemeester Barendrecht

In de zomer van 2021 ben ik ingestroomd als reserveofficier bij het 1 Civiel en Militair Interactiecommando (1CMiCo), een militaire eenheid van het Operationeel Ondersteuningscommando Land (OOCL) van de Koninklijke Landmacht.

Ik ben er via een jeugd vriend van mij ingerold. Hij vertelde enthousiaste verhalen over zijn uitzendingen naar Afrikaanse landen en ook Irak. Dat wekte mijn interesse en ik bleek ook nog welkom in mijn leeftijdscategorie. Ik vind het een bijzondere ervaring en buitengewoon interessant, met alle actuele ontwikkelingen binnen defensie en het veiligheidsdomein.

1 CMI-Commando legt in Nederland en missiegebieden contact met partijen buiten Defensie. Denk voor Nederland aan afstemming met civiele hulpdiensten en autoriteiten bij een calamiteit of oefening. In missiegebieden maken medewerkers contact met plaatselijke commandanten, politiek leiders en niet-gouvernementele organisaties (NGO's) om aan informatie te komen. Het bataljon bestaat voor een deel uit vaste medewerkers (ongeveer 100) en voor het grootste deel (ongeveer 400) uit reservisten en functioneel specialisten. De reservisten werken in netwerken met elk een eigen specialisme: Infrastructuur, cultuur en educatie, mensenrechten, economie, ontwikkeling MKB en openbaar bestuur.

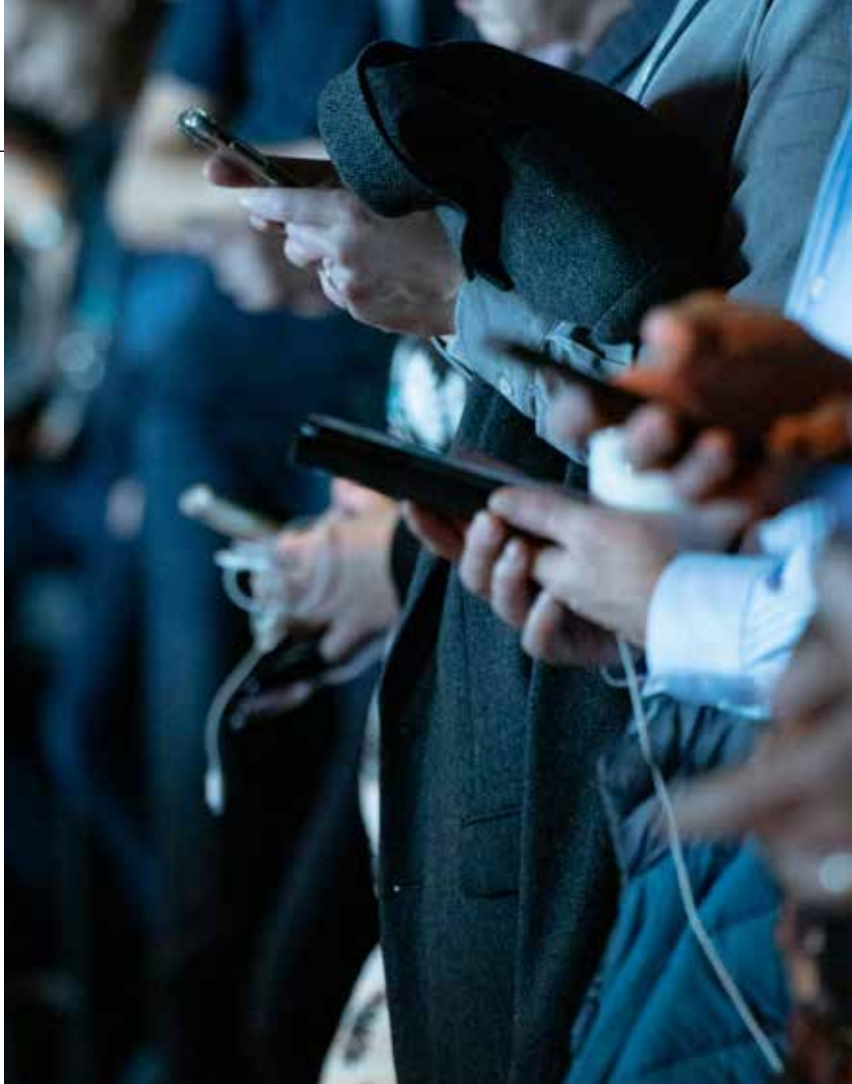

**Militair adviseur:
Ronald Schneider,
burgemeester
Barendrecht**

REAGEREN DAN!

Tekst | Remco Spithoven

Foto | Unsplash, Firmbee, Camilo Jimenez, Paul Hanaoka

Janny Knol trapte bij haar installatie als de nieuwe korpschef van de Politie Nederland de digitale deur van onze samenleving in. Zij sprak daar de volgende woorden: “ (...) we zien dat veel mensen nog onvoldoende beschermd zijn op het web. De impact van digitale criminaliteit wordt onderschat en het onveiligheidsgevoel van slachtoffers is groot. Kinderen en jongeren hangen rond in Telegramgroepen waar veel negatief gedrag is en toezicht ontbreekt. Ouders en technologiebedrijven hebben daar verantwoordelijkheid in. Maar we hebben ook als overheid nog een wereld te winnen: het internet heeft een politiefunctie nodig.” Ik ben het meer dan eens met deze vakvrouw. Dit. Moet. Anders!

Maar hoe dan? En wat kunt u daar als burgemeester aan doen? Deze vragen zullen veel burgemeesters puzzelen. Zelfs de cyberburgemeesters onder u kennen de digitale omgeving niet als hun broekzak. Het duurt namelijk wel even voor je vertrouwd raakt met de digitale dynamiek en patronen gaat herkennen in het oerwoud van 1-tjes en 0-lletjes en de digitale kakofonie van neveneffecten. Ik moet daarbij

terugdenken aan een wijze sergeant die mij in mijn opleiding bij Defensie, tijdens een enorm chaotische oefening, de volgende woorden toeschreeuwde: *“Spithoven! Blijf nou gewoon eerst eens even in- en uitademen. Kom met een plan vent! Reageren dan!”*

Nu weet ik dat het niet gepast is om tegen een burgemeester te schreeuwen. Maar eerlijkheid gebiedt mij te zeggen

dat ik dat graag zou willen doen over de impact van de digitalisering. Maar blijf allereerst gewoon in- en uitademen. Het begint allemaal bij overzicht creëren. Al meer dan tien jaar op rij weten we op basis van CBS cijfers dat er jaarlijks om en nabij de twee miljoen slachtoffers van online criminaliteit onder inwoners van 15 jaar en ouder vallen in onze samenleving. Ook weten we dat naar schatting één op de vijf

'Al meer dan tien jaar op rij weten we dat er jaarlijks **twee miljoen slachtoffers** van online criminaliteit onder inwoners van 15 jaar en ouder vallen'

bedrijven jaarlijks wordt geraakt door een digitale aanval. Leuk he, die digitalisering? We verbinden mensen. Als we big tech en aanverwante technologie evangelisten moeten geloven gaat alles sneller, leuker en mooier dan voorheen, toch? Er ligt een prachtige toekomst voor ons in de digitale wolk!

Ehh, nee. We blijven - hopelijk - liever met onze voeten op de grond. Daar zijn de harde feiten ook naar. Onderzoek wijst namelijk uit dat de impact van online slachtofferschap vaak nog verder gaat dan de impact van vergelijkbare offline delicten. En daarnaast weten we dat onze massaal verslaafde jeugd in feite lijdt onder hun smartphone en social media gebruik. En hoe zit dat eigenlijk met onszelf? Hoe weerbaar zijn wij tegen dit alles? En hoe weerbaar zijn onze familieleden, vrienden, burens, collega's en onze lokale ondernemers en inwoners? De digitalisering raakt de kern van wie wij als samenleving zijn. Maar wij staan er doorgaans gelaten bij te kijken: Tja, big tech he? Die kunnen we niet sturen! Wat doe ik daaraan? Ik heb toch geen IT-achtergrond? Die online wereld is wel heel ingewikkeld hoor...

SMOESJES! (Excuus hoogedelachtbare, ik zit wat scherp in de pen vandaag.)

Op deze manier komen we als samenleving echt niet verder, Mag ik u de wijze woorden van computerwetenschapper van het eerste uur Joseph Weizenbaum (1923-2008) meegeven? Als het gaat om de invloed van computertechnologie op het dagelijks leven en werk, dan is dit niet langer een technisch vraagstuk alleen. Dan is het een maatschappelijk vraagstuk waar interdisciplinair en vanuit publieke waarden naar moet worden gekeken. De digitalisering is een socio-technisch vraagstuk, want het gaat om menselijk gedrag in een digitale omgeving.

Aha! Daar gloort licht aan de digitale, bestuurlijke horizon, toch? Maatschappelijke vraagstukken, samenwerken, de publieke zaak dienen, balanceren van belangen, begrenzen van gedrag. Daar draait u uw handen toch niet voor om? Dagelijks werk, toch? Maar waarom dan niet in de digitale, lokale samenleving? Ik weet het wel: Het is de digitale koudwatervrees die ons allemaal in de weg staat om ons onder te dompelen in onze taken in de online omgeving. Dat is eigenlijk heel menselijk. En eerlijk, ik had daar zelf ook last van toen ik begon aan mijn onderzoek naar de weerbaarheid van inwoners en organisaties tegen online criminaliteit. Het is spannend om in een nieuwe,

onbekende omgeving te duiken om er echt je handen vies te gaan maken, niet wetende wat je daar aantreft en wat je precies moet doen. Maar dat pad voorwaarts, die ontwaart zich niet als we blijven wachten. We zullen moeten improviseren en onderweg moeten aanpassen.

Wat als bij u in de gemeente de ene na de andere inwoner slachtoffer zou worden van een bende oplichters die huis voor huis langsgaat? Of het ene na het andere bedrijf waar een gijzeling plaatsvindt? Of men illegaal de hoofdweg afsluit? En de jongeren in uw gemeente massaal verslaafd zijn aan troep die hen eigenlijk ongelukkig en onzeker maakt? Dan is het lokale huis van de democratie te klein toch? Waarom dan niet nu? Hoe vaak gaat het bij u in de gemeenteraad, het college of

'Uw invloed op de lokale samenleving en haar instituties als burgermeester biedt enorme kansen'

Tijd voor actie dus! Daarbij biedt uw invloed op de lokale samenleving en haar instituties als burgermeester enorme kansen. Misschien wist u het nog niet, maar echt waar: U zit op een sleutelpositie! Wat te doen? Verdiep u allereerst verder in de digitale samenleving en de neveneffecten daarvan. Er is in korte tijd heel wat gebeurd en er staat ons nog veel meer te wachten. Dus hoe eerder u in beweging komt, hoe beter. Gelukkig zijn er al de nodige collega's van u aan het pionieren geslagen. Er is er vast ook wel een cyberburgemeester bij u in de regio. Vraag eens hoe zij zijn begonnen en wat hun inzichten zijn in het digitale domein. Het is sowieso goed om u hier regionaal en landelijk als burgemeesters, maar ook als ambtelijke organisaties in te verdiepen en samen in op te trekken. Samen kom je echt verder.

in lokale en regionale overleggen over deze zaken? Oorverdovende stilte. We doen liever alsof het er niet is. Maar uw inwoners worden massaal slachtoffer van digitale oplichters. Uw ondernemers lopen levensgroot risico op aanvallen met gijzelsoftware. DDoS-aanvallen leggen de complete infrastructuur van overheden en organisaties plat. En kinderen vanaf gemiddeld 11 jaar zitten aan hun smartphone en sociale media gekluisterd...

Volgens mij en mijn collega's kan er op lokaal niveau veel worden gedaan in de aanpak van online schadelijk gedrag, waaronder online criminaliteit:

1. *Stimuleren* van inwoners en bedrijven in het verzorgingsgebied om melding te maken en aangifte te doen en over hun slachtofferchap te praten;

2. *Zorgdragen* voor slachtoffers en hen helpen in de chaos waarin zij terecht komen;
3. *Monitoren* van de lokale ontwikkelingen in slachtofferschap en daderschap;
4. *Voorlichten* van specifieke doelgroepen onder de inwoners en bedrijven over specifieke vormen van online criminaliteit;
5. *Aanjagen* van lokale, brede samenwerking met partijen om meer bewustwording en zelfbeschermend gedrag te stimuleren;
6. *Opsporen* van lokale daders en dadergroepen die zich bezighouden met online criminaliteit;
7. *Frustreren* van lokale daders en dadergroepen en potentiële daders voor te lichten over de persoonlijke consequenties wanneer zij worden gepakt.

De korpschef van de Nationale Politie sprak waarheid bij haar installatie: "het internet heeft een politiefunctie nodig." Bouwt u daar als burgemeester lokaal aan mee? U kunt uw inwoners en ondernemers echt niet langer in de digitale kou laten staan. Ook al zou u over drie maanden met pensioen gaan of bent u net aan uw eerste termijn als burgemeester gestart: Reageren dan :) ! ■

Dr. R. (Remco) Spithoven

Dr. Remco Spithoven (1985) is lector Maatschappelijke Veiligheid bij Hogeschool Saxion en richt zich met zijn onderzoeksgroep op de cyberweerbaarheid van burgers, organisatie en hoe wij digitaal samenleven. Hij is tevens één van de drie coördinerende lectoren van het Expertisenetwerk Cyberweerbaar Nederland en hoofdredacteur van het peer reviewed, wetenschappelijk Tijdschrift voor Veiligheid.

‘KIEZEN ÓF DELEN, HET MOET **EERLIJK!**’

Menig burgemeester heeft **Eric van der Burg** de afgelopen jaren met enige regelmaat aan de telefoon gehad. Als staatssecretaris voor Asiel en Migratie zocht hij onvermoeibaar naar opvangplekken voor asielzoekers en vluchtelingen uit Oekraïne.

Tekst | Ron Meerhof

'Het belang van een goede burgemeester kún je niet overschatten'

Voor de lezers van het Burgemeestersblad bent u inmiddels een goede bekende. Hoe zijn die contacten met burgemeesters u bevallen?

Over het algemeen: uitstekend! Vooral met de opvang van mensen uit Oekraïne hebben burgemeesters een enorme verantwoordelijkheid op zich genomen. Over de afgelopen twee jaar hebben ze bijna 100 duizend mensen van onderdak weten te voorzien. En ik mag wel zeggen: vrijwel zonder wanklank. Dat is een enorme prestatie van die burgemeesters en ik ben ze daar zeer dankbaar voor. We moeten nu trouwens wel alert blijven dat deze opgave uitvoerbaar blijft. Dat er zo weinig overlast en problemen ontstonden, zegt trouwens ook wel een en ander over de Oekraïners zelf. Die hebben me iedere keer weer verbaasd doen staan, dáár en hier. Als je het hebt over het nemen van verantwoordelijkheid... ze houden nu ook óns een agressief, imperialistisch bewind van het lijf.

De opvang van asielzoekers verliep natuurlijk veel moeizamer, om allerlei redenen waar de laatste tijd wel even genoeg over is gezegd. Wat ik nog wel kwijt wil: iemand als Jaap Velema, burgemeester van Westerwolde waar ook Ter Apel onder valt, is natuurlijk een lichtend voorbeeld voor iedere bestuurder. Hij zat in een onmogelijke positie waarin ik hem tot mijn grote spijt onvoldoende heb kunnen helpen. Maar hij heeft er het beste van gemaakt en is altijd zuiver, pragmatisch en constructief gebleven. Het belang van een goede burgemeester kún je niet overschatten, het is een cruciale functie.

Hét thema van de laatste verkiezingen zou eerst het klimaat zijn, toen bestaanszekerheid. Maar

wat Nederlanders veruit het meest bezig bleek te houden was úw portefeuille: migratie. Was u daarover verrast?

Oei, heb je even? Want nee, dat verraste mij niet, maar daar zijn een heleboel redenen voor.

Ten eerste zijn er zichtbare problemen. De ellende in Ter Apel staat iedereen op het netvlies, de meeste mensen zien wel dat het zo niet langer kan. Er komen gewoon teveel mensen naar Nederland. En dat gaat verder dan asielmigratie. Ook de aantallen arbeidsmigranten en studiemigranten zijn te hoog.

Wat asiel betreft: het overgrote deel van de samenleving vindt dat we mensen in nood moeten helpen. Dat zag je bevestigd door het massieve draagvlak voor de opvang van Oekraïners, twee jaar geleden. Maar het Europese systeem om asielzoekers van buiten Europa op te vangen functioneert al heel lang niet goed. Daardoor komen

er veel mensen van wie je je moet afvragen of ze wel echt op onze hulp zijn aangewezen. Onder de vlag van asiel arriveren veel mensen die in feite om economische redenen komen. Daar is ons asielsysteem niet voor. Dat is gereserveerd voor mensen op de vlucht voor oorlog, geweld en vervolging...

Daarover alvast een korte vraag: uit opinieonderzoek blijkt dat een deel van de respondenten vindt dat ook bijvoorbeeld natuurrampen en klimaatproblemen gronden zouden moeten zijn om aanspraak te maken op asiel...

Ik ken die cijfers. Het zijn ideeën waarover vooral in progressieve kringen, in media en de academische wereld, nogal wat enthousiasme over bestaat. Maar onder de bevolking is het een kleine minderheid die daar warm voor loopt. Gelukkig maar, want het is niet haalbaar. Het Vluchtelingenverdrag gaat echt over mensen op de vlucht voor oorlog, geweld en vervolging en dát kunnen we momenteel al niet aan.

Oorlogsvluchtelingen zouden voor het overgrote deel onderdak moeten kunnen vinden in het meest nabije veilige land in hun eigen regio, en dat geldt helemaal voor mensen die om andere redenen huis en haard verlaten. We moeten zulke opvanglanden dan wel beter helpen dan we in het recente verleden meestal deden. Zelfs bij de oorlog in Syrië hebben de EU-landen jarenlang gedaan of hun neus bloedde. We kwamen pas in het geweer toen landen in 2015 om hun eigen geopolitieke redenen, heel bewust, grote aantallen vluchtelingen begonnen door te sluiten naar de EU....

U was bezig met de redenen waarom het u niet verraste dat migratie bij de laatste verkiezingen zo bepalend was....

Dat draaide om meer dan asiel. Over studiemigratie kan ik kort zijn. Ik ben zeer voor internationalisering, maar we zijn doorgeslagen. Natuurlijk moeten we mensen blijven opleiden tot ingenieurs die aan de slag kunnen bij ASML.

Maar waarom moeten wij Duitse studenten die uitgeloot zijn in Duitsland hier opleiden tot psychologen die vervolgens weer in Duitsland gaan wonen en werken? Bovendien kunnen studentensteden het op dit moment niet aan om alle studenten te huisvesten.

Arbeidsmigratie, dat is echt een groot thema geworden dat meer dan de andere thema's het hele politieke spectrum doorsnijdt. We zijn het bijna normaal gaan vinden dat een bedrijf even duizend mensen van ver weg haalt. Dat zijn goedkope arbeidskrachten, dus de lusten zijn voor de ondernemer. Waar gaan die mensen wonen, wie helpt ze integreren, wie regelt het onderwijs voor hun kinderen? Dat zijn de lasten, en die zijn al te vaak voor de samenleving. Want in al teveel gevallen willen juist de gemeentes die het meest verdienen aan deze mensen liever niet dat ze daar ook komen wonen. Daar komt dan nog bij dat teveel van die mensen worden

uitgebuit; vaak is sprake van ondoorzichtige constructies waardoor ze uitkomen op lage lonen; rare afdrachten, woekerhuren.

Ik zeg dat we zulke praktijken bijna normaal zijn gaan vinden. Bijna, maar niet helemaal. Want de irritatie over dat freeriders-gedrag groeit. Nederland is een klein land. We hebben elkaar nodig. Ook een tuinder is afhankelijk van energietarieven, vergunningen en ontheffingen. Dat moet je dan wel een beetje gegund worden door de rest van de samenleving. En die zal in toenemende mate kijken: zijn geven en nemen een beetje in balans? Ik bedoel deze observatie niet als dreigement, meer als aansporing. We hebben elkaar nodig, besef dat nou! Als we tegenover elkaar gaan staan, verliezen we allemaal. Zoek de verbinding. Juist van ondernemers zou ik verwachten dat ze dat in hun dna hebben. Het is gewoon het oude poldermodel: als je een paar eeuwen geleden met je buurman ruzie maakte, ging dat ten koste van de gedeelde dijk en verzoop je uiteindelijk alletwee.

Achter dat alles - en hier kom ik op de tweede reden dat ik niet verrast was

over de dominantie van het migratie-thema - gaan diepere vragen schuil. Wat voor land willen we zijn? Hoe richten we onze samenleving in? Wat vinden we normaal en fatsoenlijk?

Het rapport van de staatscommissie demografische ontwikkelingen heeft de discussie daarover alvast een goede slinger gegeven, ik ben zeer benieuwd waar een nieuw kabinet op uitkomt. Want dit zijn heel wezenlijke vragen.

Wezenlijke vragen, tot uw dienst... maar wat is uw antwoord?

De boel is aan het schuiven. De lusten voor het bedrijf en de lasten voor de samenleving, dat wordt niet meer geaccepteerd. En dat voel ik aan de linker- én de rechterkant van het politieke spectrum. Er zal meer en meer van ondernemers worden verwacht dat ze zich verantwoordelijk gedragen en rekenschap afleggen. En ja, zeg ik als VVD'er, dan kun je nog steeds heel goed je geld verdienen.

Ik refereerde al aan gemeentes waar ondernemers wel mensen aantrekken, maar tegelijk geen zin hebben in de aanwezigheid van buitenlanders in diezelfde gemeente. Dat zijn vaak

dezelfde gemeentes waar ze al sinds mensenheugenis asielzoekers buiten houden. Mijn voorspelling is dat dat steeds minder geaccepteerd zal worden. Want nog helemaal los van de komst van Spreidingswet: mensen zijn een beetje klaar met dat gedrag.

Het is gewoon kiezen of delen. Dat is een begrip afkomstig uit het notariaat. Bij de verdeling van een boedel had je twee verschillende rollen: je was degene die de boedel verdeelde of je was degenen die uit de boedel een pakket mocht kiezen. Dan had je beiden een dwingend belang dat alles eerlijk gebeurde.

Dat is een krachtig ordenend principe dat ik wel vaker zou willen terugzien. Wees consequent. Of het nou gaat om asielzoekers, windmolens, of woningbouw. Vinden we met zijn allen dat we ons aan het Vluchtelingenverdrag moeten houden? Dan gaan we ze ook eerlijk over het land verdelen. Ben je verliefd op iemand aan de andere kant van de wereld? Diegene mag komen, maar hij of zij gaat bij jôu wonen en jîj hebt de zorg voor diegene. Hebben we windmolens nodig? Dan moeten we ook accepteren dat we ze zien.

'Als je teveel mensen binnenlaat, zul je uiteindelijk niemand meer kunnen binnenlaten'

Vinden we dat iedereen recht heeft om te wonen? Dan moeten we ook bereid zijn om iets van ons eigen uitzicht in te leveren.

Dat alles gebeurt nu te weinig. Te vaak zijn degenen die verdelen ook degenen die kiezen. En dan gaat het mis...

Even terug naar migratie. Hoe gaat dat verder?

Ik heb geen glazen bol. De Europese afspraken van eind vorig jaar bieden nieuw perspectief, ik hoop dat dat ons meer grip zal geven op de ontwikkelingen. Maar hoe en wat, dat is aan een nieuw kabinet.

Hoe het verder gaat in Oekraïne... Over Poetin maak ik me geen illusies. In de Oekraïners heb ik veel vertrouwen. Maar hun lot hangt in hoge mate af van óns, wij hier in de EU, en van de Amerikanen. Met hun wil om te vechten zit het goed, maar ze moeten wel de spullen krijgen die ze nodig hebben. Als er nou één thema nog groter is dan migratie, dan is het dit wel. Militaire steun aan Oekraïne is de absolute topprioriteit van dit tijdsgewricht.

U zei dat de opvang van Oekraïners met opvallend weinig problemen gepaard is gegaan. Vaak wordt er op gewezen dat vluchtelingen uit Oekraïne direct mogen werken, terwijl dat voor asielzoekers aan strenge criteria onderhevig is en vaak veel langer duurt. Dat zou sommige verschillen verklaren.

Door een uitspraak van de Raad van State mogen asielzoekers die langer dan zes maanden in Nederland zijn nu ook volledig werken. Daarmee gaan ze dan in dat opzicht meer op de Oekraïners lijken. Ik ben benieuwd naar de effecten. Ik wil alvast wel een oproep doen aan ondernemers die

personeel zoeken: neem die asielzoekers en statushouders die hier al zijn in dienst! Deze mensen, anders dan mensen die je nieuw haalt, wonen al in een opvanglocatie of een huis dus dat scheelt huisvesting. Help ze aan werk, dan dragen ze bij. Help die mensen en help jezelf!

Rond de opvang van mensen uit Oekraïne is ook nog van alles in beweging. Veel van de zogenoemde derdelanders hadden rechtszaken aangespannen, omdat ze niet terug willen naar hun eigen land. Verwacht wordt dat velen van hen ook asiel zullen gaan aanvragen in Nederland...

Dat sluit aan op waar ik het eerder over had. Wat voor land willen we zijn? Dat gaat over fatsoen, verantwoordelijkheid nemen, consequent durven zijn. Dat komt hier allemaal samen, wat mij betreft.

Want ik zie veel activisme over dit onderwerp. Ik zie dat een aantal mensen het schandalig en asociaal vindt dat het kabinet wil dat die mensen terug gaan naar hun eigen land.

'Krak', zegt dan mijn klomp.

Als vanavond brand uitbreekt bij de burens, dan zet ik mijn deur open en vang ik ze op. Oók de visite, natuurlijk! Ze krijgen een borrel, een bed en de volgende ochtend bakken we ook

nog een eitje. Maar dán gaan ze weer weg, terug naar hun eigen huis. Die burens, die mogen natuurlijk blijven, desnoods wekenlang, want die hebben nou eenmaal geen huis meer. Je improviseert bedden en je slaapt uit alle hoeken en gaten kleren tevoorschijn. Dat is toch voor iedereen herkenbaar? Je kunt je toch niet voorstellen dat die visite zou zeggen: 'maar dat is oneerlijk, wij blijven ook!' Als dat de norm zou worden, dan kun je na zo'n brand je deur beter dichthouden. Maar dan ben je *en passant* wel je eigen menselijkheid kwijt.

Zo zie ik de parallel met de derdelanders uit Oekraïne. Maar met ons asielsysteem is het niet anders. Als je teveel mensen binnenlaat, zul je uiteindelijk niemand meer kunnen binnenlaten en dat risico is de laatste jaren door de toenemende aantallen en bijvoorbeeld de hoge inwilligingspercentages alleen maar groter geworden. Voorstanders van een humaan asielsysteem zouden zich daarvan vaker rekenschap moeten geven. En let wel: ik ben zelf hartstochtelijk voorstander van humaan asielsysteem. Maar dan wel voor diegenen die dat echt het allerhardst nodig hebben. Rek je de criteria teveel op, dan red je niet méér mensen, nee: dan red je uiteindelijk helemaal niemand meer. Want dan zijn het asielsysteem en het draagvlak ervoor kapot. Zover mag het niet komen. ■

Eric van der Burg

DE ONLINE INTERVENTIEMATRIX:

EEN HANDREIKING VAN DE NHL STENDEN EN DE RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN OM DE CYCLUS VAN ONLINE AANGEJAAGD GEWELD TE DOORBREKEN

Tekst | Anna Bartelds MA en Dr. Willem Bantema

Steeds vaker zien gemeenten dat online interacties tussen individuen en groepen leiden tot gewelddadige incidenten in de openbare ruimte (Greijdanus & Postmes, 2018). In de gemeente Amsterdam worden jongerenwerkers en politieagenten geconfronteerd met groepen jongeren die elkaar online aanzetten tot geweld. Deze dynamiek van actie en reactie leidt vervolgens geregeld in steek- en/of schietpartijen onder jongeren. Het Actiecentrum Veiligheid en Zorg (AcVZ) van de regio Amsterdam-Amstelland zocht naar manieren om deze cyclus van online aangejaagd geweld te doorbreken met behulp van een online interventiematrix. Door middel van een wetenschappelijke literatuurreview en praktijkonderzoek onder 11 respondenten van politien jongerenwerkorganisaties hebben NHL Stenden Hogeschool en de Rijksuniversiteit Groningen de interventiematrix ontwikkeld. Deze matrix biedt netwerkpartners in de jeugd/veiligheidsketen praktische handvatten om zowel preventief (in vreedstijd), repressief (tijdens crises) als tijdens de nazorg verbinding te maken en te behouden met jongeren.

Verbinding is essentieel, ook online
Verbinding is essentieel. Vroegtijdig de online- en offlineverbinding leggen en behouden met de doelgroep blijkt vol-

gens de respondenten de sleutel voor succes in de aanpak van online aangejaagd geweld. Pas verbinding zoeken met de doelgroep tijdens een conflict blijkt een no go: dat werkt niet omdat de doelgroep dan het gevoel heeft dat 'men wat van ze moet'. Daarom pleiten deze respondenten voor een aanpak

waarbij betrokken netwerkpartners vroegtijdig, zowel online als offline, werken aan een vertrouwensband met de doelgroep.

Deze verbinding biedt meer voordelen. Door integraal onderdeel uit te maken van online- en offline-groepen, is er geen, of in mindere mate sprake van

monitoring. Een van de belangrijke randvoorwaarden op dit specifieke terrein is dat er aandacht wordt besteed aan hoe dit contact tot stand komt, bijvoorbeeld op een zichtbare en transparante manier (met een herkenbaar professioneel account) en dat verwachtingen over en weer duidelijk zijn: een soort disclaimer. Interacties tussen doelgroep en professionals, al dan niet online, kunnen preventief ingezet kunnen worden om een angel vroegtijdig uit een conflict te halen. Om dit goed te kunnen doen is het wel nodig dat praktijkmedewerkers weten hoe zij hier invulling aan kunnen en mogen geven. De interventiematrix biedt tijdens elke fase van online aangejaagd geweld praktische tips voor organisaties om hun medewerkers goed voor te bereiden op het contact met de doelgroep.

Online werken hoort erbij. Niet elke medewerker hoeft online te werken, maar het is essentieel dat in elk team een aantal medewerkers affiniteit hebben met het online domein en in die omgeving met jongeren verbinden. Omdat jongeren zich online anders voor kunnen doen dan in het offline domein, is het van belang dat de beelden uit beide 'werelden' worden gecombineerd, om zodoende het plaatje rondom jongeren compleet te maken. Dit vergroot na-

'Je overtreedt snel een wet. Organisaties willen er hun vingers niet aan branden en daardoor zijn organisaties **niet structureel online aanwezig.**'

melijk de kans dat risico-inschattingen en eventuele interventies aansluiten bij de situatie. De interventiematrix biedt praktische tips voor praktijk-medewerkers om het contact met jongeren online tot stand te brengen. Een voorbeeld daarvan is het plaatsen van stellingen waar jongeren online op kunnen reageren. Vervolgens kan er een onlinegesprek ontstaan tussen jongerenwerkers en jongeren op basis waarvan de verbinding verdiept wordt.

De interventiematrix helpt bij het ontwikkelen van een online werkwijze

Opvallend is dat bij de uitvoering van het onderzoek in 2023 slechts één organisatie voorziet in een online werkwijze voor haar medewerkers. Het gebrek aan kaders en visie vanuit organisaties leidt ertoe dat medewerkers zelf invulling geven aan het online werken met jongeren, wat onwenselijk is vanwege de mogelijke juridische en ethische implicaties. Gemeenten zouden hier een actievere rol in moeten spelen door in de contractering van

jongerenwerkorganisaties, die gezien worden als de spil in de aanpak van online aangejaagd geweld, vast te leggen dat zij een deel van hun werk online verrichten en een bijbehorende werkwijze ontwikkelen. Met behulp van de interventiematrix kunnen gemeenten organisaties ondersteunen bij het opzetten van hun online werkwijze. Hierin staat namelijk omschreven over welke zaken keuzes gemaakt moeten worden voordat online gewerkt wordt met de doelgroep. Denk hierbij aan het werken met open of gesloten profielen, herkenbaarheid/representatie van de organisatie, werken met individuele professionele profielen of werken met een teamprofiel. Verder kunnen er afspraken gemaakt worden over standaardteksten en protocollen bij online bedreiging en belediging.

Naast afspraken over de manier waarop een organisatie invulling geeft aan het online werken met jongeren, is het ook van belang dat de gemeente, als regievoerder, afspraken maakt binnen het netwerk over hoe afzonderlijke or-

ganisaties met elkaar dienen samen te werken ten aanzien van online aangejaagd geweld. Inzicht in elkaars taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden en expertise, gecombineerd met vooraf gemaakte afspraken over het handelen tijdens crises, vergroten de kans op succesvolle interventies. Om beter aan te sluiten bij de belevingswereld van de doelgroep, pleiten de respondenten ervoor dat meer mensen uit de doelgroep zelf een rol krijgen in de aanpak van online aangejaagd geweld, aangezien zij beter in staat zijn om te verbinden en in te grijpen vanwege hun kennis van de straatcultuur en -taal.

Een belangrijk knelpunt dat aandacht behoeft binnen de keten is gebrekkige signaaldeling tussen politie en jongerenwerkorganisaties. Dit knelpunt wordt niet alleen veroorzaakt door juridische knelpunten (te denken aan beperkingen die de AVG oplegt ten aanzien van informatiedeling) maar door uiteenlopende doelen van de organisaties. Waar de politie de bescherming van de openbare orde en veiligheid

als kernpunt heeft, stellen jongerenwerkorganisaties het belang van 'hun' jongeren voorop. De politie vindt dat jongerenwerkorganisaties signalen te laat deelt. Dit ontnemt hun de kans om preventief in te grijpen en dat heeft voor hen de voorkeur boven repressief ingrijpen. Jongerenwerkers willen niet als verlengstuk van de politie gezien worden en delen alleen als zij dat in het belang van de jongeren achten of als er levens in gevaar zijn. Verwachtingen van politie naar jongerenwerk sluit niet op elkaar aan en dat leidt tot onvrede. Gemeenten zouden hier een rol in kunnen spelen door gesprekken tussen

'Relatie opbouw vraagt een lange adem en die krijg je niet altijd van de organisatie'

beide organisaties te faciliteren, zodat dat er een 'common ground' wordt vastgesteld op basis waarvan constructief samengewerkt kan worden.

Online jongerenwerk is een must
Samengevat biedt het onderzoek en de handreiking mogelijkheden om de sleutelpositie van jongerenwerk ook online verder te benutten en te professionaliseren. In eerder onderzoek

van het lectoraat 'Bestuur en Veiligheid in een Digitaliserende Samenleving' van NHL Stenden Hogeschool kwam naar voren dat bij online monitoring door gemeenten al snel juridische problemen ontstaan en ook de duiding van online informatie blijkt lastig. Jongerenwerkers kunnen juist door hun (online) verbinding al vroegtijdig problemen herkennen. Door hun kennis van de jongeren en kennis van de groepen waarin hun online interacties plaatsvinden hebben zij, in vergelijking met gemeentemedewerkers, uitstekende kaarten om de cyclus van online aan-gejaagd geweld te doorbreken. ■

Anna Bartelds MA Onderzoeker binnen het Lectoraat Bestuur en Veiligheid en docent Integrale Veiligheidskunde/ Thorbecke Academie.
Dr. Willem Bantema Lector Bestuur en Veiligheid in een Digitaliserende Samenleving & Docent IVK/ Thorbecke Academie.

VAR GEZOCHT!

DE ONDANKBARE TAAK VAN DE BURGEMEESTER ALS SCHEIDSRECHTER OP VEILIGHEIDSGEBIED

De burgemeester lijkt in onze waarneming steeds meer een nieuwe **scheidsrechtersfunctie** op veiligheidsgebied te krijgen. Het lijkt erop dat mede dankzij de regionalisering van vergunningverlening en veiligheidsadvies alleen het college van B&W nog integraal wil denken. Binnen dat college wordt dan al snel naar de burgemeester gekeken om als scheidsrechter op te treden. Zonder VAR is dat een riskante taak.

Tekst | Ira Helsloot en Astrid Scholtens

Foto | ANP, Flip Franssen, Robin Utrecht

'Een smal regionaal advies is niet behulpzaam'

Het verschijnsel is al regelmatig door bestuurders en bestuurskundigen beschreven: het wordt steeds moeilijker om ambtenaren een integraal veiligheidsadvies te laten geven of een integrale veiligheidsafweging bij vergunningverlening te laten maken. De angst voor persoonlijke aansprakelijkheid bij ambtenaren als het misgaat is een van de redenen. Maar ook doen ambtenaren aan 'plaatsvervangend' denken dat wil zeggen dat ze zeker denken te weten dat bestuurders geen risico durven te lopen en daarom 'risicovolle' besluiten weghouden bij de bestuurstafel. Als derde reden geldt dat ambtenaren die voor een regionale dienst met een specifieke veiligheids-taak werken, die taak zo belangrijk vinden dat ze eigenlijk niet bereid zijn om een afweging met andere maatschappelijke belangen te maken.

Dit verschijnsel is bijvoorbeeld een van de kernervaringen van de burgemeesters en wethouders die binnen BOVEN (bestuurlijk overleg voor een veilige energietransitie in Nederland) nadenken hoe de integrale veiligheids-

afweging te maken. Je wilt bijvoorbeeld een waterstoftankstation aanleggen en dan willen veiligheidsregio en omgevingsdienst alleen adviseren over de nieuwe, deels onbekende risico's van waterstof maar geen afweging maken met het daardoor verdwijnende risico van LPG-opslag of de breder afnemende luchtverontreiniging. De regionale diensten die op afstand staan van het lokaal bestuur zijn slecht aanstuurbaar om desgevraagd een bredere afweging te maken. Een smal regionaal advies helpt het college echter niet bij de bredere afweging die het college wel moet maken.

Het college moet daarom steeds vaker zelf de elkaar tegensprekende veiligheidsadviezen analyseren.

Natuurlijk met hulp van de eigen ambtelijke staf die meestal uit generalisten bestaat omdat de veiligheidsdeskundige ambtenaren naar de regionale diensten zijn gegaan.

Geen misverstand: de regionale ambtenaren zijn meestal geen 'echte' deskundigen maar hebben de vaardigheid in het toepassen van de standaardregels op een bepaald veiligheidsgebied. De deskundigheid om een werkelijke risicoanalyse te maken, ligt vaak alleen nog bij marktpartijen. Dus het vragen om een maatwerkadvies aan regionale diensten, is eigenlijk de vraag om het inzetten van externe expertise. Dit ligt in onze waarneming vaak gevoelig want doet afbreuk aan het gevoel van eigenwaarde van de betrokken regionale ambtenaren.

Hoe dan ook betekent het dat in het college tot een eigen afweging moet worden gekomen. Bij die afweging kijken wethouders dan al snel naar de burgemeester die immers 'van de veiligheid is'. De burgemeester is dan opeens de scheidsrechter geworden.

Toeristentreintje Nijmegen

Een voorbeeld dat in de evaluatie van het fysieke veiligheidsbeleid in Nijmegen van vorig jaar is opgenomen, kan als fraaie illustratie dienen. Bij de vierdaagse is er traditioneel een rondrijd-treintje dat met 15 km per uur tussen station en binnenstad heen en weer 'sukkelt'. Een nieuwe verkeersambtenaar kwam tot de conclusie dat dit treintje niet is toegelaten door de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW) 'als verkeer op de weg'. Geen van de deskundige diensten, waaronder de politie, wilden aan dit risico zijn vingers branden. Het was uiteindelijk aan burgemeester Bruls om te concluderen dat alles overwegende dit risico zeer acceptabel is.

Deze scheidsrechtersrol is net als bij voetbal niet zonder risico's voor de scheidsrechter zelf: elke beslissing kan immers ter discussie worden gesteld. In de praktijk zal zelfs elke beslissing bekritiseerd worden; klagen op de scheidsrechter is immers een essentieel onderdeel van het spel. Als het even kan vermijdt een slimme burgemeester dan ook in deze positie te komen door dan maar extra geld uit te laten geven aan ambtelijk aanbevolen veiligheidsbeleid waarvan hij/zij zelf ook aanvoelt dat het disproportioneel is.

De maatschappelijke belangen zijn echter regelmatig zo groot dat be-

sluiten niet risicomijdend genomen kunnen worden. Dan is aan de scheidsrechtersrol niet te ontkomen. Het treintjesvoorbeeld was misschien een beetje flauw maar onze Nijmeegse evaluatie geeft veel meer voorbeelden: ja, de gevelbekleding van een seniorenflat is brandbaarder dan de regelgeving voorschrijft. Toch is het geen echt risico want deze gevelbekleding is tegen een betonnen zijkant geplaatst. Sloop en vervanging van de gevel zouden miljoenen kosten en dat geld moet door de huurders worden opgebracht. Voor regionale veiligheidsdiensten is dat geen argument. Uiteindelijk heeft de scheids op basis van o.a. extern advies besloten dat het volstond om een aantal proportionele maatregelen te treffen.

Literatuur:

De bestuurlijke ervaringen over de omgang met veiligheid in de energietransitie zijn te vinden op www.werkgroep-boven.nl

I. Helsloot en K. Heijndijk, De spanning tussen beleid en praktijk in 20 casus over vergunningverlening, toezicht en handhaving, Boom bestuurskunde, 2023

Het gevelvoorbeeld laat meteen ook zien dat je als burgemeester wel een VAR moet organiseren. Een voorbeeld hoe het te snel scheidsrechteren tot problemen leidt is de gang van zaken rondom het Amsterdamse complex met tijdelijke woningen in de Riekerhaven. Na een brand claimde de directeur van de veiligheidsregio meteen dat het

Brand appartementencomplex Startblok Riekerhaven

dubbele dak (schilddak) het probleem was. Deze moest dan ook vervangen worden. In de tussentijd moesten er in het complex brandwachten komen. De burgemeester ging zonder een VAR te raadplegen mee in het oordeel van de directeur. Inmiddels liggen er drie externe adviezen en een oordeel van de landelijke commissie gelijkwaardig-

heid die allen stellen dat de situatie simpelweg voldoet aan de regelgeving. Het gevolg is dat de scheids op aansprakelijkheid voor de kosten wordt aangesproken, en niet de regionale dienst.

Merk tenslotte op dat de komst van de nieuwe Omgevingswet het beroep

op de scheidsrechter alleen nog maar bevordert; het bevoegd gezag moet op een niet beschreven wijze ook 'het oog op duurzame ontwikkeling' houden dat wil zeggen 'met het belang van toekomstige generaties rekening houden'. Vage spelregels betekenen altijd meer werk voor de scheids! ■

Prof. dr. Ira Helsloot

'Scheidsrechter
zijn is **niet**
zonder **risico**'

Dr. Astrid Scholtens

EEN BEVEILIGINGSADVIES OP MAAT MAAKT WEERBAAR

Agressieve mensen die zich bij de voordeur melden, voorwerpen die door ramen worden gegooid en online bedreigingen van lieden die vertellen dat ze 'heus wel weten wie je kinderen zijn'. Het zijn zomaar wat voorbeelden van dreigende situaties waarmee veel burgemeesters helaas maar al te vaak te maken krijgen en die een enorme impact kunnen hebben. In de strijd tegen deze onwelkome kanten van het burgemeesterschap is de vernieuwde regeling **beveiligingsmaatregelen decentrale bestuurders** ontwikkeld, die op 1 januari 2024 is ingegaan. Deze regeling werd ontwikkeld door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), in samenwerking met het Netwerk Weerbaar Bestuur. De regeling biedt burgemeesters en andere decentrale bestuurders de mogelijkheid om een beveiligingsadvies op maat te krijgen. Dit advies wordt opgesteld door het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). Mirthe Zantvoord (kwartiermaker weerbaar bestuur) en Sander van de Kastele (veiligheidsadviseur weerbaar bestuur) van het CCV over hoe zo'n advies er uit kan zien en over hun ervaringen tot nu toe.

Tekst | Altwin de Moor

Foto | CCV

Mirthe is als kwartiermaker onder meer verantwoordelijk voor het vormgeven van het instrumentarium, het werkproces en het team van veiligheidsadviseurs. Sander is samen met collega Thijs Spanbroek de expert die een beveiligingsadvies opstelt. Hij vindt het mooi om van betekenis te kunnen zijn voor burgemeesters en ziet tegelijkertijd veel aanvragen op hem en Thijs

afkomen. De rijdende trein waar ze zijn opgesprongen is nu naar eigen zeggen een hogesnelheidstrein geworden. Het is niet voor niks dat Mirthe werkt aan een flexibele schil van veiligheidsadviseurs die op zzp-basis kunnen bijspringen in piektijden als deze. Het zorgt ervoor dat de doorlooptijden van aanvragen overzichtelijk blijven.

Energie zoveel mogelijk op werk richten

Het grote aantal aanvragen zegt iets over de tijd waarin we leven, maar ook over het bewustzijn dat bestuurders anno 2024 hebben over hun weerbaarheid en hun veiligheid. Het is een goede ontwikkeling dat dit bewustzijn toeneemt, want de cijfers liegen er niet om: in 2022 kreeg maar liefst

'In 2022 kreeg maar liefst driekwart van alle burgemeesters te maken met een vorm van agressie'

driekwart van alle burgemeesters te maken met een vorm van agressie. Dit heeft niet alleen grote impact op burgemeesters zelf, maar ondermijnt ook het openbaar bestuur als geheel. De vernieuwde regeling moet ervoor zorgen dat bestuurders ondanks de bedreigingen hun ambt zo goed mogelijk kunnen uitoefenen, zonder eventuele zorgen om hun veiligheid. Iedere burgemeester mag een aanvraag voor een advies doen. Een aanvraag kan met urgentie worden behandeld, wanneer een burgemeester bijvoorbeeld recentelijk bedreigd is. Een gedegen advies geeft de burgemeester hoe dan ook een stevige(r) basis; het beoogt een deel van de zorg weg te nemen die er over veiligheid zou kunnen bestaan. Bovendien zorgt het voor bewustwording en meer alertheid op het moment dat er onverhoopt iets zou gebeuren.

Ondersteuningsteam Weerbaar Bestuur

Wanneer het CCV een aanvraag binnenkrijgt, denkt het mee over te nemen eerste stappen. Is er in het geval van bedreiging bijvoorbeeld al aangifte gedaan? Ook wordt een burgemeester gewezen op het Ondersteuningsteam Weerbaar Bestuur, dat burgemeesters ondersteunt na een incident en dat ze desgewenst kan koppelen aan andere burgemeesters die iets soortgelijks meemaken. In dit stadium wordt een burgemeester ook aangeraden om alvast na te gaan of zijn of haar woning is voorzien van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Nieuwbouwwoningen hebben het keurmerk vaak al.

Vier veiligheidsdomeinen

Vervolgens gaat het CCV aan de slag met een advies. Daarbij stelt de veiligheidsadviseur een profiel op om een beeld te krijgen van de huidige situatie van de burgemeester. Heeft deze bijvoorbeeld al een weerbaarheidstraining gedaan? Spelen er landelijk zaken die op de burgemeester kunnen afstralen (denk bijvoorbeeld aan de Spreidingswet)? Zijn er lokale dossiers die een veiligheidsrisico met zich meebrengen? Welke veiligheidsmaatregelen zijn er misschien al genomen? Bij het opstellen van het profiel en het uiteindelijke advies richt de veiligheidsadviseur zich op vier domeinen: *werk, wonen, informatie* en *verplaatsen*.

Mirthe Zandvoort
Kwartiermaker

Bij *werk* wordt onder meer gekeken of en hoe het onderwerp weerbaarheid in de betreffende gemeente op de agenda staat. Is er bijvoorbeeld een agressieprotocol en is weerbaarheid onderwerp van gesprek in het college? Hoe is de veiligheid van politieke ambtsdragers geborgd in de organisatie? Wie heeft er toegang tot de agenda van de burgemeester? Is de veiligheid van de burgemeester intern bij iemand belegd? Hierbij worden onder meer gesprekken gevoerd met de gemeentesecretaris, die doorgaans formeel de werkgeversverantwoordelijkheid voor de bestuurder draagt. *Wonen* gaat over het woonhuis van de burgemeester. Hoe is het daar met de veiligheid gesteld? Zijn er bijvoorbeeld camera's of lampen die automatisch aanspringen als iemand het terrein rond het huis betreedt? Is er een videodeurbel? Heeft de woning een brievenbus die los van de woning staat? Voor dit onderdeel vindt een zogenaamde woningschouw plaats en worden eventueel ook gesprekken gevoerd met de volwassen huisgenoten van de burgemeester. *Informatie* heeft te maken met online gedrag en spitst zich onder meer toe op adviezen over wat je op social media beter niet kunt delen en het scheiden van werk en privé (zodat je zakelijk niet privé herleidbaar bent; dat kan bijvoorbeeld door twee telefoons te gebruiken). *Verplaatsen* ten slotte gaat over het verkeer tussen woning en plekken die je als burgemeester voor je

'De nieuwe regeling voorziet in een maatwerkadvies van beveiligingsmaatregelen'

werk bezoekt en het vervoermiddel dat je daarvoor gebruikt: je eigen auto/fiets of bijvoorbeeld een dienstvoertuig?

Preventief kan veel worden gedaan

Door de focus op deze vier domeinen ontstaat een integraal advies en dat is meteen het grote verschil met de oude regeling, waarbij primair de woning onder de loep werd genomen door middel van een woningscan. In de nieuwe regeling wordt er vanuit een breder perspectief naar de veiligheid gekeken en volgt vanuit die analyse een maatwerkadvies van beveiligingsmaatregelen. De uitbreiding van de regeling verkleint zo de afstand die er was tussen de oude regeling en het stelsel bewaken en beveiligen.

Goedgekeurd advies is bindend

Een advies van het CCV wordt standaard voorgelegd aan de Beveiligingsautoriteit (BVA) van het ministerie van BZK en als die goedkeuring geeft is het advies bindend. De werkgever is dan verplicht om het advies op te volgen

en de kosten hiervoor te dragen. Om aan de bekostiging van de maatregelen tegemoet te komen, verstrekt BZK een jaarlijkse financiële bijdrage aan alle gemeenten. Om in aanmerking te komen voor een beveiligingsadvies, moeten burgemeesters zelf zorgen dat hun woning wordt voorzien van het Politiekeurmerk Veilig Wonen.

Doe uw aanvraag via de website van het CCV

Aanvragen voor een beveiligingsadvies kunnen worden gedaan via de site van het CCV: hetccv.nl/weerbaarbestuur. Op deze pagina staat een link naar een aanvraagformulier. Het CCV pakt iedere aanmelding zo snel mogelijk op. Wanneer sprake is van een piekperiode kan het even duren voordat aan een aanvraag vervolg wordt gegeven, al kunnen sommige aanvragen met urgentie worden opgepakt.

Advies is een momentopname

Omdat de regeling nog maar kort van kracht is, werkt het CCV continu aan het verfijnen van zijn werkwijze. Ziet u mogelijkheden tot verbetering? Neem dan vooral contact op met het CCV. Dat geldt ook wanneer een advies is uitgevoerd en de omstandigheden om wat voor reden dan ook zijn veranderd. Bijvoorbeeld omdat er een drugspand is gesloten of omdat er een AZC in de gemeente wordt geopend. U kunt dan altijd opnieuw een advies aanvragen. ■

Sander van de Kastele
Adviseur Weerbaar Bestuur

Thijs Spanbroek
Adviseur Weerbaar Bestuur

COLUMN CYBORGemeester

Toen ik in 2019 startte als cyberburgemeester in de Eenheid Noord-Holland, was de lokale overheid zich nog nauwelijks bewust van de gevaren van de digitale wereld en dat elke burgemeester, naast een verantwoordelijkheid voor de fysieke, ook iets te doen had in de digitale veiligheid. Bundeling van krachten, kennisdeling, uitwisseling van best practices, lobby voor het thema, was nodig. Het platform cyberburgemeesters, ondersteund door de VNG, heeft een belangrijke impuls gegeven aan het bestuurlijk bewustzijn. Ook private partijen nemen in toenemende mate meer eigen verantwoordelijkheid op dit terrein.

Het platform heeft bij de vorige verkiezingen gelobbyd voor een bewindspersoon voor digitale zaken. De staatssecretaris heeft afgelopen jaren veel betekend op onderwerpen als digitale inclusie en ethische dilemma's. In de verkenning van uitdagingen en oplossingsrichtingen in het digitale veiligheidsdomein zijn vele projecten en programma's financieel ondersteund; echter met tijdelijke budgetten. Ook buiten het veiligheidsdomein biedt digitalisering op vele terreinen kansen en uitdagingen biedt, op alle domeinen.

De digitalisering groeit exponentieel. Welke kansen en bedreigingen zijn er? Welke rol past bij de

overheid daarin? Hoe werken publiek – privaat met elkaar samen?

Is onze digitale infrastructuur toekomstbestendig? Hebben we als overheid genoeg deskundigen in dienst? Hebben

we een visie op de digitale samenleving? Niet een sectorale visie, een visie per ministerie, maar een integrale visie. Misschien wel een Europese visie. We kunnen een parallel trekken met de luchtvaart: eerst een experimentele fase van vliegen, met de Wright brothers, dan een begin van professionalisering en vervolgens vast onderdeel van ons leven. Ook is een parallel te trekken met alle vormen van ondermijning: eerst een klein probleem die we onderschatten, dan een fase waarin het kwartje valt maar krachten te weinig worden gebundeld en gefinancierd worden met tijdelijk geld en vervolgens is het probleem uit de hand gelopen, omdat we ons onvoldoende beseften wat de risico's waren en zelfs dat het een bedreiging zou kunnen zijn voor de rechtstaat.

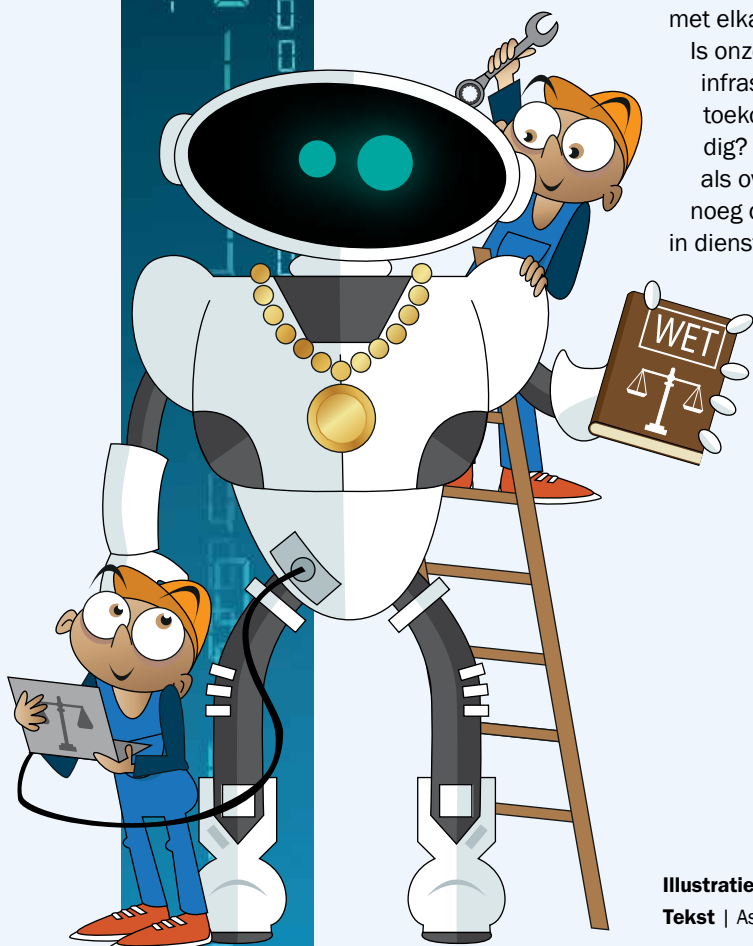
In januari lanceerde het Rijk de visie op generatieve AI. In februari werd de wereld wederom verrast met een nieuwe ontwikkeling in de digitale wereld: Sora. Sora is een nieuw AI-model - een type generatieve kunstmatige intelligentie - dat tekst kan omzetten naar realistisch ogende video's. Een volgende stap in de digitalisering. Een kans, maar ook een bedreiging.

Het is hoog tijd om integraal regie te nemen op de digitalisering. Een visie te ontwikkelen van de digitale wereld, een Minister aan te wijzen, de samenwerking met de private sector te definiëren, structureel geld te reserveren in het ontwerp alsook veiligheid. Doen we dat niet, dan blijven we als overheid achter de feiten aan lopen, totdat het probleem volledig uit de hand gelopen is en – net als ondermijning – zelfs de rechtstaat in gevaar brengt.

Velen spannen zich in voor dit onderwerp: overheid, bedrijfsleven, onderwijs, wetenschap, zoekend naar de samenhang en richting. De samenwerking en een agenda ontbreekt. Zonder een integrale visie en ministeriele regie, blijft men zoekende naar de bijdrage die een ieder kan leveren, is onduidelijk welke kant het uit moet en welke ontwikkelingen gewenst zijn.

De oproep aan de regering is dan ook: neem regie, maak een visie, maak structureel geld vrij. Digitalisering heeft een marktmeester nodig. Voordat vooral vanuit het veiligheidsdomein inzet nodig is omdat de kansen vooral bedreigingen zijn geworden.

Tot die tijd ben ik blij dat het platform cyberburgemeesters alert en actief blijft. Vanaf 1 april zal ik vanuit mijn nieuwe rol als directeur van het Instituut voor Veiligheid mij inzetten om de triple helix te versterken. Alleen samen kunnen we zorgen voor een veilig digitaal Nederland.

Illustratie | Bonteboel Illustraties - Esther van den Nieuwenhof

Tekst | Astrid Nienhuis, voormalig burgemeester van Heemstede

TERUGBLIK OPENBARE ORDERECHT 2023

WAT STAAT ONS VOOR 2024 TE WACHTEN?

Het openbare orderecht heeft in 2023 niet stilgestaan. De verwachting is dat ons voor 2024 ook nog genoeg te wachten staat. In deze bijdrage praat **Mariëtta Buitenhuis** (advocaat openbare orderecht bij AKD) u bij over drie trends binnen het openbare orderecht die zij vanuit haar praktijk signaleert.

Tekst | Mariëtta Buitenhuis

Foto | Unsplash, Martijn Baudoin

Trend 1: Conclusie en Afdelingsuitspraak overtrederbegrip & de gevolgen voor het openbare orderecht

De eerste trend die Buitenhuis signaleert is de nuancering van het overtrederbegrip met twee Afdelingsuitspraken van 31 mei 2023. Op die datum deed de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State twee uitspraken

waarin zij het overtrederbegrip uit artikel 5:1, tweede lid, Awb nuanceert. De Afdeling heeft zich hiermee aangesloten bij de conclusie van Advocaat-Generaal Wattel van 15 februari 2023.

Buitenhuis geeft aan wat er veranderd is: "Vóór 31 mei 2023 gold dat iemand in het bestuursrecht in verschillende hoedanigheden als overtreder kan

worden aangemerkt. Het ging niet alleen om degene die de handeling fysiek verricht, maar ook degene aan wie de handeling toe te rekenen is en daarvoor verantwoordelijk kan worden gehouden." Sinds 31 mei 2023 is dit veranderd. "Na 31 mei 2023 geldt dat de Afdeling voor de uitleg van het begrip 'overtreder' bij handhavingsbesluiten aansluit bij de uitleg die in het strafrecht aan het begrip 'functioneel daderschap' gegeven wordt. Kortgezegd komt het erop neer dat een overtreder voortaan beschikkingsmacht moet hebben en de verboden gedraging bewust moet hebben aanvaardt. Dat geldt zowel voor natuurlijke personen als rechtspersonen."

'Sinds 31 mei 2023 sluit de Raad van State voor de uitleg van het **overtrederbegrip** aan bij de uitleg die hier aan het strafrecht aan gegeven wordt'

De vraag was wat dit zou gaan betekenen voor het openbare orderecht. De verwachting was dat als de conclusie door de Afdeling gevolgd zou worden, dit een behoorlijke aardverschuiving kon veroorzaken, met name voor het overtrederschap bij 13b Opiumwet besluiten. Buitenhuis geeft een voorbeeld. “Neem bijvoorbeeld de relatie tussen een huurder en verhuurder. Wanneer er door een huurder een hennepplantage wordt gestart in de huurwoning, dan werden de gevolgen daarvan (sluiting waardoor de woning niet kan worden verhuurd) aan de verhuurder toegerekend. Zelfs als hij niets van de hennepplantage wist.”

Als de conclusie van de A-G wordt gevolgd, dan leek daar een streep door te worden getrokken, aldus Buitenhuis. Hoe anders wordt het nu echt? De gevolgen voor het openbare orderecht lijken tot nu toe wel mee te vallen, aldus Buitenhuis. “In een uitspraak van deze zomer liet de Afdeling zich voor het eerst uit over de verwijtbaarheid van een woningeigenaar bij 13b Opiumwetsluitingen, na de nieuwe lijn uit de uitspraken van 31 mei 2023. Maar de Afdeling sluit daarin eigenlijk aan bij de oude jurisprudentie. Zij overweegt dat het feit dat vaststaat dat de woningeigenaar zelf niet betrokken was bij de hennepkwekerij, volgens de Afdeling niet betekent dat hem geen enkel verwijt te maken valt. Het blijft volgens

de Afdeling aan de eigenaar is om het gebruik van de woning te controleren. Over de uitspraken van 31 mei 2023 wordt daarin niet gerept.

Het valt Buitenhuis op dat dat de Afdelingsjurisprudentie van na 31 mei 2023 niet zien dat de nieuwe lijn over het overtrederschap telkens een op een gevolgd wordt. Het is wachten op nieuwe jurisprudentie of die lijn gehanteerd blijft.

Trend 2: Regulering coffeeshops: Afdelingsuitspraken 13 september 2023

Een andere belangrijke trend die Buitenhuis signaleert zijn de twee uitspraken die de hoogste bestuursrechter

(de Afdeling bestuursrechtspraak) op 13 september 2023 gedaan heeft, die gevolgen hebben voor de manier waarop gemeenten coffeeshops reguleren.

Gedoogverklaring coffeeshops voortaan appellabel

In de eerste uitspraak bepaalde de Afdeling dat besluiten tot weigering, verstrekking of intrekking van een gedoogverklaring van coffeeshops voortaan appellabel zijn. De Afdeling bepaalde eerder in algemene zin dat de gedoogbeslissing, de weigering een gedoogbeslissing te nemen en de intrekking van een gedoogbeslissing, op een enkele uitzondering na, geen besluiten in de zin van de Awb zijn. De Afdeling heeft aanleiding gezien om haar rechtspraak voor coffeeshops in een uitspraak die rondom een coffeeshop in Apeldoorn speelde bij te stellen. "Voor coffeeshops is de lijn per 13 september 2023 dat een gedoogverklaring voor de verkoop van softdrugs (inclusief voorwaarden), een

weigering van een gedoogverklaring voor de toepassing van de wettelijke regels over bezwaar en beroep met een besluit worden gelijkgesteld. Dat geldt ook voor de beslissing om een gedoogverklaring in te trekken."

Waarom heeft de Afdeling dit zo bepaald? "De reden voor de nieuwe lijn is volgens de Afdeling dat het "onevenredig bezwarend" is om van een coffeeshopouder te verlangen dat hij een handhavingsbesluit uitlokt. Die weg is niet zonder risico's voor een coffee-

shopouder. De Afdeling weegt daarin mee dat het beleid van de landelijke overheid is dat het exploiteren van een coffeeshop illegaal is, terwijl er anderzijds regulering plaatsvindt die de verkoop van softdrugs mogelijk maakt."

Gedoogverklaringen kunnen voor bepaalde tijd verleend worden

Naast de zaak die in Apeldoorn speelde, is er op 13 september 2023 nog een andere belangrijke uitspraak gedaan over coffeeshops. De Afdeling

'In 2023 zijn er door de Raad van State uitspraken gedaan die gevolgen hebben voor de manier waarop gemeenten coffeeshops reguleren'

bepaalde in de Roermondse casus dat de exploitatie- en gedoogverklaringen die zien op coffeeshops voor beperkte tijd verleend kunnen worden. Buitenhuis legt dit uit. “De burgemeester had hier een exploitatievergunning van vijf jaar verleend voor twee coffeeshops. Dit was in Roermond het maximaal toegestane aantal. Dit met het doel om andere exploitanten in de toekomst ook een kans geven naar een vergunning mee te dingen. De twee coffeeshops in kwestie (Sky en Skunk) konden zich niet met de verleende vergunningen verenigen: zij wilden een vergunning voor onbepaalde tijd. De Rechtbank Limburg oordeelde dat met een exploitatievergunning de verkoop van softdrugs niet kon worden vergund.” De Afdeling bepaald dat de exploitatievergunning voor bepaalde tijd verleend kon worden. Dit om de reden dat de openbare orde en veiligheid daarmee gediend is en dit een dwingende reden van algemeen belang is als bedoeld in

de Dienstenwet/Dienstenrichtlijn. De beperking van de duur is bovendien evenredig en geschikt om het doel te bereiken. De Afdeling vindt het verder ook goed dat de gedoogverklaringen in aansluiting op de exploitatievergunningen voor een beperkte duur gelden.”

Buitenhuis merkt op dat dit natuurlijk de vraag naar voren brengt of gedoogverklaringen ook als schaarse rechten moeten worden gezien. Deze vraag is nog niet door de Afdeling beantwoord, maar het lijkt Buitenhuis onoverkomelijk dat zij zich daar op termijn toch over moet gaan uitlaten. “De Dienstenrichtlijn en Dienstenwet gelden voor schaarse rechten. Op basis van de rechtspraak was tot 13 september 2023 de lijn goed verdedigbaar dat het leerstuk inzake de verdeling van schaarse publieke rechten niet van toepassing is op gedoogverklaringen of gedooglijsten. Sinds de lijn van de Afdeling in de uitspraken van

13 september 2023 dat een gedoogverklaring met een besluit worden gelijkgesteld lijkt ons de kans aanwezig dat die lijn anders moet worden.

Trend 3: Uitbreiding artikel 174a Gemeentewet

Tot slot signaleert Buitenhuis de verruiming van artikel 174a Gemeentewet. Dit betreft de bevoegdheid van de burgemeester om een woning of lokaal te sluiten bij een verstoring van de openbare orde. De Eerste Kamer heeft op 24 oktober 2023 een wetsvoorstel aangenomen die de sluitingsbevoegdheid in artikel 174a Gemeentewet gaat uitbreiden tot ernstig geweld in en nabij de woning en wapens. De wet is sinds 1 januari 2024 van kracht. Buitenhuis gaat hier nader op in, in een aparte bijdrage in dit Burgemeestersblad, waar de uitbreiding van deze sluitingsbevoegdheid in centraal staat (pagina ...). ■

Buitenhuis verzorgt een nieuwsbrief ontwikkelingen openbare orderecht, waarmee zij lezers op de hoogte houden van de laatste updates (jurisprudentie, wetsvoorstellen) binnen dit rechtsgebied. U kunt zich hiervoor aanmelden bij mbuitenhuis@akd.nl.

Mariëtta Buitenhuis

UITBREIDING SLUITINGSBEVOEGDHEID 174A GEMEENTEWET

Het jaar 2023 werd geteisterd door gemeenten en politie die door heel het land te maken kregen met **explosieven** die afgingen bij woningen. Cobra's, pizzaschuiven en molotovcocktails; van alles kwam voorbij. De problematiek concentreerde zich veelal in Rotterdam en Amsterdam, maar ook andere (kleinere) gemeenten kregen met de gevolgen te maken.

Tekst | Mariëtta Buitenhuis

Foto | Unsplash, Sheldon Kennedy, Studio Crevettes

Op grond van artikel 174a Gemeentewet kan de burgemeester besluiten een woning, een niet voor het publiek toegankelijk lokaal of een bij die woning of dat lokaal behorend erf te sluiten, indien door gedragingen in de woning of het lokaal of op het erf de openbare orde rond de woning, het lokaal of het erf wordt verstoord. Deze bevoegdheid kan eveneens worden aangewend bij een ernstige vrees voor verstering van de openbare orde.

Uitbreiding artikel 174a Gemeentewet
Sinds 1 januari 2024 is artikel 174a Gemeentewet uitgebreid tot ernstig geweld in en nabij een woning en wapens. Buitenhuis vertelt erover. "Tot nu toe was de inzet van artikel 174a Gemeentewet beperkt tot gedragingen in de woning die de openbare orde rond de woning aantoonbaar hebben verstoord of wanneer daarvoor een vrees bestaat. Om van de bevoegdheid uit 174a Gemeentewet gebruik

'Burgemeesters
hebben aan Den Haag
het signaal afgegeven
in bepaalde gevallen
met lege handen
te staan.'

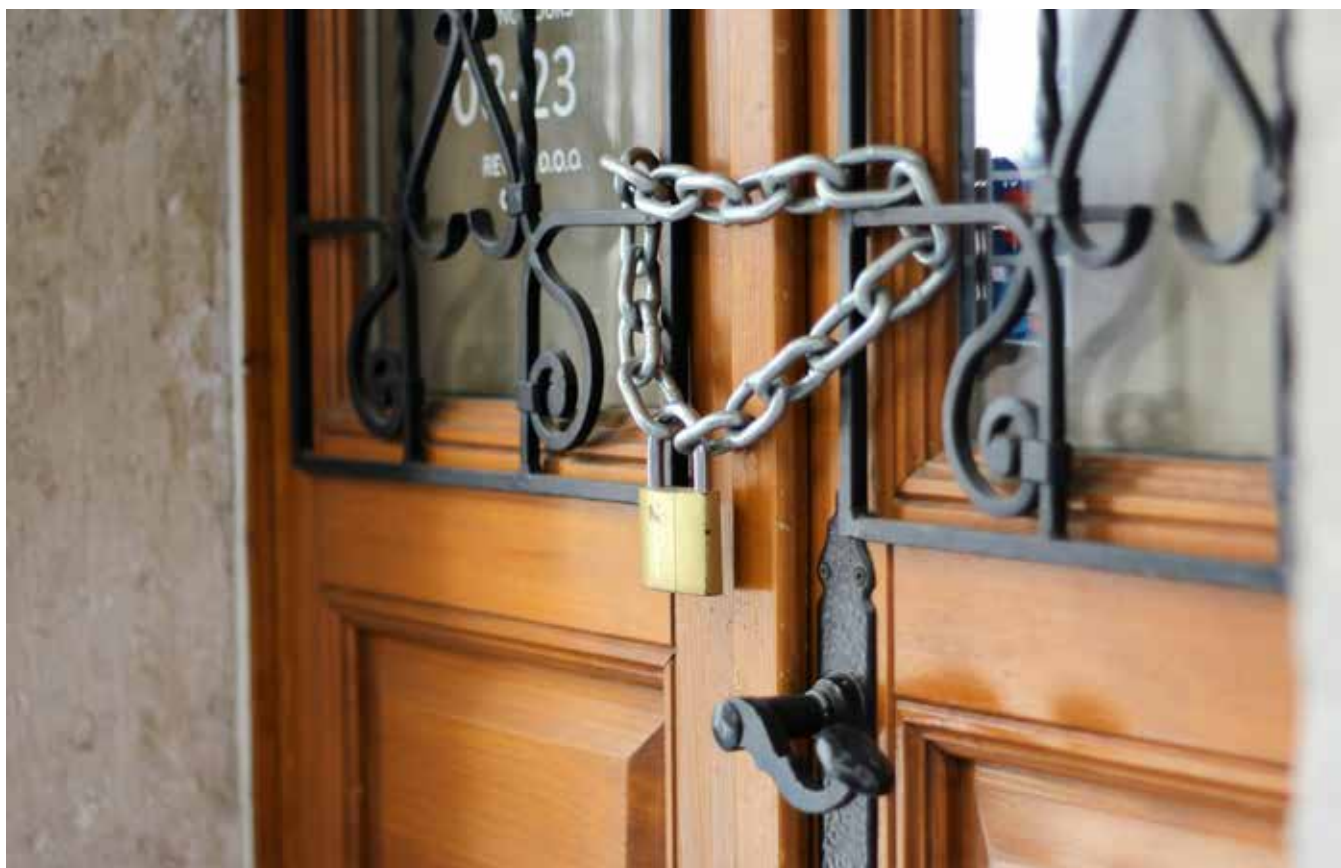
te kunnen maken, gold dus een hoge drempel. Er moet dan worden aangetoond dat er sprake is van overlast die maatschappelijk onaanvaardbare vormen aanneemt en die niet met andere, minder ingrijpende middelen kan worden bestreden. Het gooien van explosieven richting een woning was bijvoorbeeld onvoldoende, omdat het gevaar of overlast dan niet afkomstig is vanuit de woning."

De vereisten die aan de inzet van artikel 174a Gemeentewet gesteld

worden waren daarmee behoorlijk hoog. De bestuursrechter nam niet vaak aan dat aan die eisen werd voldaan.

**Signaal aan Den Haag:
burgemeesters staan met
lege handen**

Burgemeesters hebben gelet hierop aan Den Haag een signaal afgegeven in bepaalde gevallen met lege handen te staan. Die oproep is aangekomen. De bevoegdheid uit artikel 174a Gemeentewet is inmiddels uitgebreid naar gevallen waarin sprake is van geweld in en nabij een woning of bij het aantreffen van wapens. Daarmee kan artikel 174a Gemeentewet voortaan ook worden ingezet bij het beschieten van een woning of het gooien van een al dan niet exploderend explosief of het neerleggen van een handgranaat. Daarvoor dient echter telkens nog wel gemotiveerd te worden dat de openbare orde hiervoor aangetast wordt. Voor

wapens zal het verder moeten gaan om wapens die zijn aangewezen in de Wet wapens en munitie.

De wetgever is van mening dat deze gedragingen niet alleen gevaar zettend zijn voor de bewoners of aanwezigen, maar ook voor omwonenden en passanten. De bestaande bevoegdheden bleken echter niet toereikend bij een verstoring van de openbare orde door ernstig geweld of het aantreffen van een wapen, of bij ernstige vrees daarvoor. De memorie van toelichting bij het wetsvoorstel staat boordevol voorbeelden waarin optreden voor de burgemeester niet mogelijk, maar wel gewenst was. Het huidige artikel 174a biedt meer mogelijkheden voor burgemeesters om tot sluiting over te gaan bij incidenten die niet meteen drugsge-relateerd zijn.

Beperking tot ernstige ordeverstoringen

Wel is het wetsvoorstel op een later moment aangescherpt, in die zin dat sprake moet zijn van een ernstige verstoring van de openbare orde. Dat is geregeld bij amendement van de Tweede Kamer. Dat zal een gevolg zijn dat de minister nooit met het in procedure brengen van het wetsvoorstel voor ogen zal hebben gehad. Een voorstel hiertoe bij de invoering van artikel 174a Gemeentewet heeft het niet gehaald. Een advies van de Raad van State dat exact hetzelfde advies gaf legde de minister naast zich neer. Maar de beperking is er door de Tweede Kamer toch gekomen.

Buitenhuis vraagt zich af in hoeverre deze aanscherping in de praktijk en in de jurisprudentie uiteindelijk tot een beperkte inzetbaarheid zal gaan leiden. “Bij de totstandkoming van artikel 174a Gemeentewet is ook al benadrukt dat

de wetgever met een ‘verstoring van de openbare orde’ een ernstige bedreiging van de veiligheid en gezondheid van mensen in de directe omgeving van de woning voor ogen stond. De bestuursrechter nam in de praktijk ook al aan dat artikel 174a Gemeentewet enkel kon worden toegepast bij ernstige vormen van overlast. Bovendien maakte het evenredigheidsbeginsel dat artikel 174a Gemeentewet feitelijk alleen toepasbaar is in situaties die voldoende ernstig zijn om de sluiting mee te kunnen rechtvaardigen. Maar dat dit nu ook in de wettekst is verankerd is wel een duidelijk signaal.”

Ook is in de Tweede Kamer een voorstel aangenomen om de toepassing uit te breiden tot illegaal vuurwerk. De uitvoering van deze motie wordt momenteel door de regering onderzocht. De enkele vondst van (illegaal) vuurwerk in een woning kan echter niet worden gezien als vereiste verstoring van de

'In de Tweede Kamer is een **voorstel** aangenomen om de toepassing van artikel 174a uit te breiden tot illegaal vuurwerk'

openbare orde. Als het vuurwerk kan worden aangemerkt als wapen in de zin van de Wet wapens en munitie of in Caribisch Nederland de Wapenwet BES, dan is sluiting op grond van de c-grond wellicht wel mogelijk. Een motie die zag op het schrappen van de begunstigingstermijn uit het vierde lid van artikel 174a Gemeentewet bij de toepassing van de situaties onder b en c haalde het echter niet.

In en nabij woning

De inzet van artikel 174a Gemeentewet is dus uitgebreid van gedragingen in de woning naar gedragingen in de onmiddellijke nabijheid daarvan. Tijdens de parlementaire behandeling is de minister terecht bevraagd over wat precies onder die onmiddellijke nabijheid moet worden verstaan. Vereist is dat er een 'duidelijke connectie' tussen de gedraging en de woning of het erf bestaat. Daarbij zijn een gedraging op een trottoir of op straat ter hoogte van of vlakbij de woning en een gedraging in de tuin of voor de deur van de burens genoemd. Een gedraging vijf straten verderop valt daar volgens de minister duidelijk buiten.

Beleidsregels

Een punt van aandacht is dat er nog niet veel gemeenten zullen zijn die beleidsregels hebben opgesteld waaruit volgt hoe de burgemeester invulling geeft aan zijn bevoegdheid uit artikel 174a Gemeentewet. Voor zover gemeenten hier alsnog toe overgaan, adviseren wij de sluitingstermijn niet te lang te laten zijn, omdat het gaat over een ernstige verstoring van de openbare orde.

Conclusie

Sinds 1 januari heeft de burgemeester een ruimere bevoegdheid om over te gaan tot een woningsluiting. Hij of zij kan voortaan een niet voor het publiek toegankelijk lokaal of een bij die woning of dat lokaal behorend erf sluiten, indien door gedragingen in de woning of het lokaal of op het erf de openbare orde rond de woning, het lokaal of het erf wordt verstoord. Burgemeesters moeten daarbij blijven onderbouwen dat dit een openbare ordeverstoring oplevert en de woningsluiting evenredig en noodzakelijk is. ■

Mariëtta Buitenhuis

Namens
de Familie

slachtoffer
HULP
NEDERLAND

NAMENS DE FAMILIE

PAKT BIJ DRAMATISCHE GEBEURTENISSEN REGIE IN OMGANG MET MEDIA

Een dramatische gebeurtenis kan **veel impact** maken op een gemeente. Een vermissing, moord of een ongeluk kan een hele gemeenschap in de greep houden. Elke gemeente heeft voor zo'n ingrijpende gebeurtenis draaiboeken en protocollen klaarliggen, maar hoe betrek je slachtoffers en nabestaanden daarin? En hoe stem je wensen van de familie af met nabestaanden?

Tekst | Hans Faber

Gino – hoor je de naam, dan zie je het drama. In de zomer van 2022 hield de vermissing van de negenjarige jongen achtereenvolgens heel Kerkrade, Limburg en Nederland bezig. Niet lang nadat er een Amber Alert uitging en de media massaal op de bezorgde familieleden doken, ging ook de pikettelefoon bij Namens de Familie over: of een

media-adviseur de familie kon bijstaan? Net te laat om de emotionele oproep van Gino's zus te voorkomen die in alle media verscheen, net als het vermelden van haar eigen telefoonnummer in een oproep op Facebook. Acties die in een crisissituatie weliswaar volkomen begrijpelijk zijn, maar achteraf vaak worden betreurd.

Om die reden is Namens de Familie opgezet; de wens van slachtoffers en nabestaanden om tijdens een crisissituatie meer grip te hebben op de beeldvorming. De meeste mensen hebben geen idee hoe ze moeten omgaan met media, laat staan tijdens een crisis. Een uitglijder, een aanname van een journalist die niet overeenkomt

met de feiten, een uitspraak van een gemeentelijke woordvoerder die niet is afgestemd met de familie – het kan allemaal tot een gevoel van machteloosheid leiden waar slachtoffers en nabestaanden nog tijden last van kunnen houden.

Geen burgemeester die dan iets verkeerd wil zeggen

Dus schoof media-adviseur Judy op het Veld aan bij het overleg dat plaatsvond voor de persconferentie over de vondst van de jongen. “Dat ging heel

natuurlijk”, vertelt ze. “Het gaat dan met name over de rolverdeling. Evenals de politie hadden de burgemeesters van Sittard-Geleen en Kerkrade tijdens die bijeenkomst een duidelijke rol. Ze vonden het, voor zover ik merkte, wel fijn dat ik namens Gino’s familie bij die voorbespreking zat. Geen enkele burgemeester wil tijdens zo’n beladen moment iets zeggen dat verkeerd valt. Het scheelde natuurlijk ook dat ik niet onbekend ben in het Limburgse en eerder te maken heb gehad met de burgemeesters.” Na afloop van de persconferentie beantwoordde Op het Veld namens de familie vragen van media. Daarmee was ook meteen duidelijk wie de pers nadien met vragen of verzoeken kon bellen: niet Gino’s zussen of moeder, maar de media-adviseur van de familie.

Op woensdag 13 september gebeurde er iets opmerkelijks in Rotterdam: een vrouw in een lange, stemmige jurk die voor een rouwauto uitloopt, op het zebrapad stopt, twee orchideeën uit de auto pakt en naar het stoplicht aan de andere kant van de weg loopt. Daar legt ze de orchideeën tussen de andere

bloemen die er rond een stoplicht liggen. Daarna staat ze een minuut lang onbewogen voor de rouwstoet. Het opmerkelijke is dat dit zich midden op de dag op de Maasboulevard afspeelde, een van de drukste wegen van Rotterdam, terwijl er geen verkeer voorbijkwam. Alsof de tijd even stilstond op de plek waar elf dagen eerder Capellenaar Jaap en zijn vriendin werden doodgereden. De bestuurder van de bestelbus die de twee schepte reed te hard en door rood, zo bleek al snel.

Op de Maasboulevard was het één minuut stil

“Toen bleek dat de rouwstoet van Capelle aan den IJssel op weg naar het uitvaartcentrum langs de onheilsplek kwam bedacht de uitvaartondernemer Monique Maurik dat het mooi zou zijn om er een moment te stoppen”, legt Niels Dekker uit. Hij is media-adviseur van beide families. Die families omarmden het plan meteen, maar hoe zorg je ervoor dat het verkeer op de Maasboulevard ook daadwerkelijk even stilhoudt? “We zijn beiden gaan bellen in ons netwerk en we merkten al snel dat er draagvlak voor was. Het

'Het is nogal wat als een deel van de stad even tot stilstand komt uit respect voor je omgekomen familielid en het daarna in de media verschijnt'

ongeval had grote impact gemaakt in de stad en bestuurders maakten zich al langer druk over de snelheid van auto's de Maasboulevard. Dit was een mooi statement. Gelukkig was de Veiligheidsregio het daarmee eens. Zij hebben alles uit de kast gehaald om dit mogelijk te maken. Vervolgens hebben wij alles natuurlijk weer afgestemd met de families.”

Om het statement kracht bij te zetten belde hij de fotodienst van het ANP zodat een foto over alle redacties verspreid werd. Ook *RTV Rijnmond* was met een cameraman en verslaggever ter plekke. Dekker: “Het slachtoffer had die zender dag en nacht opstaan, dus dat was een *must*. De nabestaanden voelden zich ook gesteund op deze manier. Het is nogal wat als een deel van de stad even tot stilstand komt uit respect voor je omgekomen familielid en het daarna in de media verschijnt.”

Op het Veld, Dekker en hun collega's van Namens de Familie ondersteunden het afgelopen jaar 240 families. “Daar zaten alle drama's bij die je in de media voorbij ziet komen”, zegt Evy Khouw, hoofd van de organisatie, onderdeel van Slachtofferhulp Nederland.

“Meestal worden zaken doorgestuurd vanuit de politie, vanuit Slachtofferhulp Nederland of door slachtofferadvocaten. Die zien dat families worstelen met mediaverzoeken of vermoeden dat er mediadruk gaat ontstaan. Wij koppelen vervolgens een media-adviseur aan een familie die hen op dat gebied adviseert.”

Vertrouwen onder journalisten

In het begin stonden sommige media wat sceptisch tegenover Namens de Familie, maar inmiddels bestaat het bijna vijf jaar en is er vertrouwen onder journalisten. Khouw: “Ze bellen vaak zelf om te vragen of we al bij een zaak betrokken zijn. Journalisten zitten er ook niet op te wachten om families na een drama te benaderen. Wij creëren voor hen rust door op een professionele wijze met media-aandacht om te gaan. Bovendien weten ze inmiddels dat wij ook rekening houden met het belang van media.”

Daarbij kijken media-adviseurs ook naar de ‘omgeving’ van het slachtoffer: de school, voetbalclub, gemeente, kerk of wat er ook een rol kan spelen in de berichtgeving. “In de praktijk zien we dat onze media-adviseurs in nauw

contact staan met de betrokken organisaties in een gemeente waar de impact vaak het grootst is.”

Dat kan Tim Boersma beamen. Hij stond de familie van twee zusjes bij die bij een verkeersongeval op 2 december vorig jaar om het leven kwamen. Ook de veroorzaker van het ongeval werd gedood. De meisjes kwamen uit Hilversum, waar het nieuws insloeg als een bom. Boersma stond de familie bij, wat betekende dat hij na het ongeval meteen flink aan de bak moest. Daags na het drama was er een bijeenkomst op de middelbare school van de zusjes, twee weken na het ongeval een afscheidsdienst in Schouwburg Gooiland met een enorme erehaag door de stad. “Zoiets vergt overleg met veel partijen”, zegt Boersma. “Het verkeer moest worden stilgelegd, politie en brandweer zijn betrokken, net als de veiligheidsmensen van de gemeente. Alles moest in overleg met de uitvaartondernemer, die in deze periode ook een beetje mijn ‘cliënt’ werd. Daarnaast was er vanuit de media veel belangstelling voor het afscheid. Als dat allemaal goed gaat merk je ook dat zo'n collectief rouwmoment een gemeenschap helpt zo'n enorme klap te verwerken.” ■

'Journalisten zitten er ook niet op te wachten om families na een drama te benaderen'

Evy Khouw
Hoofd Namens de Familie

(INTER)NATIONALE TERRORISMEBESTRIJDING IS OOK **LOKAAL**

Eind december verhoogde de NCTV het dreigingsniveau in Nederland naar niveau 4 van 5. Dat betekent dat er een reële kans is op een aanslag in Nederland. Hoe ziet het huidige dreigingsbeeld eruit? En wat vraagt het van de samenwerking tussen de nationale en lokale overheid in de aanpak? Dat vertelt **Wieke Vink**, directeur Contraterrorisme bij de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV). “Terrorisme is een dreiging voor de nationale veiligheid, maar manifesteert zich vrijwel altijd lokaal. Daarom is het van groot belang dat we samen optrekken.”

Tekst | Tamara Jopp

Foto | ANP, Bart Maat, Harold Versteeg, Phil Nijhuis, Rob Engelaar

Terroristisch geweld is een reële dreiging voor Nederland. Wieke Vink: “In onze open samenleving kunnen mensen in een grote mate van vrijheid samenleven. Terroristen en extremisten nemen hiermee geen genoegen en willen met ideologisch gedreven geweld

onze democratische rechtsorde ondermijnen. Dat is nog steeds aan de orde. Sterker nog, we hebben het dreigingsniveau in december 2023 verhoogd naar niveau 4. Dat doen we niet zo maar; de laatste keer dat dit gebeurde was in 2013.”

Dreigingsbeeld

Er is dus iets veranderd. Dat blijkt uit het meest recente Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland, dat een beschrijving geeft van de voornaamste terroristische dreigingen tegen Nederland en tegen Nederlandse

belangen in het buitenland. Wat zijn de belangrijkste bevindingen? “Om te beginnen is de terroristische dreiging in Nederland die voortkomt uit het jihadisme toegenomen”, legt Wieke Vink uit. “Organisaties als ISIS en Al Qa’ida gebruiken het gewelddadige conflict in Israël en de Palestijnse gebieden om sympathisanten aan te sporen aanslagen te plegen tegen het Westen. Ook roepen deze organisaties op tot aanslagen uit wraak voor koranschendingen in verschillende Europese landen. Hierdoor kunnen individuen of kleine groepen binnen de jihadistische beweging zich geroepen voelen om over te gaan tot geweld.” Dat geldt niet alleen voor Nederlandse jihadisten; ook radicaalislamitische personen buiten de jihadistische beweging kunnen gevoelig zijn voor dit soort oproepen. Ook heeft het gewelddadige conflict in Israël en de Palestijnse gebieden een polariserend effect op delen van de samenleving. Het is voorstelbaar dat de spanningen die daaruit voortvloeien leiden tot geweld tegen Joodse of islamitische instellingen. Daarnaast is de dreiging vanuit rechts-extremisme onverminderd aanwezig. Wat tot slot opvalt in het huidige dreigingsbeeld zijn de anti-institutionele beweging en de zelfverklaarde soevereinen. Anti-institutioneel extremisten blijven het narratief verspreiden dat de bevolking

'De complicerende factor van de laatste jaren is de **online wereld**. Met name bij jihadisme en rechts-extremisme zien we dat online propaganda wordt verspreid, dat er netwerken worden gevormd en dat er mensen snel in contact komen met gelijkgestemden.'

in staat van oorlog verkeert met een internationaal opererende elite. Wieke Vink: “Dit ondermijnt in de eerste plaats de democratische rechtsorde, maar het is ook voorstelbaar dat een kleine groep geweld gaat gebruiken.” De andere groep van de zogeheten ‘soevereinen’ ontkent de legitimiteit van de overheid. Ze verklaren zich onafhankelijk van de Nederlandse staat. Vaak streven ze naar een autonoom of zelfvoorzienend leven, zonder dat er een geweldsdreiging van uitgaat. Het dreigingsbeeld heeft betrekking op een kleine minderheid die wel nadenkt over de vraag wanneer geweld gebruikt mag worden of treft zelfs voorbereidingen op een gewelddadige confrontatie met de overheid.

Geweldsfantasiën

Wieke Vink: “De complicerende factor van de laatste jaren is de online wereld. Met name bij jihadisme en rechts-extremisme zien we dat online propaganda

wordt verspreid, dat er netwerken worden gevormd en dat mensen snel in contact komen met gelijkgestemden. “Nu is online radicalisering niet nieuw, maar internet neemt in het dagelijks leven van mensen wel een steeds prominentere plek in. Extremisten spelen hierop in. Zij benaderen mensen van over de hele wereld en communiceren vervolgens via heimelijke en versleutelde chats. Zo kan het gebeuren dat een minderjarige of jongvolwassene online radicaliseert en uiteindelijk overgaat tot geweld. Lang niet al deze jongeren radicaliseren overigens vanuit een ideologie als het nazisme richting geweld; een deel van hen zoekt juist een geschikte ideologie bij al bestaande geweldsfantasiën. “In Nederland zijn ook enkele voorbeelden bekend van jonge jihadisten die radicaliseren onder invloed van online propaganda, van aanjagers of door losse online contacten met medestanders. Arrestaties laten zien dat zij kunnen overgaan op

het plannen van aanslagen, al dan niet in samenwerking met gelijkgestemden door heel Europa. Gelukkig gaat het nog om relatief kleine aantallen.”

lokale aanpak

Gemeenten spelen een belangrijke rol in het voorkomen, tijdig signaleren van en ingrijpen bij radicalisering en extremisme. Juist thuis, op school of bij vrienden zijn veranderingen zichtbaar bij jongeren en volwassenen. Deze lokale aanpak wordt ondersteund door de Versterkingsgelden. Deze specifieke uitkering (SPUK) kan worden aangevraagd door gemeenten, zij kunnen dit ook voor omliggende gemeenten aanvragen. Alle aanvragen doorlopen een beoordelingsproces, omdat die vaak het beschikbare budget overschrijden.

De wijze waarop in Nederland radicalisering, extremisme en terrorisme wordt aangepakt, is internationaal geroemd vanwege combinatie van een stevige lokale basis en nationale coördinatie: de integrale aanpak extremisme en terrorisme. Wieke Vink: “Voor die nationale coördinatie staat de NCTV aan de lat, altijd in nauwe samenwerking met gemeenten, andere betrokken ministeries en nationale en internationale partners. Wij coördineren, faciliteren en stimuleren de aanpak op verschillende manieren. De lokaal adviseurs van de NCTV zijn een laagdrempelig contact voor gemeenten. Deze lokaal adviseurs

'Ons gezamenlijk doel is het voorkomen van aanslagen en het beschermen van onze democratische rechtsorde. Ik heb veel bewondering voor al die collega's van onze partners en daarbuiten die zich dagelijks weer inzetten om extremistische en terroristisch geweld te voorkomen, uit welke hoek de dreiging ook komt.'

kunnen bijvoorbeeld adviseren over interventies die het Rijk kan treffen, maar ook expertise inbrengen over een fenomeen of ondersteunen waar eensgezind optreden belangrijk is.” Maandelijks organiseert de NCTV het platform van gemeenten die bijeenkomen om over de aanpak te leren en hierover met elkaar in gesprek te gaan. Daarnaast verbindt de NCTV de lokale ketenpartners aan (inter)nationale partners, aan (wetenschappelijke) kennis en aan expertise. Dat gebeurt onder andere door masterclasses of lezingen te organiseren. Wieke Vink: “Onlangs organiseerden we een webinar over het nieuwe Landelijk Crisisplan Extreem Geweld en Terrorismen (LCP EGT). Dit Landelijk Crisisplan moet bijdragen aan effectieve crisisbeheersing van incidenten en crises waarbij sprake is van extreem geweld. Het LCP EGT beschrijft onder andere de verantwoordelijkheden van betrokken crisispartners tijdens een terroristische aanslag of extreem geweldsincident. Alle organisaties en actoren, die onderdeel zijn van de opgeschaalde lokale, regionale en crisisorganisatie en een rol hebben zijn hierin opgenomen. Een must read - juist voor gemeenten.”

Signalen herkennen

De aanpak van terrorisme en gewelddadig extremisme heeft zich de afgelopen twintig jaar ontwikkeld tot

een stevige infrastructuur die flexibel kan inspelen op ontwikkelingen in de dreiging. Wieke Vink: “Ons gezamenlijk doel is het voorkomen van aanslagen en het beschermen van onze democratische rechtsorde. Ik heb veel bewondering voor al die collega's van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, politie, opsporingsdiensten, gemeenten, lokale professionals en daarbuiten die zich elke dag weer inzetten om extremistisch en terroristisch geweld te voorkomen, uit welke hoek de dreiging ook komt. “

Het vroegtijdig herkennen van mogelijke signalen van radicalisering en een aanpak op maat voor personen die radicaliseren of geradicaliseerd zijn, zijn kernactiviteiten binnen de nationale Contraterrorisme Strategie. Om signalen van mogelijke radicalisering te kunnen herkennen worden eerstelijnsprofessionals getraind. Met behulp van de Versterkingsgelden kunnen gemeenten deze trainingen afnemen bij het Rijksopleidingsinstituut tegengaan Radicalisering (ROR). “Het losweken van mensen uit extremistische invloeden is enorm complex”, legt Wieke Vink uit, “en vraagt om oog voor de drijfveren van menselijk gedrag. Het Landelijk Steunpunt Extremisme (LSE) kan gemeenten hierin adviseren en indien nodig zelf personen in begeleiding nemen.” Onderzoek heeft uitgewezen

Dr. W.A. (Wieke) Vink

Directeur Contraterrorisme en Beveiliging Burgerluchtvaart bij de NCTV

dat er geen uniek sociaal, etnisch, of psychologisch profiel bestaat van personen die radicaliseren. Waarom iemand overtuigd raakt van de extremistische weg en zich inlaat met een extremistische beweging, hangt sterk af van de persoonlijke context. “Er is ook onderzoek gedaan naar de beschermende factoren, waarom iemand die extremistische denkbeelden aanhangt niet overgaat tot geweld. Hieruit bleek onder andere dat de personen die niet overging tot geweld, vaker verbonden zijn aan studie, werk, familie of vrienden buiten de extremistische kring.¹ Een element dat in de integrale lokale aanpak terug komt.”

Toekomstbestendig

Tien jaar geleden is de integrale aanpak beschreven in de Handreiking radicalisering en terrorismebestrijding op lokaal niveau. De focus lag destijds voornamelijk op het bestrijden en verzwakken van de jihadistische beweging en het wegnemen van de voedingsbodem van radicalisering. Wieke Vink: “De NCTV had voornamelijk contact met die gemeenten waar vandaan de uitreizigers naar terroristisch strijdggebied vertrokken waren of wilden vertrekken. Vandaag de dag is de dreiging diffuser en dit vraagt een flexibele aanpak die toepasbaar is op alle vormen van extremisme en terrorisme. Experts moeten niet één ideologie kunnen onderkennen, maar ook nieuwe en veranderde ideologieën. Daarnaast is

de online wereld een grotere factor bij mogelijke radicalisering geworden.”

Begin dit jaar is de NCTV met het platform CT overleg gemeenten, gestart om deze doorontwikkeling ook te verwerken in eerder genoemde handreiking. Er is een behoefte aan een geactualiseerde en toekomstbestendige handreiking waarin de ervaringen van de afgelopen jaren worden opgenomen. Het doel is om de nieuwe handreiking toegankelijk te maken voor iedere gemeente, zodat het concrete handvatten biedt voor de inrichting van de lokale aanpak, voor regionale samenwerking. Ook moet duidelijk zijn welke expertise beschikbaar is vanuit de nationale overheid.

Wettelijke basis

In het politiek en het publieke debat is er veel steun voor de lokale aanpak. Het Wetsvoorstel Wet gegevensverwerking persoonsgerichte aanpak radicalisering ligt bij de Tweede Kamer, in afwachting van agendering voor het wetgevingsdebat. Deze wet versterkt de wettelijke basis van de casusoverleggen radicalisering. Ook verankert het wetsvoorstel de bestaande rol van de burgemeester om de casusoverleggen te organiseren. Tot slot regelt het wetsvoorstel aanvullende waarborgen voor een goede bescherming van de persoonsgegevens die door de casusoverleggen worden verwerkt. Wieke

Vink: “Bij de waarborgen valt bijvoorbeeld te denken aan de rechtmatigheidsadviescommissie, die gegevensverwerkingen structureel beoordeelt. Een ander voorbeeld van zo’n waarborg is de verplichting om onafhankelijke privacy audits te houden. Daarin moet worden onderzocht of men voldoet aan de AVG en de wet. De NCTV werkt met het ‘platform CT gemeenten overleg’ aan een implementatieproces, zeker voor gemeenten die nog weinig ervaring hebben met deze persoonsgerichte aanpak. Samen met de doorontwikkelde handreiking hopen we hiermee concrete handvatten te bieden om de lokale aanpak te versterken.”

De wettelijke basis voor de NCTV is versterkt door de onlangs aangenomen Wet coördinatie Terrorismebestrijding en Nationale Veiligheid. Wieke Vink: “Ik ben erg blij dat onze rol geborgd is in deze wet en we onze coördinerende werkzaamheden weer ten volle kunnen gaan uitvoeren met de kaders die de deze nieuwe wet ons biedt. En dat is nodig, juist nu. Ik hoop dat deze wet ook bijdraagt aan het vertrouwen in onze organisatie en duidelijkheid biedt over wat de NCTV doet en waarom, en wat niet. Transparant zijn naar de samenleving en naar de collega’s die veel in gemeenten aanwezig zijn. Dat vind ik ontzettend belangrijk”.

Als er iets te leren valt van de aanpak in de afgelopen 20 jaar, dan is het wel de constatering dat dreiging en aanpak lokaal samen komen. Wieke Vink: “Ik kan niet genoeg benadrukken dat iedere ketenpartners zijn of haar eigen rol en verantwoordelijkheid houdt. Juist door samen te werken versterken we de aanpak van extremisme en terrorisme. De NCTV blijft zich hiervoor inzetten. Laat u het aan me weten als er nog onderwerpen zijn waarover u in gesprek zou willen gaan?” ■

¹ <https://www.universiteitleiden.nl/onderzoek/onderzoeksoutput/governance-and-global-affairs/comparing-the-biographical-backgrounds-and-radicalization-dynamics-of-lone-actor-and-group-based-terrorists>

(v.l.n.r.) Wieke Vink, Michel Bezuijen, Willem Woelders, Marco Zannoni, Petra Nijmeijer en Maikel Lenssen

EXTREEM GEWELD EN TERRORISME:

CRISISTYPEN DIE VRAGEN OM EEN SPECIFIEKE AANPAK

Hoe komt de eerste operationele inzet bij een grootschalig extreem geweldsincident tot stand? En welke afwegingen spelen een rol bij het wel of niet stilleggen van maatschappelijke activiteiten? Over die vragen gingen vijf nauw betrokkenen met elkaar in gesprek. Aanleiding is het nieuwe **Landelijk Crisisplan Extrem Geweld en Terrorisme** (LCP EGT) dat onlangs is vastgesteld.

Foto | ANP, Joris van Gennip

De samenleving wordt geconfronteerd met dreigingen en incidenten waarbij extreem geweld, al dan niet met een terroristisch motief, wordt gebruikt. Om snel en gecoördineerd te kunnen reageren op een aanslag of extreem geweldsincident is het LCP EGT opgesteld. Het beschrijft de gezamenlijke aanpak, doelen en strategische uitgangspunten bij een (dreigende) crisis en de samenwerking tussen de betrokken publieke en private crisispartners.

Marco Zannoni (Directeur Crisisbeheersing NCTV) nodigde vijf gasten uit om vanuit verschillende perspectieven naar het plan te kijken. Willem Woelders (Directeur Bewaken en Beveiligen en Hoofd Operatiën Landelijke Eenheid Politie), Petra Nijmeijer (Directeur Openbare Orde en Veiligheid Gemeente Utrecht), Michel Bezuijen (Burgemeester Gemeente Zoetermeer), Maikel Lenssen (Regionaal Operationeel Leider Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond) en Wieke Vink (Directeur

Contraterrorisme en Beveiliging Burgerluchtvaart NCTV) schoven aan. Aan tafel werden thema's als de impact op de samenleving en het samenwerken in de crisisorganisatie aan de hand van voorbeelden en persoonlijke verhalen van de tafelgasten verder uitgediept. Eerste onderwerp van gesprek: de operationele respons op extreem geweld en/of terrorisme en de lastige afwegingen die dan voorliggen.

Operationele respons

Extreem geweld en terrorisme vragen om unieke en complexe respons. Er kan sprake zijn van veel slachtoffers en een forse inzet van hulpdiensten. En direct na een groot geweldsincident is vaak nog veel onduidelijk: moet rekening worden gehouden met een vervolgdreiging of een terroristisch motief, of beide? En welke impact heeft dat op de crisisaanpak en op de samenleving?

Maikel Lenssen was operationeel leider tijdens het schietincident op het Heiman Dullaertplein en in het Erasmus MC in Rotterdam op 28 september 2023, waar op beide locaties was geschoten en brandgesticht. “Er was in het begin veel onduidelijk. Zijn het gerelateerde incidenten? Is er een vervolgdreiging? Mensen vroegen zich af: ben ik nog veilig? Daar konden we op dat moment geen antwoord op geven, maar daar moet je wel op handelen: op 50 procent informatie moeten we 100 procent besluiten nemen.” De operationele processen zijn dan al op gang gekomen en de hulpdiensten zijn ter plaatse.

Willem Woelders benadrukt het belang van het motorkapoverleg in die eerste fase waar veel vragen direct beantwoord worden. In welke mate kan de basispolitiezorg zelf verder tot actie overgaan of moeten ze wachten op speciale eenheden? Hoe kan de dreiging zo snel mogelijk weggenomen worden? Hoe worden slachtoffers snel in veiligheid gebracht? Dit zijn zaken die in het eerste uur, het zogenaamde gouden uur, opgepakt worden – of het nu om extreem geweld of terrorisme gaat. Cruciaal is dat er multidisciplinair getraind is zodat de hulpdiensten de juiste beslissingen kunnen nemen. Ook voor de lokale driehoek is oefenen erg belangrijk, weet Michel Bezuijen. In dat allereerste uur gaan de processen automatisch lopen en is de bestuurlijke inbreng beperkt. Dan is het belangrijk dat bestuurders en het Openbaar Ministerie snel geïnformeerd worden, en dat ze weten voor welke besluiten

ze komen te staan. Uiteindelijk is het de kwaliteit van de adviezen die de kwaliteit van de besluiten bepaalt.

Voor de eerste operationele respons maakt het geen verschil of er sprake is van extreem geweld of terrorisme, maar zodra er vermoeden is van een terroristisch motief, ontstaat er onrust in de samenleving en wordt de situatie complexer. Dat heeft invloed op de bestuurlijke afwegingen. “Bij terrorisme is er direct sprake van een ander spoor”, legt Wieke Vink uit. “De NCTV begint direct met situatieschetsen en duidingen, om een gedeeld beeld op te stellen. Dit is nodig om partners te informeren, als de nationale crisisstructuur wordt geactiveerd, of als er bestuurlijk of politiek moet worden geadviseerd. En terwijl de operationele diensten nog bezig zijn, gaat de politiek vragen stellen. En dan heb je ook nog de internationale dimensie die gaat spelen.”

De maatschappelijke impact

Het doel van terrorisme is het creëren van angst en het ontregelen van de maatschappij. Na een aanslag ontstaat er vaak onrust, angst en ook woede in de samenleving. Maar niet alleen de crisis brengt veel teweeg, ook de maatregelen die daaruit voortvloeien kunnen een grote maatschappelijke impact hebben. Zo werd na de tramaanslag in Utrecht in 2019 mensen gevraagd binnen te blijven. Een besluit genomen om mogelijke vervolgschtoffers te voorkomen en ruimte te bieden aan de hulpdiensten die bezig waren met een Manhunt, licht Petra Nijmeijer toe. Een maatregel met heel veel impact, die ook een bestuurlijk dilemma blootlegt. “Het afwegingskader met doelen en uitgangspunten lijkt soms makkelijk. We weten allemaal: ‘de veiligheid van hulpverleners staat voorop’ en ‘het normale leven moet zo lang mogelijk doorgaan’. Maar als je dat wil, dan moet een maatregel met heel veel impact zo kort mogelijk duren. Tegelijkertijd weet je op het moment dat dit besluit wordt genomen om binnen te blijven niet wanneer

een dader wordt aangehouden. Daar zit spanning op. Een ander inzicht is dat een dergelijk besluit weliswaar door de overheid wordt genomen en uitgedragen, maar het is een publiek-private aangelegenheid qua impact. Ouders vragen zich af of ze hun kinderen van school kunnen halen. Anderen willen weten of ze nog met de trein kunnen reizen. Dat vraagt om goede contacten met maatschappelijke organisaties in ‘vredetijd’ zodat in tijden van crisis de lijntjes veel korter zijn. Investeren in relaties betaalt zich dan uit op het moment dat het nodig is. Dat was een belangrijke les uit de tramaanslag, er was zeker al een goede basis, maar het kon en moest beter”.

In Utrecht voorziet het zogenoemde bondgenotennetwerk in uitwisseling van informatie tussen partners binnen de gemeente (jongerenwerkers, vrijwilligers, scholen, politie, etc.). Inmiddels is er ook een stedelijk veiligheidsplatform opgericht met bedrijven, zoals de NS, ProRail, het UMCU en de Rabobank, waarbij we netwerkbijeenkomsten hebben met specifieke thema's zoals wat te doen als sprake is van terreurdreiging of van langdurige ontwrichting in de stad. Een netwerk van partners werkt tweeledig: het verspreiden van informatie tijdens een crisis en als kanaal om als overheid te horen wat er leeft in de samenleving. Ook via social media krijgen crisispartners gevoel bij de maatschappelijke impact van een incident met extreem geweld. Een onmisbaar instrument om te weten welke

'De veiligheid van zorgverleners staat voorop'

Petra Nijmeijer

vragen er zijn, welke zorgen er leven. Het helpt in de communicatie: bij het vertellen wat je van mensen verwacht, waar mensen veilig zijn en wat ze vooral ook niet moeten doen. Informatie van social media kan ook helpen om daders op te sporen, al moet je als overheid steeds afwegen welke informatie je wel en niet wil delen. Willem Woelders herinnert zich de moord op Theo van Gogh. De afweging die toen moest worden gemaakt tussen transparantie over het motief van de dader, boodschappen die waren achtergelaten op het lichaam. En aan de andere kant het effect op andere mensen die beveiligd worden. En het opsporingsbelang. Dat zijn buitengewoon ingewikkelde thema's die in de driehoek op tafel komen.

Wat de diverse voorbeelden verbindt, is dat crisispartners maatregelen en besluiten moeten nemen in onzekere situaties en op basis van weinig informatie. Het is handelen vanuit het meest waarschijnlijke scenario om verlamming in de crisisorganisatie te voorkomen. Tegelijkertijd is het belangrijk oog te houden of de maatregelen in balans zijn: zijn ze proportioneel om de dreiging weg te nemen of is het neveneffect uiteindelijk schadelijker voor de samenleving?

Samenwerken in crisisorganisatie

Bij een grootschalige crisis werken vele crisispartners nauw samen in de lokale, regionale en nationale crisisorganisaties. Snelle opschaling en goede samenwerking tussen rijk en regio is belangrijk, maar niet altijd makkelijk. Wat direct impact heeft op die samenwerking, is het verhogen van het dreigingsniveau. De NCTV kan bij een reële dreiging besluiten het dreigingsniveau direct naar 5 te verhogen. "Een communicatiemiddel", geeft Wieke Vink aan. "Niveau 5, geeft direct weer dat we te maken hebben met een acute terroristische dreiging of mogelijke vervolgaanslag. Het stelt burgers in staat een eigen afweging te maken en het is tegelijkertijd een belangrijk signaal naar lokaal bestuur. Bij de tramaanslag in Utrecht is daar overleg met de burgemeester aan vooraf gegaan; het is de NCTV die bevoegd is het dreigingsniveau af te kondigen. Dat gebeurt altijd afgebakend: in tijd en in gebied". De ervaring in Utrecht leert dat het afkondigen van dreigingsniveau 5 vragen oproept, zowel bij burgers als bij bestuurders van omliggende gemeenten. Heel begrijpelijk dat veel burgers en professionals het advies om binnen te blijven koppelden aan het dreigingsniveau 5 als een soort handelingsperspectief. Waar het dreigingsniveau (als

alerteringssysteem) was afgekondigd voor de provincie, gold het advies om binnen te blijven voor de stad, wat leidde tot vragen en onduidelijkheid. Die ervaring is meegenomen in het nieuwe LCP, met als kanttekening dat iedere situatie uniek is en maatregelen niet allemaal vooraf kunnen worden bepaald. Het is de kunst om hier in goede samenwerking uit te komen in de nationale crisisstructuur.

Lokaal zal altijd de driehoek in eerste instantie de regie moeten nemen, vindt Michel Bezuijn, omdat de samenwerking daar het meeste baat bij heeft, daar liggen de verantwoordelijkheden, daar moet het gebeuren - en dus niet zozeer in het beleidsteam. Dit was een van de belangrijkste lessen van de tramaanslag, aldus Petra Nijmeijer. "We moeten duidelijk zijn in de verschillende rollen en verantwoordelijkheden. De driehoek maakt een eerste inschatting van de vervolgdreiging op basis van beschikbare informatie van bijvoorbeeld de AIVD en duiding vanuit de NCTV. Als er sprake is van een vervolgdreiging, krijgt het gemeentelijk of regionaal beleidsteam dat te horen zodat de preparatie kan starten inclusief bestuurlijke besluiten bijvoorbeeld over het stilleggen van evenementen. Zorg dat je dat scheidt". "De taakverdeling en rolvastheid is inderdaad cruciaal. In

'De taakverdeling en rolvastheid is cruciaal'

Willem Woelders

duiding is het daarnaast van belang om ook perspectieven van andere beleidsterreinen, die mogelijk buiten het zicht van de driehoek liggen, mee te wegen”, beaamt Maikel Lenssen. Het LCP EGT helpt crisispartners daarbij.

Van de bestuurstafel terug naar de operatie: welke impact heeft een groot-schalig extreem geweldsincident eigenlijk op de hulpverlener? Maikel Lenssen bevestigt dat die enorm kan zijn. Na de

aanslagen in Parijs op 13 november 2015, onder andere in de Bataclan, kwamen veel hulpverleners ziek thuis te zitten. Maar ook bij het schietincident bij het Erasmus MC Rotterdam werd het gebrek aan nazorg duidelijk: “Hier hebben we nog verbeterlagen te maken. Mensen die ik goed ken, zag ik emotioneel worden en daar schrok ik wel van. En alleen een telefoontje om te vragen hoe het gaat, dat is dan

niet meer voldoende.” Ook de nafase vergt daarom ieders aandacht en dus afstemming.

Het LCP-EGT en de bijbehorende e-learning over de belangrijkste elementen vindt u op de website www.nctv.nl. Een uitgebreide versie van het tafelgesprek is te bekijken als webinar via deze website. ■

GETROFFENEN BEPALEN WAT DE GEMEENTE **KAN** DOEN

Tekst | Charlie Aptroot, wvd. burgemeester Wijdemeren,
wvd. burgemeester Hoeksche Waard (2022-2023)

Foto | ANP, Jeffrey Groeneweg

27 augustus 2022 was voor mij, waarnemend burgemeester van de gemeente Hoeksche Waard, gepland als een gezellig drukke dag. Het bezoek aan een 100-jarige, twee bezoeken aan bruidsparen (60 en 65-jaar) en daarna de jeugdbrandweer tijdens hun jaarlijkse oefenweekend. De dag vloog om, naar huis, omkleden en op naar Friesland, waar echtgenote Heleen al was. Zondag was een lunch gepland met een groep vrienden.

Begin van de avond - bijna op de bestemming - kreeg ik telefoon (handsfree): de commandant brandweer meldde een ernstig ongeluk. Een vrachtwagen was in Nieuw-Beijerland aan de Zuidzijde ingereden op een buurtbarbecue. Meerdere doden, het aantal onbekend. Er lagen mensen onder de vrachtauto. Het zag er ernstig uit, ik aarzelde geen moment en zei dat ik er aan kwam. Ik nam de eerste afslag en reed zo snel mogelijk terug. Heleen gebeld die dat direct begreep. Onderweg steeds telefonisch contact; met brandweer, politie, locoburgemeester Paul Boogaard en medewerkers van de gemeente.

Toen ik op de rampplaats aankwam trof ik enorme hectiek aan, heel

veel hulpverleners, ambulances en veel journalisten. Ik heb heel kort de ongeluksplek bekeken en ben daarna direct de COPI-bak ingegaan. De vele journalisten kregen de mededeling dat ik ze later te woord zou staan. In de COPI-bak werd ik over de laatste stand van zaken bijgepraat. Een heel moeilijke situatie, meerdere slachtoffers waren met de ambulance mee, maar onder de vrachtwagen, onderaan het talud, lag nog een onbekend aantal mensen. Het zou uiteindelijk nog uren duren voordat 2 hijskranen ter plekke waren, zodat de vrachtwagen kon worden opgetild en de slachtoffers konden worden bereikt.

Na in de COPI-bak een aantal besluiten te hebben genomen, ben ik eerst naar de plek vlakbij gegaan waar de mensen, die bij de BBQ waren, werden opgevangen. Zo rustig mogelijk heb ik gesproken met de familie. Mensen waren een familielid of buur "kwijt". Niet vindbaar, namen geen telefoon op. Waren zij met de ambulance mee of lagen ze nog onder de vrachtauto? Je voelde paniek, ongekende zorgen, emoties kwamen hard binnen. Ik heb vervolgens nog even in de COPI-bak de laatste stand van zaken opgevraagd en de media te woord gestaan. De ramp zou dagenlang de media beheersen. Er werd enorm hard gewerkt door de hulpdiensten, maar wat duurt het gevoelsmatig lang als gewacht moet worden op duidelijkheid over mogelijke slachtoffers, over gemiste familieleden. Al direct kwamen berichten van medeleven en aanbod voor hulp. Van de CdK, premier, ministers, burgemeesters uit de regio. Heel ons land leefde mee.

Na een aantal uren en diverse overleggen ben ik naar het gemeentehuis gegaan om de vervolgstappen te regelen. Gezien de emoties besloten wij zo rond middernacht om de volgende middag, zondagmiddag, een bijeenkomst te organiseren voor betrokkenen; de aanwezigen bij de BBQ en familieleden. In het gemeentehuis waren toen veel mensen aan het werk, van de gemeente, veiligheidsregio, politie en openbaar ministerie.

In kleine kring, met de locoburgemeester, communicatieadviseur, veiligheidsadviseur en chef kabinet namen wij als vanzelfsprekend als uitgangspunt dat wij bij alles zouden uitgaan van wat voor de betrokkenen, de families van slachtoffers, de aanwezigen die zo iets afschuwelijks hebben meegemaakt, het beste zou zijn. Dat was steeds ons ijkpunt.

Tot in de ochtend is gewerkt. De bijeenkomst van zondagmiddag werd voorbereid, er werd geregeld hoe wij mensen konden informeren, de ruimte, stoelen, geluid, catering enz. Achteraf ongelooflijk hoe die bijeenkomst kon plaatsvinden, goed geregeld, minder dan 24 uur na het ongeluk. De bijeenkomst zelf werd drukbezocht. Het was heftig, emotioneel, maar ook mooi om bij elkaar te zijn.

Er waren meer dan 120 aanwezigen, huisartsen en dominees die meekwamen. De politiechef en gebiedsofficier van het OM en ik als burgemeester spraken, gaven informatie en betuigden ons medeleven. Het lukte om afspraken te maken over de komende tijd, vaste contactpersonen van de ge-

meente te koppelen aan de bewoners van het buurtschap Zuidzijde.

Nu terugkijkend, anderhalf jaar na de ramp, blijkt de noodzakelijke en alles bepalende aanpak; handel steeds naar wat het beste is voor betrokkenen, naar wat zij willen, overleg met ze, neem de tijd. Voor iedere stap of besluit werd met betrokkenen overlegd. Met politie en openbaar ministerie werd afgesproken dat als zij informatie hadden, deze eerst met betrokkenen zou worden gedeeld. Wij zorgden daarvoor, voordat het openbaar werd.

De begrafenissen werden door mij bijgewoond, huisbezoeken kwamen op gang, sommige betrokkenen heb ik drie keer bezocht. Soms maanden na de ramp zochten mensen contact met de burgemeester, ik was er altijd voor ze. Het komt aan op veel luisteren en soms ook handelen.

In overleg werd een herdenkingsbijeenkomst georganiseerd. De datum en tijd, plaats, muziek, wie spraken, de beperkte toegang voor de media; alles werd in goed overleg geregeld. Dat gold ook voor de herdenking een jaar later. Overleg over datum en tijd, het herdenkingsmonument (het werd een bank), het ontwerp, plaats, tekst, wie werden uitgenodigd. Er is in die tijd een hechte band ontstaan tussen

betrokkenen enerzijds en medewerkers van de gemeente, de locoburgemeester en mij anderzijds. Wat hebben wij veel gedeeld, het verdriet, hoe het verder moest. Wat hebben de familie-agenten ook ongelooflijk goed werk verricht. En wat hebben betrokkenen, de hele buurt en velen daarbuiten in de Hoeksche Waard meegedeeld en waar mogelijk een bijdrage geleverd.

Twee bijzonderheden wil ik nog melden. Volgens de statistieken kwamen 6 mensen om het leven, waaronder een vrouw die 8 maanden zwanger was. Ik voelde de emoties van betrokkenen, ook bij mijzelf. Ik sprak dan ook over 7 overledenen, waaronder een zwangere vrouw en haar nog niet geboren kindje. Tegen de adviezen in dat dit juridisch en statistisch niet

kon. Het bleek een precedent te zijn, hoofd artikelen in kranten, tot zelfs de Washington Post en Engelse media. Ik vertelde erover bij Jinek. Ik ben blij dat ik de adviezen naast me heb neergelegd. Ik verwoordde wat iedereen zo voelde, het bracht troost, daar gaat het om.

En over de media, de zondagochtend na het ongeluk belden buurtbewoners dat het zo vreselijk naar was dat de media op de ongeluksplek waren en filmde, mensen bevroegen. Terwijl de betrokkenen samen wilden zijn, sommigen met hun kinderen, op de plek waar zij de vorige avond het drama voor hun ogen zagen gebeuren. Dit wilde ik stoppen. Ik ging naar de plek en vroeg de media te vertrekken, legde uit waarom en vertelde dat eind van de middag een persconferentie werd georganiseerd. Dan was ik, ook daarna, voor ze beschikbaar. Ze vertrokken allemaal direct en voldeden ook aan mijn verzoek niet naar de bijeenkomst die zondagmiddag te komen. Ik heb ze verzocht de mensen met rust te laten. Ook dat respecteerden zij. Hulde.

Mijn afscheid na ruim anderhalf jaar waarnemen in Wijdemeren was heel beperkt, conform mijn wens. Maar met de betrokkenen van de ramp was er een besloten bijeenkomst, emotioneel, lief. Nooit had ik zo sterk het gevoel dat een burgemeester ongelooflijk veel voor mensen kan betekenen, ze tot steun kan zijn. Wat een mooi ambt. ■

OMGAAN MET DE WOLF

DE BURGEMEESTER ALS VERBINDER TUSSEN
VOOR- EN TEGENSTANDERS

Na anderhalve eeuw afwezigheid is de wolf terug in Nederland en dat zal slechts weinigen ontgaan zijn. De regelmaat waarmee media over de wolf berichten toont de belangstelling voor dit dier als geen ander. In sprookjes en overlevering heeft zijn reputatie standgehouden. Maar klopt deze nog in een tijd waarin wij talloze middelen hebben om onze veiligheid te garanderen? Bij openbare veiligheid wordt al snel naar ‘de burgemeester’ gekeken om deze te handhaven. Maar is de openbare veiligheid wel in het geding en **wat is de rol voor een burgemeester?**

Tekst | Maurice La Haye is onderzoeker en teamleider bij de Zoogdierverseniging.

Dick Klees is fotograaf en roofdierspecialist bij Studio Wolverine.

Foto | Maaïke Plomp, Berend Voslamber, Unsplash, Darren Welsh

Langzaam herstel

In de afgelopen halve eeuw heeft de wolf in Europa zich langzaam hersteld van eeuwen vervolging. Vanuit Centraal Europese landen, waar de soort nooit is uitgeroeid, is de populatie gaan groeien en is een langzame uitbreiding naar West-Europa op gang gekomen. In sommige Zuid-Europese landen, denk aan Spanje, Italië en Griekenland, is de wolf nooit weggeweest en hebben kleine aantallen weten te overleven, maar in veel andere landen was de soort uit het collectieve geheugen verdwenen. De terugkeer van de wolf laat zien dat de natuur veerkrachtig is en kan herstellen, maar aan dit herstel zitten ook andere kanten.

Het herstel van de wolvenpopulatie is versneld door Europese verdragen, zoals de Bern Conventie uit 1979 en de Habitatrichtlijn (1992). Hierdoor is de bescherming van de wolf nu stevig verankerd in wetgeving. De vroegere nietsontziende vervolging is daardoor gestopt. Het herstel van de wolven-

populatie heeft daarnaast een steun in de rug gekregen door onvoorziene ontwikkelingen zoals het verdwijnen van het ‘IJzeren Gordijn’. Hierdoor was er letterlijk geen fysieke barrière meer om zwervende jonge wolven tegen te houden die een eigen leefgebied zoeken.

In de afgelopen decennia is het voor wolven bovendien gemakkelijker geworden om te overleven. Door de leegloop van het Europese platteland ontstond meer ruimte voor ‘rewilding’. Daardoor neemt het aantal prooidieren (reeën, zwijnen en herten) toe, mede als gevolg klimaatopwarming met mildere winters. Door die betere overleving groeit de populatie en breidt zich weer uit naar landen in West-Europa, waar de soort verdwenen was. Dankzij GPS-halsbandzenders werd duidelijk dat jonge wolven daarbij soms zwerftochten van honderden kilometers kunnen maken. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de wolf uiteindelijk ook naar Nederland is teruggekeerd.

Territoria

Vestigende wolven verschaffen zich een eigen gebied van voldoende omvang om met hun gezin (de roedel) jaarrond te overleven. Dit territorium is een kostbaar bezit en wordt fel verdedigd tegenover andere wolven. Dit systeem begrenst een wolvenpopulatie op natuurlijke wijze. Wanneer alle geschikte ruimte bezet is, kunnen nieuwkomers zich niet meer vestigen. En daarmee nemen ze niet deel aan de voortplanting. Bovendien leveren alle grensincidenten voortdurende stress op, wat veel energie kost en de overleving van jonge wolven nadelig beïnvloed. Al deze interacties zetten een natuurlijke rem op ongebreidelde groei. Wolvenpopulaties reguleren zichzelf waardoor overbevolking wordt tegengegaan. Daardoor zijn er ecologisch gezien nooit ‘teveel’ wolven.

Groot aanpassingsvermogen

De eerste vestigingen van wolven in West-Europa, vanuit de Centraal Europese populaties, waren op

'Er is al een gereedschapskist om in te grijpen in probleemsituaties, mits goed onderbouwd'

grote militaire oefenterreinen. Uitgestrekte rustige gebieden met weinig mensen en daardoor aantrekkelijk voor wild. Ideaal voor een wolf om ongezien te leven en jongen te krijgen. Het aantal militaire oefenterreinen is echter beperkt. Jonge wolven op zoek naar een eigen leefgebied moeten tegenwoordig genoeg nemen met leefgebieden die minder rustig zijn. Bijvoorbeeld gebieden als de Veluwe waar veel mensen komen maar waar ook heel veel wild aanwezig is, waardoor het nog steeds geschikt blijkt te zijn voor wolven. Wolven zijn in staat zich verrassend snel aan te passen aan hun leefgebied. Doorgaans zijn slechts twee generaties nodig om zich aan te passen aan de specifieke vereisten van een nieuw leefgebied. Het aanpassingsvermogen van de wolf blijkt dan ook doorslaggevend voor de terugkeer van deze soort in West-Europa en specifiek Nederland. In Nederland heeft de wolf zich vooralsnog succesvol kunnen vestigen in Friesland-Drenthe (twee roedels) en op de Veluwe (zeven

roedels). Met name de Veluwe blijkt zeer geschikt vanwege de hoge wildstand. Op de Veluwe leven duizenden zwijnen en herten die jaarrond voor voldoende voedsel zorgen. Naast zwijnen en herten worden ook hazen en bevers gegeten. Ook worden helaas nog steeds met enige regelmaat schapen gedood. In Friesland-Drenthe leven veel minder herten (alleen reeën en een handjevol damherten), terwijl zwijnen vrijwel ontbreken. Aan hazen zal vermoedelijk minder gebrek zijn. In Friesland en Drenthe is er een afwisselend landschap van natuurgebieden en agrarische gebieden waar niet beschermde wilde en gehouden hoefdieren voorkomen binnen het leefgebied van de roedel wolven. Dit resulteert mogelijk in de vele gedode schapen.

Maatschappelijke onrust

Het doden van (landbouw)huisdieren lijkt maatschappelijk het grootste bezwaar te zijn tegen de wolf. Dagelijks zijn er in Nederland aanvallen op schapen. In de praktijk blijkt dat veel

van deze aanvallen gebeuren op onbeschermde schapen. In veruit de meeste gevallen waren geen wolfwerende maatregelen genomen. Dat is buitengewoon spijtig, want zowel in Nederland als uit het buitenland zijn talloze voorbeelden dat consequent toegepaste wolfwerende maatregelen het aantal incidenten fors kan verminderen. Wolfwerend geeft echter geen honderd procent zekerheid. In de praktijk is het nemen van maatregelen regelmatig moeilijk en duur voor een veehouder, maar wel belangrijk en noodzakelijk.

Om schapenhouders te helpen bij het treffen van maatregelen hebben verschillende provincies subsidieregelingen opgetuigd en wolvenconsulenten aangesteld. Desondanks is het animo om maatregelen te nemen, om allerlei redenen, nog niet heel groot bij schapenhouders. De vrees is dan ook dat de komende jaren nog vele schapen gedood zullen worden door de wolf en dat de negatieve berichtgeving over de wolf zal blijven bestaan.

'Zorg dat je als burgemeester feit en fictie kan scheiden'

In de publieke opinie heerst bovendien ook het beeld dat wolven levensgevaarlijk zijn voor mensen. Mensen zijn door de eeuwen heen gefascineerd door gevaren. Zo is eindeloos over de gevaren van de wolf gesproken en figureert de wolf als slechterik in veel sprookjes. Niet langer gecorrigeerd door eigen ervaring zijn de verhalen in de tijd steeds wat sterker geworden. Dat laat ons achter met een beeld van een gevaarlijk dier wat angst oproept. Kennelijk leeft de wolf met eenzelfde idee over mensen. De 'kale cijfers' laten namelijk zien dat wereldwijd het aantal dodelijke aanvallen van wolven in de afgelopen 50 jaar op mensen op twee handen te tellen is. Het gevoel van 'onveiligheid' is echter groot en moeilijk met cijfers te ontzenuwen. Een aanpak die mogelijk is en wel kan werken is er één van voorlichting, openheid, begrip en een luisterend oor voor emoties en gevoelens van bewoners van het platteland die nu 'opeens' wolven als buren hebben. De burgemeester kan hierin een centrale rol vervullen.

Waar staan we?

Het is een gegeven dat de wolf zich weer gevestigd heeft in Nederland en dat de soort een beschermde status heeft. Dat betekent dat ingrijpen, vaak ingevuld als 'doodschieten', alleen na een zorgvuldig proces legaal kan gebeuren. Echter om co-existentie van wolf en mens te bereiken is het belangrijk dat wolven die probleemgedrag hebben aangeleerd worden verwijderd. Op dit moment lijken diverse provincies en het IPO, onafhankelijk van elkaar

te werken aan een definitie van een 'probleemwolf', met de suggestie dat 'probleemwolven' gemakkelijk(er) geschoten kunnen worden. De praktijk is echter weerbarstig. Er is een wettelijke basis om 'probleemwolven' af te schieten, maar alleen na het nemen van preventieve maatregelen. De (Europese) jurisprudentie laat bovendien zien dat alleen bij een hele goede onderbouwing en pas na het nemen van voldoende preventieve maatregelen, zoals het beschermen van schapen met wolfwerende rasters of andere middelen, onder voorwaarden besloten kan worden tot ingrijpen. Aangezien in veel regio's in Nederland wolfwerende middelen nog maar mondjesmaat worden ingezet, ontbreekt deze juridische basis voor ingrijpen.

Ook ecologisch gezien is ingrijpen uitermate problematisch. Schade aan schapen wordt vaak veroorzaakt door 'zwervende' wolven. Jonge zwervende wolven op zoek naar een eigen territorium kunnen letterlijk half Europa doorkruisen op zoek naar een geschikt leefgebied. Zonder goede terreinkennis, maar wel met honger, doorkruisen zij op weg naar geschikt leefgebied ook

agrarisch gebied en is de keuze voor een makkelijke prooi zoals een schaap dan snel gemaakt. Deze zwervende dieren verschijnen onverwachts, ook op plekken die ongeschikt zijn voor vestiging, en lopen meestal daarna weer door. Eventuele verjagings- of bestrijdingsacties zijn, naast illegaal, veelal te laat en daarmee niet effectief.

Gevestigde wolven, wolven met een min of meer vaststaand leefgebied, kunnen ook schade veroorzaken. De mate waarin is van veel factoren afhankelijk: de aanwezigheid van wild, de leeftijd van de wolf, de ervaring die de wolf heeft met jagen, of er jongen te voeden zijn en vooral hoe goed eventuele landbouwhuisdieren beschermd zijn met wolfwerende maatregelen. Het schieten van een gevestigde wolf leidt er bovendien toe dat een plekje vrijkomt voor een zwervende wolf op zoek naar een territorium. Het schieten van een wolf is daarmee per definitie een tijdelijke oplossing. Daarnaast betekent het schieten van een van de ouderdieren dat de familie (de roedel) uiteenvalt. Waar normaal de ouderdieren met de meeste ervaring het jagen op zich nemen, worden hierdoor onervaren dieren gedwongen eten te vinden. Dikwijls resulterend in toename van schade aan makkelijke prooidieren zoals (onbeschermde) landbouwhuisdieren. Het is, wetenschappelijk bekeken, in alle gevallen effectiever en efficiënter om zoveel mogelijk in te zetten op het nemen van preventieve maatregelen. Ook vanuit een dierenwelzijnsperspectief, voor zowel schapen als wolven,

verdienen preventieve maatregelen de voorkeur.

Gunstige staat van Instandhouding

Sommige andere Europese landen lijken sneller over te gaan tot afschot van wolven. Dit heeft meerdere redenen. In Frankrijk is inmiddels een grote populatie wolven aanwezig, waardoor de 'Gunstige Staat van Instandhouding' (een vereiste vanuit de Habitatrichtlijn) in Frankrijk niet direct in gevaar lijkt te zijn bij afschot van een beperkt aantal wolven. Indien Franse schapenhouders preventieve maatregelen hebben genomen om hun dieren te beschermen, mogen zij daarom relatief snel een wolf afschieten. In de praktijk leidt het afschieten van wolven niet tot aantoonbaar minder schade. Ook het draagvlak voor de wolf neemt niet toe. Uit onderzoek blijkt echter wel dat legaal afschot leidt tot meer illegaal afschot. Uiteindelijk leidt deze aanpak tot meer gedode wolven; andere effecten zijn niet aangetoond.

In Zweden is het schieten van wolven ook meer geaccepteerd. Zweden is een land waarin de jacht belangrijk is in de maatschappij en waar de wolf gezien wordt als een gevaar voor jachthonden. Bij een confrontatie tussen wolf en jachthond gaan jagers daarom vrij snel over tot afschot van de wolf, al is dat juridisch gezien twijfelachtig. In Duitsland is dit dan weer strikt verboden en

wordt een confrontatie tussen wolf en jachthond gezien als een risico wat een jager en zijn hond nu eenmaal lopen.

De 'Gunstige Staat van Instandhouding' is een ecologisch en een juridisch begrip. Juridisch moet elk land op zich aan dit criterium voldoen. Nederland is echter niet groot genoeg voor een populatie wolven in een 'Gunstige Staat van Instandhouding', waardoor afschot nu per definitie onder een vergrootglas ligt.

De wolven in Nederland zijn onderdeel van een internationale populatie en moeten ook als zodanig bekeken worden. Het is op dit moment echter nog onduidelijk hoe zo'n grensoverschrijdende populatie gedefinieerd moet worden. De komende jaren moet duidelijker worden welke 'bijdrage' Nederland, in termen van aantallen wolven, moet leveren aan deze grensoverschrijdende populatie die op termijn naar verwachting de status zal krijgen van een populatie met een 'Gunstige Staat van Instandhouding'. Tot die tijd zijn alle wolven in Nederland hoe dan ook strikt beschermd.

Wat kan en mag de burgemeester?

In alle Europese lidstaten gaat de veiligheid van de mensen boven bescherming van de wolf, al is de kans om als mens in conflict te raken met een wolf zeer klein. Hierbij is het overigens nodig om een vermeende dreiging te on-

derscheiden van een reële bedreiging. Het is belangrijk om daarbij alert te zijn op de voorgeschiedenis van individuele wolven, zoals de niet schuwe wolf op de Hoge Veluwe. Zo'n individu kan zich ontwikkelen tot een echt gevaar.

Als er een acute bedreiging is voor mensen door een wolf (vertoont agressief gedrag en geen vluchtgedrag), dan kan de burgemeester opdracht geven om een wolf te doden. Is die acute dreiging niet aanwezig, dan moet een eventueel besluit in lijn zijn met de huidige strenge jurisprudentie van onder andere het Europese Hof van Justitie. Sowieso kan worden verwacht dat elk besluit aangevochten wordt, waardoor het belangrijk is om besluiten goed en zorgvuldig te onderbouwen. De uitdaging zit daarbij vooral in de situaties dat er een probleem is tussen wolven en gehouden dieren (schapen, koeien en paarden), tussen wolven en honden (losloopgebieden) of als wolven actief mensen lijken op te zoeken voor voedsel.

Van een burgemeester wordt verwacht dat hij of zij in een bedreigende situatie het hoofd koel houdt en in samenspraak met het beoogde Landelijke Wolvendeskundigenteam vaststelt wat er aan de hand is en een oplossing bedenkt. Dat vraagt elke keer maatwerk, toegespitst op de betreffende regio, het specifieke leefgebied en de casus. Mogelijk ook dat de verwachte Handreiking van de VNG hoe omgegaan moet worden met conflictsituaties rond de wolf een rol kan spelen in dit proces.

De verwachting is dat er nog jaren nodig zijn om als maatschappij te wennen aan de wolf. Het proces om duurzaam samen te leren leven met de wolf is een proces van vallen en opstaan. De wolf gaat zijn eigen gang en heeft met zijn aanpassingsvermogen vriend en vijand verrast. Dit heeft helaas ook geresulteerd in een toegenomen maatschappelijke polarisatie. Het is aan de burgemeesters in Nederland toevertrouwd om daarin een verbindende rol te spelen. ■

HET LANDELIJK VUURWERKMANIFEST VOOR EEN TOEKOMSTBESTENDIGE VUURWERKTRADITIE

Vuurwerk. Voor sommige mensen misschien nog een redelijk onschuldige bron van vermaak, een sociale activiteit: met champagne en een oliebol gezellig samen wat afsteken. Het risicomanagement bestaat uit een aansteeklont, een paar meter afstand en misschien een veiligheidsbril. Oogartsen Tjeerd de Faber en Jan Keunen pleiten voor een ‘ander stickertje’. Het afsteken van vuurwerk is volgens hen uitgemond in een gewelddadige traditie die volledig uit de hand loopt. Er ontstaat zoveel schade aan milieu, dier én mens. Zo kan het niet meer. De traditie moet toekomstbestendig worden gemaakt en burgemeesters hebben daar een rol in.

Tekst | Ilse Vrijman

Foto | Unsplash, Alex Jones, ANP, Ramon van Flymen, Persbureau Meter

Het leed dat vuurwerk heet

De meeste mensen kopen geen vuurwerk en slechts een klein deel van de bevolking steekt het af, maar deze laatste groep mensen veroorzaakt onnodig veel leed. De samenleving wordt tijdens de jaarwisseling gegijzeld door 10% van de mensen die graag vuurwerk willen afsteken. De oogartsen geven aan dat in landelijke enquêtes zes op de tien mensen voor een landelijk vuurwerkverbod zijn¹, maar vragen zich af of die andere vier dan wel goed tussen de oren hebben wat de effecten zijn van de huidige vuurwerktraditie.

Velen hebben beeld bij het dierenleed tijdens de nieuwjaarsnacht, maar het milieu wordt ook flink wat schade toegebracht. Keunen haalt de hoeveelheid fijnstof aan die vrijkomt: net zoveel als zeven maanden gemotoriseerd wegverkeer. De directe

schade aan mensen is ook enorm: niet alleen van consumenten die het zelf afsteken of omstanders, maar ook hulpverleners lopen gevaar. Keunen: “Ik vind het echt onacceptabel dat je een politieagent de jaarwisseling in laat gaan terwijl iedereen weet dat hij of zij bekogeld kan worden met vuurwerk. Dat kan je die mensen niet aandoen. Dat kun je niet van ze verlangen”. En dan zijn er ook nog de kosten. Van de schade aan milieu en aan de openbare ruimte. Van de letsels. Van het bijbehorende ziekteverzuim. Die worden, in de vorm van hogere verzekeringspremies en gemeentelijke lasten, betaald door de belastingbetalers. Waarvan de overgrote meerderheid dus geen vuurwerk afsteekt.

Het effect van een totaalverbod

Door het hierboven geschetste beeld rijst de vraag: Waarom is er nog geen landelijke vuurwerkverbod?

Toen in 2008 voor het eerst landelijk cijfers werden verzameld door oogartsen, schrok men ontzettend. En dat kwam alleen nog maar door de schade aan ogen. Uiteindelijk leidde de schrik tot het oprichten van het Landelijk Vuurwerkmanifest in 2014. Dit manifest pleit voor een totaalverbod op consumentenvuurwerk en in plaats daarvan professionele vuurwerkshows. Het is inmiddels ondertekend door 750.000 individuen en 1200 landelijke organisaties waaronder oogartsen, kinderartsen, dierenorganisaties, milieuorganisaties en politieke partijen. Zo lang het nodig is blijft het manifest bestaan.

De twee jaarwisselingen tijdens de Coronacrisis bewezen het doelmatige effect van een verbod. In 2020 hoefde De Faber niemand te opereren, maar op 1 januari 2024 voerde hij vijf operaties uit. "Het was een traditionele horrornacht". Voor

eZo-oogsymposium

aterdag 16 maart 2019
 anvang: 13.00 uur

Drs. Jan-Tjeerd H.N. de Faber, oogarts Oogziekenhuis Rotterdam (rechts) en Prof. dr. Jan Keunen, oogarts Radboudumc, Nijmegen (links).

Oogarts Tjeerd de Faber aan het werk in het Oogziekenhuis Rotterdam.

'Ik zie in zo'n nieuwjaarsnacht te veel ogen waarvan het laatste dat ze gezien hebben consumentenvuurwerk is'

hem motivatie om te blijven werken voor het Vuurwerkmanifest. "Als je de slachtoffers ziet en hun letsels, het lijkt gewoon oorlog." Het mogelijke tegenargument dat er meer gevaarlijke situaties ontstaan als al het vuurwerk illegaal wordt, houdt volgens de oogartsen geen stand als we naar de landen om ons heen kijken. Bovendien is het voor de politie juist makkelijker handhaven als er een totaalverbod is, geeft Keunen aan. De oogartsen begrijpen heel goed dat een totaalverbod een moeilijk besluit is waar wisselend over gedacht wordt en dat mensen hun tradities willen beschermen. Maar ze zien geen andere oplossing. Vuurwerkbrillen voor iedereen zijn dat in ieder geval niet, want de helft van de slachtoffers is omstander. Het alternatief van vuurwerkshows heeft ook nadelen, maar die zijn natuurlijk veel minder ingrijpend dan de

gevolgen van consumentenvuurwerk waar we nu mee te maken hebben. Mensen moeten echt gaan beseffen hoe gevaarlijk (ook legaal) vuurwerk is.

Veilig vuurwerk bestaat niet

In januari hebben de oogartsen een melding gedaan bij de Inspectie Leefomgeving en Transport. De inspectie keurde eind vorig jaar grote percentages legaal vuurwerk af en dat betekent dat er dus onveilig legaal vuurwerk in de winkels ligt. De artsen willen graag weten of er een relatie is met het feit dat dit jaar 1 op de 4 slachtoffers gewond raakte door legaal vuurwerk. Bovendien vragen ze zich af in hoeverre je moet willen accepteren dat er onveilig vuurwerk wordt verkocht. Kopers lijken daar onwetend over te zijn. De hoop van Keunen is: "Als we de onveiligheid van legaal vuurwerk beter in kaart brengen, dan wordt de groep mensen die vuurwerk afsteekt kleiner". Het uiteindelijke antwoord op deze melding is voor burgemeesters van belang.

Bescherm uw burgers

Het Vuurwerkmanifest streeft dus naar een totaalverbod op consumentenvuurwerk, maar Keunen en De Faber beseffen dat dat stap voor stap

De beelden staan bij veel mensen nog helder op hun netvlies. Op maandag 29 januari 2024 vond in Rotterdam-Zuidwijk een explosie plaats waarna er een flinke brand uitbrak. De schade was enorm, maar had nog veel groter kunnen zijn. Want nog geen 50 meter verderop bleek een legale vuurwerkopslag gevestigd te zijn. En hoewel die volgens de eigenaar voldoet aan de strengste veiligheidseisen, wil hij niet denken aan wat de gevolgen zouden zijn geweest als de explosie dichterbij had plaatsgevonden

aangepakt moet worden. Ze willen de dialoog dan ook aangaan en met dit artikel stof tot nadenken geven. U, als burgemeester, beseft ongetwijfeld wat het gevaar van vuurwerk is, maar wordt daar ook genoeg naar gehandeld? Allereerst in relatie tot de explosie op 29 januari in een woonwijk Rotterdam vlak bij een legale vuurwerkopslag: In welke woonwijken in uw gemeente zijn er legale opslagplaatsen voor vuurwerk? En weten de omwonenden dat? Ten tweede pleiten de artsen voor een onderzoek naar de onveiligheid van legaal vuurwerk en de hoeveelheid fijnstof die vrijkomt tijdens de nieuwjaarsnacht. Ze verwachten dat de uitkomst zal helpen om meer acceptatie te krijgen voor een totaalverbod en wellicht zo ook de druk opvoert voor de landelijke politiek. Ten derde is het wellicht interessant om te kijken naar wat de inwoners van uw gemeente nou echt vinden. Want Keunen geeft aan: ‘Politieke partijen moeten transparanter zijn naar de burgemeester over wat hun achterban wil, want dat komt niet altijd overeen met hun stem.’ Vuurwerkkliefhebbers kunnen luid van zich laten horen, maar vormen slechts een minderheid. In een recent landelijk onderzoek door EenVandaag, onder 32.000 respondenten, gaf 66% van de NSC-stemmers, 54% van de VVD-stemmers, 45% van de

PVV-stemmers en 37% van de BBB-stemmers aan vóór een landelijke verbod te zijn.¹

En om af te sluiten de suggestie om een burgerbeeraad naar Utrechts voorbeeld te organiseren. Daar buigt een zorgvuldig geselecteerde groep burgers zich over de vraag hoe de volgende jaarwisseling eruit moet komen te zien: met of zonder vuurwerkverbod. Hun advies zal worden overgenomen door de gemeente. Nog acht maanden tot het zover is. Krijgt het ook uw aandacht? ■

¹ Bron: Online artikel van het AD, 14 december 2023, scan de QR-code voor het artikel

Vraag:

Een algeheel vuurwerkverbod in Nederland, wel of niet?

Illustratie | Bonteboel Illustraties - Esther van den Nieuwenhof

Marja van der Tas, Bronckhorst

Bronckhorst is een grote plattelandsgemeente met 44 kernen, waarvan de inwoners nauw bij elkaar betrokken zijn. Zij hechten zeer aan de traditie van carbidtschieten op oudejaarsdag. Jaarwisselingen verlopen rustig, met gelukkig slechts heel beperkt schade aan gemeentelijke eigendommen. Onze raad heeft nog geen standpunt ingenomen over een vuurwerkverbod. Mijn persoonlijke mening als burgemeester is dat een vuurwerkverbod alleen werkt als er een landelijk verbod is.

Huri Sahin, Rijswijk

Het afsteken van vuurwerk bij feestelijkheden als Oud en Nieuw is een eeuwenoude traditie. Hoewel veel mensen genieten van het vuurwerk, is de materiële en immateriële schade elk jaar erg groot. Dat zelfs onze hulpverleners worden belaagd met zwaar gevaarlijk vuurwerk vind ik onacceptabel. Als burgemeester voel ik me verantwoordelijk voor hun veiligheid. Maar ik heb bedenkingen of een algeheel vuurwerkverbod de oplossing is van het probleem. Het zware vuurwerk is nu ook al verboden. En straffen we met een algeheel vuurwerkverbod dan niet de mensen die zich wel aan de regels houden en op een veilig manier consumentenvuurwerk afsteken? Om het probleem van illegaal vuurwerk effectief aan te pakken ben ik voorstander om afspraken te maken met de omliggende landen waar het grotendeels vandaan komt. Wat mij betreft noemen we het ook geen 'vuurwerk' meer, maar 'explosieven'. Dan wordt duidelijker dat er helemaal niets feestelijks aan is.

José van Egmond, Reimerswaal

De regels voor het afsteken van vuurwerk zijn volstrekt duidelijk: knalvuurwerk is verboden en het afsteken van siervuurwerk mag alleen op oudejaarsdag tussen 18.00 uur en 02.00 uur. In de praktijk blijkt handhaving op het afsteken van illegaal (knal) vuurwerk vrijwel niet te realiseren. Het probleem zit 'm niet zozeer in het afsteken van siervuurwerk, mits dat veilig gebeurt. We hebben met elkaar vooral last van het voortijdig afsteken van (vaak illegaal) knalvuurwerk en wat dat doet met onze samenleving qua onveilige gevoelens en schade. Dat is al verboden. Een algeheel verbod voegt daar niets extra's aan toe op dit moment. We hebben vooral een maatschappelijk debat nodig, mogelijkheden voor adequate handhaving en afspraken over verbod op invoer van (illegaal) knalvuurwerk, op Europees of breder niveau.

Mark Pol, Texel

De vraag is vooral welk probleem je met een algemeen vuurwerkverbod oplost. Heel veel vuurwerkregels zijn immers de afgelopen jaren al verscherpt en toch zien we niet dat het aantal incidenten of de (ernstige) aard ervan afneemt. Een algeheel vuurwerkverbod is geen oplossing en daarmee moeten bovendien de goeden ook wel erg zwaar lijden onder de kwaden. Goede voorlichting over legaal vuurwerk én stevige handhaving op (verkoop van) illegaal vuurwerk zullen meer zoden aan de dijk moeten zetten.

Marjan van Kampen, Schagen

Vuurwerk als traditie prachtig maar nu vooral gevaarlijk en schadelijk voor mens en milieu en helaas, hulpdiensten. Ik ben voor een gecoördineerd afsteken van vuurwerk maar alleen als er een algemeen verbod is. Een verbod werkt alleen als het ook handhaafbaar is en dat lukt ons niet.

RONDJE LANGS DE

Gerrit Jan Gorter, Zeewolde

Met een algemeen vuurwerkverbod tref je alleen de legale vuurwerkverkooppunten. De invoer van het illegale- en probleemveroorzakende vuurwerk wordt daarmee niet een halt toegeroepen. De handhaving daarop schiet nu tekort en zal dat ook blijven met een verbod uitsluitend in ons land.

Natuurlijk hoor je dan snel de (groot)stedelijke oplossing van een prachtige vuurwerkshow op kosten van de gemeenschap, maar dit vergt (zeker in een grote plattelandsgemeente van 268 km² i.c. 3 x de landoppervlakte van de gemeente Den Haag met slechts 1 politie noodhulpauto) die nacht extra inzet van velen die nu met hun burens staan te genieten van de mooie buurtverbindende consumentenvuurwerkshows in hun eigen achtertuin.

Marion Leurs, Stein

In Nederland geldt er het hele jaar een vuurwerkverbod, met uitzondering van fop en scherts-vuurwerk. Het afsteken van consumentenvuurwerk, mag alleen van 31 december 18:00 uur tot 1 januari 02:00 uur. Dit consumentenvuurwerk tijdens de jaarwisseling zorgt niet voor overlast in de gemeente Stein. De grootste overlast in onze gemeente wordt veroorzaakt door knalvuurwerk en vuurpijlen, zowel voor als tijdens de jaarwisseling. Het afsteken hiervan is dus te allen tijde verboden. Een algeheel vuurwerkverbod zou niet bijdragen aan de vuurwerkoverlast die men in onze gemeente ervaart. Er vindt een intensieve samenwerking plaats tussen omliggende gemeenten en de politie om de vuurwerkoverlast tegen te gaan.

Marcel Delhez, Veldhoven

Een vuurwerkverbod kan alleen werken als het een landelijke regel is. Daarbij is handhaving van die regel ook een must. Vanuit mijn rol als burgemeester vind ik een algemeen verbod op vuurwerk verdedigbaar. Het aantal letselgevallen rechtvaardigt wat mij betreft een verbod. Een algemene vuurwerkshow zou een mooi alternatief kunnen zijn om een traditie voort te zetten.

Anno Wietze Hiemstra, Aa en Hunze

Uiteraard is dit een onderwerp waar de landelijke politiek over gaat. Ik ben geen voorstander vanwege een aantal redenen. Ten eerste beleven veel mensen hier plezier aan, ten tweede lijkt een vuurwerkverbod moeilijk handhaafbaar, ten derde speelt deze discussie in onze gemeente nagenoeg niet. Wij hebben 35 dorpen dus een vervangend centraal vuurwerkspektakel is ook geen optie. Afgelopen jaarwisseling is bij ons per saldo heel goed verlopen. Er waren geen noemenswaardige incidenten of schade.

STAD, DORP OF PLATTELAND. **ARBEIDSUITBUITING** KENT GEEN (GEMEENTE)GRENZEN!

Werken is zó veel meer dan alleen je geld verdienen. Zeker wanneer je baan echt bij jou en je kwaliteiten past. Het biedt structuur, ritme, een sociaal netwerk en in het beste geval zorgt het ervoor dat je jezelf kunt doorontwikkelen. Het zorgt voor een voldaan gevoel als je opdracht af is of je dienst erop zit. Het zorgt ervoor dat je je vrije tijd extra waardeert. Het geeft je een gevoel van onafhankelijkheid, omdat je zelf in je onderhoud kunt voorzien. Je werk is verbonden aan je identiteit en bepaalt mede je plek in de samenleving. Bestaansrecht, zekerheid en waardigheid. Tenminstedit is waarschijnlijk op u en mij van toepassing.

Voor sommige werkenden ligt dat anders.

Tekst | Liesbeth Maas

Met zo'n 18 miljoen inwoners en 2,2 miljoen bedrijven in Nederland, hebben we momenteel 10,4 miljoen werkenden in ons land. En gelukkig zijn veel van hen tevreden met hun baan.

18 miljoen inw
+ 10 duizend p/mnd

10,4 miljoen werknemers
+ 1,7 miljoen sinds 2015

2,2 miljoen bedrijven
waarvan 340 duizend wg

Feit is helaas dat een aantal werknemers in het werk wordt uitgebuit. Gedwongen om zwaar, smerig of monotoon werk te verrichten, langer dan wettelijk is toegestaan, zwaar onderbetaald, onder slechte of onveilige arbeidsomstandigheden, tegen hun zin of onder volledige controle van een ander. Vaak zijn de slachtoffers kwetsbare mensen, arbeidsmigranten of mensen met een licht verstandelijke beperking.

Kortom: situaties van arbeidsuitbuiting. Ze komen in heel Nederland vaker voor dan men denkt. Zowel in steden, als dorpen. Arbeidsuitbuiting kent vele gezichten en komt in alle soorten werk en sectoren voor. Dwang, (dreiging met) geweld, misbruik van kwetsbaarheid, het creëren van afhankelijkheid, fraude en misleiding spelen daarbij een belangrijke rol.

Arbeidsuitbuiting is een vorm van mensenhandel. En daar treedt de Opsporingsdienst van de Nederlandse Arbeidsinspectie met alles dat zij daarvoor in huis heeft tegen op. Elk signaal van arbeidsuitbuiting dat ons bereikt, bekijken we zorgvuldig. Het wordt aangevuld en verrijkt met voor ons toegankelijke informatie uit (politie)systemen. Past het in het beeld dat we al hebben over een bepaalde branche? Zitten er voldoende

aanknopingspunten in voor verder onderzoek? Zijn er personen te identificeren en traceren als mogelijke getuige of slachtoffer, zodat we de situatie kunnen stoppen en bewijs kunnen vergaren voor onze strafzaak?

Signalen komen bijvoorbeeld van onze eigen arbeidsinspecteurs en veelvuldig van partnerdiensten, zoals gemeenten, de Nationale Politie, de KMAR, Belastingdienst, zorginstellingen en ngo's. Met sommige signalen kunnen we direct aan de slag. Er is dan bijvoorbeeld goed doorgevraagd en uitgebreid geregistreerd wat men zag, hoorde, met wie men sprake etc. Soms kunnen we arbeidsuitbuiting in de strafrechtelijke betekenis van het begrip ook snel uitsluiten. We merken in de praktijk dat er een behoorlijk interpretatieverschil zit tussen wat men in de volksmond als arbeidsuitbuiting ziet en wat strafrechtelijk, dus meer juridisch, onder die noemer valt. Geregeld kunnen we zo'n signaal dan geen opvolging geven in de vorm van het starten van een strafrechtelijk onderzoek. En dat is soms lastig uit te leggen aan de melder. Want die wil uiteraard dat er opvolging plaatsvindt op zijn of haar signaal. Daarom vind ik het van belang hier nadrukkelijk stil te staan bij dat interpretatieverschil.

Wanneer is er in strafrechtelijke zin sprake van Arbeidsuitbuiting?

In het politiek-maatschappelijk debat en in de media wordt vaak de term 'uitbuiting' gebruikt. Hoewel 'uitbuiting' een belangrijk onderdeel is van de strafbaarstelling van mensenhandeling, zijn deze termen geen synoniemen van elkaar. En dat kan in de praktijk dus best verwarrend zijn. Vooral wanneer de term uitbuiting wordt gebruikt om bepaalde ernstige misstanden in de arbeidsomstandigheden of in de relatie tussen de werkgever en werknemer te beschrijven. U kunt dan denken aan ondermaatse huisvesting van arbeidsmigranten of zeer slecht werkgeverschap zonder dat daarbij gebruik wordt gemaakt van dwangmiddelen richting de werknemer. Dit soort situaties zijn schrijnend en bijzonder onwenselijk, maar vaak geen mensenhandel in de strafrechtelijk betekenis van dit begrip. We spreken dan van het begrip ernstige benadeling

Om over te kunnen gaan tot het doen van strafrechtelijk onderzoek ter zake mensenhandel hebben we het, als Bijzondere Opsporingsdienst (BOD), namelijk nodig dat de verdachte een beïnvloedingsmiddel heeft gebruikt richting het slachtoffer met het doel het slachtoffer aan het werk te krijgen en houden. Ook wel een dwangmiddel

Mensenhandel artikel 273f van het Wetboek van Strafrecht

Mensenhandel is een misdrijf tegen de persoonlijke vrijheid en maakt een stevige inbreuk op fundamentele mensenrechten. Op mensenhandel staat een maximale strafbedreiging van 12 jaar gevangenisstraf en zelfs levenslang wanneer de mensenhandel de dood tot gevolg heeft gehad. Alle signalen van mensenhandel, die duiden op arbeidsuitbuiting worden door de Opsporingsdienst van de Arbeidsinspectie opgepakt.

Er zijn 4 vormen van mensenhandel:

1. Seksuele uitbuiting: gedwongen prostitutie, gangbangs, seks-slaven et cetera;
2. Criminele uitbuiting: ouders die kinderen laten stelen of mensen gedwongen hennep laten knippen of drugs smokkelen;
3. Arbeidsuitbuiting: in alle reguliere arbeidsvormen zoals land- en tuinbouw, au pairs, bouw, horeca et cetera;
4. Gedwongen orgaandonatie: dit komt in Nederland vrijwel niet voor.

Omdat mensenhandel een strafbaar feit is, doen opsporingsdiensten strafrechtelijk onderzoek naar (verdachten van) mensenhandel. De Opsporingsdienst van de Arbeidsinspectie doet strafrechtelijk onderzoek naar arbeidsuitbuiting. De Nationale Politie en Koninklijke Marechaussee sporen de andere vormen van mensenhandel op.

genoemd. U kunt dan denken aan het misbruik maken van iemands kwetsbaarheid of afhankelijkheid (zoals diens illegaliteit, schulden of persoonlijkheidsproblematiek), (het dreigen met) geweld of aan misleiding. Daarnaast moet worden aangetoond dat de verdachte de intentie heeft om het slachtoffer uit te buiten. Daarbij spelen bevindingen rondom de aard van het werk, de arbeids- en huisvestingsomstandigheden, werktijden, verloning en beperkingen voor het slachtoffer vanwege het werk een grote rol. Denkt u bij dit laatste bijvoorbeeld aan het ontbreken van vrije tijd, omdat het slachtoffer 24/7 beschikbaar moet zijn voor de verdachte.

En wat als het er strafrechtelijk niet 'inzit'?

Zonder een dwangmiddel en het causale verband tussen het inzetten van dat dwangmiddel en de verrichtte arbeid, is strafrechtelijk optreden op grond van het delict mensenhandel kansloos. Als opsporingsdienst zetten we er maximaal op in om bewijsmiddelen te vergaren om dat causale verband aan te tonen. Dat valt in de praktijk zeker niet mee. Bijvoorbeeld bij het afnemen van verklaringen lopen we er tegenaan dat slachtoffers en getuigen niet altijd spraakzaam zijn. Los van een taalbarrière, hebben zij veelal een buitenlandse nationaliteit en in het land van herkomst meestal geen of minder positieve ervaringen met autoriteiten. Het is een uitdaging hun vertrouwen te winnen en een uitgebreide en voldoende specifieke

verklaring op te nemen. We zoeken dat bewijs daarom ook in bijvoorbeeld digitale gegevensdragers, zoals telefoons. Ondanks van ons streven, blijkt het in de praktijk lastig om tot een veroordeling ter zake mensenhandel te komen. Artikel 273f WvSr is nou eenmaal een complex artikel. Daarom bekijken we altijd of er sprake is van andere strafbare feiten, op basis waarvan we dat wel kunnen, zoals valsheid in geschrifte, mensensmokkel of witwassen. Dat is niet altijd het geval daarmee wordt dus niet elke melding verder strafrechtelijk opgepakt door de Opsporingsdienst van de Nederlandse Arbeidsinspectie.

Uiteraard laten we het daar niet bij. We schakelen intern met onze collega's van Toezicht bij het Programma Arbeidsuitbuiting & Ernstige Benadeling. De inspecteurs van dit programma bekijken vervolgens de mogelijkheden vanuit de handhaving op Arbeidswetten. Zij kunnen bijvoorbeeld een controle uitvoeren bij de werkgever. Arbeidswetten, die hierbij een handvat bieden zijn o.a. de Wet minimumloon en vakantiebijslagen, de Arbeidstijdenwet en de Wet arbeid vreemdelingen. Zo kan de Arbeidsinspectie op grond van het bestuursrecht mogelijk een interventie plegen, waar dat op grond van het strafrecht niet mogelijk was. En mochten ze bij die controles stuiten op (nieuwe) signalen van mensenhandel, dan is onze Opsporingsdienst daar binnen een mum van tijd bij om de situatie opnieuw te wegen en zo nodig direct op door te pakken.

Overigens worden alle signalen en meldingen zorgvuldig door ons geregistreerd, zodat daarmee onze informatiepositie goed op orde is. In de aanpak van arbeidsuitbuiting werken we integraal samen en delen we informatie met onze ketenpartners wanneer dat kan en mag. Zo kunnen gemeenten soms ingrijpen in ongewenste huisvestingssituaties. En signalen, waar we vandaag niets mee kunnen, kunnen in een onderzoek op een later moment de doorslag geven of met andere signalen samen bezien alsnog meerwaarde hebben. Het melden van vermoedens van arbeidsuitbuiting is dus altijd zinvol!

Bestuurlijke aandacht van groot belang

Om dit belang breder te delen, zijn we blij dat er op veel bestuurlijke tafels steeds meer aandacht is voor mensenhandel. We zien dat portefeuillehouders van verschillende gemeenten en provincies elkaar steeds beter weten te vinden. In een tijdsgewricht waarin onze demografische groei gestaag doorzet en de komende jaren meer arbeidsmigranten aan het arbeidsproces zullen meedoen, zal dit thema vast en zeker een nog prominentere plek innemen op de bestuurlijke agenda. We hopen dat veel burgemeesters dit thema (verder) omarmen en nadrukkelijk prioriteit geven binnen hun gemeenten. Inzetten op het leren herkennen van signalen is daarbij van groot belang.

Betrokken netwerkpartners

- Openbaar Ministerie
- Opsporingsdienst van de Arbeidsinspectie
- Programma Arbeidsuitbuiting en Ernstige Benadeling van de Arbeidsinspectie
- Koninklijke Marechaussee
- Politie
- Gemeenten
- Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC's)
- Belastingdienst
- Taskforce aanpak mensenhandel
- Nationaal rapporteur mensenhandel
- Expertisecentrum mensenhandel en mensensmokkel
- Landelijke expertgroep mensenhandel
- Coördinatiecentrum tegen mensenhandel (Comensha)
- Vreemdelingenpolitie
- Niet-gouvernementele organisaties (ngo's, zoals Fairwork)

Hoe melden?

Wanneer u denkt signalen van arbeidsuitbuiting op te merken, dan kunt u die altijd melden via de site van de Nederlandse Arbeidsinspectie middels deze QR-code:

De Opsporingsdienst van de Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA)

De Opsporingsdienst van de Nederlandse Arbeidsinspectie is één van de bijzondere opsporingsdiensten binnen de Rijksoverheid. De andere diensten zijn de FIOD (Fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst), Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit Inlichtingen- en opsporingsdienst en Inspectie Leefomgeving en Transport Inlichtingen- en opsporingsdienst.

De Opsporingsdienst van de Nederlandse Arbeidsinspectie verricht, onder gezag van het Functioneel Parket (FP) van het Openbaar Ministerie (OM), strafrechtelijk onderzoek naar criminele activiteiten op de beleidsterreinen van SZW en VWS. De onderzoeken richten zich op de aanpak van Zorgfraude, grootschalige fraude op het gebied van werk & inkomen, now-fraude en arbeidsuitbuiting

Wat zijn dan eigenlijk signalen van arbeidsuitbuiting en wie kan die tegenkomen?

Echt iedereen kan signalen van mensenhandel tegen komen, zowel in je privéleven, als vanuit je functie. Zo kunnen medewerkers van burgerzaken aan hun loket geconfronteerd worden met mensen, die zelf niet over hun paspoort beschikken, hun eigen adres niet weten of geen huissleutel bij zich hebben. Een ander doet voor hen het woord, soms met de taalbarrière als excuus, maar voelbaar is dat er sprake is van een machtsrelatie. Ook kunnen bepaalde adressen opvallen omdat die veelvuldig gebruikt worden. Handhavers en medewerkers van de gemeentereinigingsdienst kunnen zien

dat bij bepaalde woningen sprake is van overbewoning. Wanneer daar bijvoorbeeld alleen maar mannen of juist alleen maar vrouwen naar binnen gaan en er meer vuilnis geproduceerd wordt, dan bij een gemiddeld gezin het geval is. Bij bedrijfscontroles kan men stuiten op compleet ingerichte slaapplekken en een primitieve kookinrichting op de werkplek. Of bij een pinautomaat staat iemand met meerdere pinpassen achter elkaar geld te pinnen. Van wie zijn die passen? Van werknemers, die op papier hun loon krijgen, maar dat geld in werkelijkheid direct weer moeten afstaan...? Er zijn dus talloze signalen, die kunnen duiden op Arbeidsuitbuiting.

Succesvolle onderzoeken

Mocht u meer willen weten over de vele verschijningsvormen van arbeidsuitbuiting, dan kunt u terecht op onze site (www.nlarbeidsinspectie.nl/opsporingsdienst) Daar treft u nieuwsberichten van enkele recente onderzoeken, zoals arbeidsuitbuiting in de agrarische sector, in een wasserij, in een setting als au-pair, in de Aziatische horeca en een massagesalon.

Van Groningen, Rotterdam, Tubbergen tot Venlo. Overal waar gewerkt wordt, kan worden uitgebuit. En overal waar wordt uitgebuit, willen wij zijn!

En daarbij hebben we uw steun en hulp van uw gemeente hard nodig. ■

Liesbeth Maas

Is Hoofd Opsporing bij Nederlandse Arbeidsinspectie en geeft leiding aan de afdelingen Arbeidsuitbuiting en Opsporingsinformatie. Zij werkte daarvoor jaren bij de Nationale Politie, onder andere als Districtschef van Utrecht en Programmaleider Drugs en Mensenhandel bij de Landelijke Recherche. Als portefeuillehouder Ondernijning gaf zij een impuls aan de integrale aanpak en bracht de domeinen Zorg, Veiligheid & Opsporing dichter bij elkaar.

KICK OUT ZWARTE PIET:

“WIJ MAKEN NEDERLAND BETER”

“Wij zijn de
oproerkraaiers die onze
bestaanszekerheid
op het spel zetten om
Nederland beter
te maken.”

Op 5 december 2025 heft mensenrechtenorganisatie **Nederland Wordt Beter (NLWB)** zichzelf op. Op die datum heeft NLWB 15 jaar (2010-2025) gewerkt om racisme in Nederland te denormaliseren. Nederland Wordt Beter is een van de organisaties achter Kick Out Zwarte Piet (KOZP).

In de week van 12 februari 2024 kwam het naderende einde van NLWB en KOZP groot in het nieuws. We hebben in de beginjaren van de stichting drie doelstellingen vastgesteld, die binnen 15 jaar geregeld moeten worden:

1) Structurele educatie over het koloniale- en slavernijverleden; 2) Een inclusief Sinterklaasfeest zonder racistisch stereotype; 3) Een Nationale Herdenking Slavernijverleden. Met de excuses van de regering, een investering van 8 miljoen in de jaarlijkse herdenking en het slavernijverleden als vast onderdeel van het curriculum, zijn de doelstellingen binnen handbereik.

Tekst | Jerry Afriyie, medeoprichter Nederland Wordt Beter en Kick Out Zwarte Piet

Foto | KOZP, Luciano de Boterman

'Een samenleving die democratische waarden ambieert, kan niet zonder sterk demonstratierecht'

Dag van Empathie

Onze beweging staat bekend om haar protesten, maar dat is niet omdat wij graag protesteren. Onze inspanningen bestaan slechts voor 20% uit protesten. We organiseren en nemen deel aan dialogen en gesprekken met intochtcomités, lokale en nationale overheden. We hebben gratis lespakketten ontwikkeld om bewustzijn over het koloniale en slavernijverleden van Nederland te vergroten. We geven gastlessen over (anti-zwart) racisme en we hebben 3 mei uitgeroepen tot de Nationale Dag van Empathie. Zo leren we elkaar op 3 mei (opnieuw) kennen, herdenken we samen op 4 mei en vieren we samen de vrijheid op 5 mei. Al deze vormen van 'soft activisme' krijgen geen aandacht in de media en in gemeenten met als gevolg dat er slechts een eenzijdig beeld van ons bestaat, namelijk dat van oproerkraaiers.

Wij verdienen uw bescherming

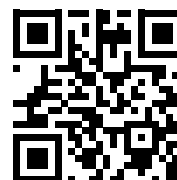
We voeren nu al ruim 13 jaar non-stop campagne om onze doelen te behalen. Ondanks het vijandige publiek, het politiegeweld, racistische tirades, doodsb bedreigingen en het criminaliseren van de beweging hebben we vele mensen voor ons gewonnen. We hebben vooruitgang kunnen boeken ondanks dat ons demonstratierecht niet werd beschermd in Den Haag, Rotterdam, Maastricht, Volendam, Staphorst, De Lier en op vele andere plekken.

Het demonstratierecht staat goed op papier, maar in de praktijk wordt het zelden goed nageleefd. Veel te vaak komt het voor dat de boodschap (Zwarte Piet is Racisme) en geloof of afkomst (Moslims) van demonstranten een rol spelen in het handhaven van dit belangrijke grondrecht. De meeste mensen die met ons protesteren zijn geen ervaren activisten, veruit de meesten hebben niet eens eerder gedemonstreerd voordat ze bij ons in

de bus stappen. Tijdens onze protesten maken ze voor de eerste keer kennis met hun protestrecht. En jaarlijks keren ze terug naar huis, vol onbegrip voor datgene dat ze is overkomen. Iemand zei laatst tegen me: het maakt me zeker boos dat we aangevallen worden door racisten en vijandig publiek, maar dat de burgemeester en agenten het gewoon toelaten, alsof we geen burgers zijn, alsof we geen bescherming verdienen, dat doet mij het meeste pijn en zal mij altijd bijblijven.

Een samenleving die democratische waarden ambieert, kan niet zonder een sterk demonstratierecht, op papier en in de praktijk. Nog altijd maken we in de praktijk mee dat de driehoek weinig kennis heeft van het protestrecht en een intocht belangrijker vindt dan de grondwet. Burgemeesters horen alles op alles te zetten om een feest voor alle kinderen zonder racistische stereotypering mogelijk te maken. Omdat dit niet overal gebeurt, vragen we burgemeesters en volksvertegenwoordigers om ons demonstratierecht nu en in de toekomst te beschermen. ■

Voor meer informatie zie:
www.nederlandwordtbeter.nl

VERSTERKING VAN DE **GEZAGSROL** OP HET TEAM OPENBARE ORDE INLICHTINGEN

*Jeroen Dijsselbloem,
burgemeester Eindhoven*

De tien regioburgemeesters hebben samen met politie en ministerie van justitie en veiligheid een landelijke handreiking opgesteld voor controle en toezicht door het gezag op het **Team Openbare Orde Inlichtingen (TOOI)** van de politie. Het is nu aan de regionale eenheden om de handreiking verder in te vullen en bestuurlijk vast te stellen. Een regionale adviescommissie kan daarbij beleidsmatige kaders opstellen, het gesprek voeren over gevoelige casuïstiek en een toetsende rol vervullen. We spraken hierover met Jeroen Dijsselbloem, regioburgemeester van de eenheid Oost-Brabant en landelijk portefeuillehouder op dit thema binnen het overleg van regioburgemeesters: “Op deze manier kunnen burgemeesters beter verantwoordelijkheid nemen voor de taakuitvoering van het TOOI.”

Tekst |

Foto | ANP, Rob Engelaar, Jiri Buller

Wat is het TOOI?

Elke regionale politie-eenheid heeft een Team Openbare Orde Inlichtingen. De taak van het TOOI is zicht krijgen op groeperingen die doelbewust en in ernstige mate de openbare orde verstoren. Het kan dan gaan over voetbalhooligans of over uiteenlopende vormen van activisme, zowel in het extreemrechtse als -linkse spectrum. Ook houdt het

TOOI zicht op nieuwe fenomenen, zoals het anti-institutioneel extremisme. Dijsselbloem: “We zien dat dit soort groepen zich bij demonstraties soms vermengt met goedwillende demonstranten. Als burgemeester wil je zo goed mogelijk weten wat de plannen van die verschillende groepen zijn, zodat je daar de juiste inzet tegenover kan stellen. Met als hoofddoel om het

grondrecht van demonstreren zo goed mogelijk te faciliteren.”

De burgemeester krijgt zijn informatie meestal vanuit het basisteam, maar het komen tot een informatiebeeld voor de openbare ordehandhaving is een politiebrede taak. De eerste zorg hiervoor ligt bij de wijkagent en als uiterste middel komt het TOOI in beeld. Het

TOOI richt zich daarbij op het proactief en heimelijk vergaren van informatie, als er een vermoeden is van een mogelijk ernstige verstoring van de openbare orde. Zij doen dit door het spreken met burgerinformanten.

Wat is de urgentie voor deze handreiking?

“We zien vanuit de maatschappij én de politiek een toenemende wens om zorgvuldige afspraken en verantwoording te verbinden aan de bijzondere taak van het TOOI. Volstrekt begrijpelijk en terecht”, aldus Dijsselbloem. “Het optreden van het TOOI is niet direct zichtbaar en controleerbaar voor burgers, gemeenteraad of pers. Dit kan, meer dan ander politiewerk, als ingrijpend worden ervaren door

burgers. Dat vraagt om bestuurlijke controle en toezicht, aanvullend op de professionele controle binnen de politie. De samenleving vraagt om meer waarborgen en transparantie.”

Het TOOI is voor veel burgemeesters nog een relatief onbekend fenomeen. Met de landelijke handreiking die nu door de regioburgemeesters is vastgesteld, kan een burgemeester vormgeven aan zijn gezagsrol op het TOOI. Het gaat daarbij om het vinden van de juiste balans. Er is behoefte aan een actieve invulling van de gezagsrol op de taakuitvoering van het TOOI. Maar er moet ook ruimte worden gelaten aan de politie, vanuit vertrouwen in de professie. De focus van het gezag ligt op de legitimatie van de

inzet. Dat wil zeggen dat een burgemeester kijkt of een inzet proportioneel en subsidiair is.

Waarom een adviescommissie?

Dijsselbloem: “Aan de voorkant van het proces kan een commissie adviseren over inrichting van de beleidscyclus. Wat we nu zien is dat er 342 gezagen zijn op de handhaving van de openbare orde. Dat werkt goed bij maatregelen om concrete verstoringen van de openbare orde te voorkomen of te beheersen. Bijvoorbeeld de inzet van politie bij een demonstratie. Maar als het gaat over het komen tot een informatiebeeld werkt het anders. Veel actiegroepen zijn op regionaal of zelfs landelijk niveau actief.”

Het TOOI is regionaal georganiseerd en tussen de eenheden wordt nauw samengewerkt. “Dan werkt het niet als elk gezag zijn eigen beleid bepaalt”, vertelt Dijsselbloem. “Met behulp van deze handreiking kunnen burgemeesters gezamenlijk, op regionaal niveau beleidskaders vaststellen: wat zijn prioritaire onderwerpen en binnen welke grenzen kan het TOOI opereren. De

'Op deze manier kan het gezag beter zien of het TOOI opereert binnen de vastgestelde kaders'

adviescommissie kan hierin adviserend zijn aan het regionaal bestuur.”

Tussentijds kan er behoefte zijn aan overleg tussen politie en gezag, over politiek-bestuurlijk gevoelige casuïstiek en over de vraag of een bepaalde TOOI-inzet proportioneel en subsidiair is. De adviescommissie kan daarin ondersteunend zijn aan het gezag, bijvoorbeeld voor burgemeesters die niet vaak met een TOOI-inzet te maken krijgen. En achteraf kan de commissie namens het regionaal bestuur toetsten of de taken van het TOOI zijn uitgevoerd binnen de wettelijke kaders en de beleidskaders, bijvoorbeeld jaarlijks op basis van steekproeven. Dijsselbloem: “Doel hiervan is een feedbackloop te creëren zodat regio’s van elkaar kunnen leren.”

Bijkomend punt is dat in de fase waarin het TOOI actief is, er vaak nog geen aanwijsbaar gezag is. De gezagsrol is gebonden aan de gemeente waar de openbare ordeverstoring gaat plaatsvinden en dat is gezien het proactieve karakter van een TOOI-inzet vaak nog niet duidelijk. De adviescommissie kan daarvoor een pragmatische hulpconstructie zijn, om het gesprek met de politie te faciliteren. Het helpt dan als in de commissie bestuurders, strategisch adviseurs of specialisten zitten die gewend zijn om met dit soort problematiek om te gaan.

Op welke manier biedt de handreiking ruimte voor regionaal maatwerk?

De problematiek die in grote steden speelt is soms anders dan in plattelandsgebieden en ook cultureel zien we verschillen tussen gemeenten en regio’s. Daarom zijn in de handreiking

'Vanuit de maatschappij en de politiek zien we een volstrekt begrijpelijke en terechte wens om de bijzondere taak van het TOOI te verbinden aan zorgvuldige afspraken en verantwoording'

marges ingebouwd. De handreiking is gebaseerd op een drieslag: vooraf vaststellen van beleidskaders, tussentijds faciliteren van overleg bij gevoelige casuïstiek en achteraf toetsen of aan de wettelijke en beleidskaders is voldaan. In de handreiking wordt met zogenoemde kan-bepalingen beleidsruimte geboden voor de regionale implementatie. Bijvoorbeeld als het gaat om de wisselwerking tussen bestuur en professie. Het TOOI werkt, zoals alle politieonderdelen, op basis van artikel 3 van Politiewet 2012. Dat betekent dat het TOOI, zoals dat heet, een ‘niet meer dan geringe inbreuk’ maakt op het grondrecht van bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Er is voldoende jurisprudentie om dat praktisch in te vullen, maar er is altijd een middengebiet dat vraagt om overleg tussen gezag en professie. Het gezag kan daarbij bepalen wat wel nog proportioneel en subsidiair is en wat niet.

Dijsselbloem: “In de handreiking hebben we enkele voorbeelden opgenomen van mogelijk gevoelige casuïstiek, waarbij overleg gewenst is. Stel bijvoorbeeld dat het TOOI graag een gemeenteraadslid wil werven als informant. Daar wil je als burgemeester iets van kunnen vinden. Of een casus waarin een groep minderjarigen betrokken is bij mogelijke ernstige verstoring van de openbare orde. De handreiking

biedt een voorbeeldlijstje van dergelijke gevallen, dat door elke eenheid naar behoefte kan worden aangevuld. Hetzelfde geldt voor de inrichting van een adviescommissie. We hebben een aparte handreiking opgesteld die hierin kan ondersteunen. Maar het is aan het regionaal bestuur om te besluiten of en hoe dit wordt ingeregeld.”

Hoe ziet het vervolgproces er verder uit?

Het is nu aan de regionale eenheden om de handreiking verder in te vullen en bestuurlijk vast te stellen. Dijsselbloem: “In het overleg van regioburgemeesters is besloten dat we over een jaar bekijken wat de stand van zaken is in de eenheden. We willen hiermee vooral van elkaar leren. Over twee jaar gaan we evalueren hoe de werkwijze invulling heeft gekregen in de eenheden en of de gezagsrol hiermee goed is ingeregeld. Op basis daarvan kunnen we bezien of de kaders nog aanscherping nodig hebben. Het is wel duidelijk dat dit alleen landelijk vertrouwen schept naar parlement of media, als alle regio’s dit serieus oppakken.”

Vanuit het ministerie van justitie en veiligheid loopt nog een verkennend onderzoek naar nieuwe bevoegdheden van de politie voor de gehele openbare ordetaak, dus ook voor het TOOI. Als die bevoegdheden worden verruimd, dan betekent dat ook iets voor de gezagsrol van de burgemeester. Deze krijgt dan mogelijk bevoegdheden die een meer dan een geringe inbreuk zou kunnen maken op de leefwereld van burgers. “Dat maakt het des te belangrijker om die gezagsrol goed in te regelen,” besluit burgemeester Dijsselbloem. ■

'Deze systematiek is **direct toepasbaar**, ook vooruitlopend op onderzoek van de minister naar eventuele aanvullende bevoegdheden van de politie'

AARDBEVING

TURKIJE EN SYRIË

DE RAMP DIE USAR.NL WERELDWIJD OP DE KAART HEEFT GEZET

Het is de vroege ochtend van 6 februari 2023 als de telefoon gaat bij **Arjen Littooi**. "Er is een zware aardbeving geweest in Turkije en Syrië. Veel mensen zijn vermist en de schade is gigantisch." Dit is een moment van omschakeling. Arjen is naast algemeen directeur Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond, ook Nationaal Commandant van USAR.NL. Dit telefoontje was het begin van een langdurige en waardevolle inzet van het Nederlandse Urban Search en Rescue-team in Turkije.

Tekst | Olaf van Dijk

Foto's | ANP, Robin Utrecht

"Welke besluiten moet ik als eerste nemen?", Arjen probeert zich direct na het telefoontje een beeld te schetsen. Hij is als directeur van de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond wel wat gewend. Toch raakt het eerste bericht over de beving hem. "Dat doet wat met je als mens. Je vormt je meteen een beeld, wat wordt aangevuld met foto's en video's van sociale media. Je weet meteen: dit is heftig."

Dit is een ramp waar de USAR-medewerkers voor trainen. Het team telt bij een inzet zo'n 60 professionals, dat uit een

personeelsbestand van zo'n 150 mensen kan putten. Het team kan worden ingezet in Nederland of wereldwijd bij een ramp of ongeval waarbij mensen ingesloten of bedolven zijn. Zij komen in actie als de overheid ter plekke daarom vraagt. "Het ging om een groot gebied en binnen een uur kwam het verzoek vanuit de Turkse overheid voor onze hulp."

Van blauw, rood en wit naar oranje

"Dan gebeurt er in korte tijd heel veel", vertelt Arjen verder. "Er wordt continu gebeld om onder andere de vier red-

dingsgroepen samen te stellen, waarbij iedere specialist zijn of haar rol pakt. De eerste jaren na de oprichting van USAR.NL in 2003 acteerden de leden vooral vanuit hun eigen achtergrond: brandweer, politie, ambulance, ziekenhuis of defensie, maar dat is in de jaren naar elkaar toegegroeid. We maken gebruik van de gecombineerde kracht van de verschillende kolommen. De leden zijn nu allemaal oranje, met een eigen expertise. Dat kwam extra tot uiting tijdens deze inzet."

'Je weet
meteen: dit
is heftig'

Leden van het Nederlandse reddingsteam USAR tijdens hun ontvangst op het Cats-huis waar premier Mark Rutte met ze in gesprek ging. (Arjen Littooi met microfoon)

Het USAR.NL team kan binnen 4 uur in Nederland inzetbaar zijn en in het buitenland binnen 24 uur. Er moet in hele korte tijd afscheid genomen worden van gezin, kinderen, familie. Binnen de organisatie is dan ook veel aandacht voor het thuisfront. "Met bijvoorbeeld een dagelijkse nieuwsbrief en als er iets opvallends gebeurt, informeren we de familieleden direct. Deze rust thuis is belangrijk voor de USAR-leden, zodat zij zich 100% kunnen richten op hun taken", vult Arjen aan. Doordat

de tientallen leden hals-over-kop moesten vertrekken, verdeelden collega's in Nederland direct de opgevallen diensten bij de diverse organisaties. "Dat waardeer ik enorm. Ook dat geeft rust." In de avond zaten 65 USAR-leden en 8 honden in het vliegtuig vanaf Eindhoven op weg naar Hatay in Turkije. Niet wetend hoe lang zij daar zouden zijn en wat men precies zou aantreffen. Arjen bleef in Nederland om vanuit hier de inzet te coördineren samen met een ondersteunend team.

Troost en hoop

"De diverse reddingsgroepen in Hatay hebben zich zeven dagen lang ingezet om overlevenden te zoeken en te redden, voor zover dat ging. Maar even belangrijk is het geven van advies ter plaatse en het bieden van troost, hoop en perspectief voor de bevolking." Volgens Arjen gold dat ook in Nederland. "Tijdens de inzet merkten we al snel dat deze aardbeving ook in Nederland zelf een grote impact had. Ons land kent een grote Turkse gemeenschap en bijna iedereen is weleens in Turkije geweest."

De National Commander werkt er met de leden hard aan om de lat ieder jaar hoger te leggen. Zij hebben door de jaren heen zo'n tien inzetten gehad. Denk hierbij aan diverse aardbevingen of een orkaan, tot gasexplosies in Nederland. "We staan wereldwijd zeer goed aangeschreven. USAR.NL is als een heavy-team geclassificeerd door de

'Onmogelijke
dilemma's kun je
niet trainen en
vooraf voelen'

Verenigde Naties. We zijn goed getraind, werken met het beste materieel voor inzet in de moeilijkste gebieden en staan bekend om onze coördinatieskills.” Dat laatste bleek ook in Turkije, waar het Nederlandse team de coördinatie voor 91 USAR-teams uit allerlei landen op zich heeft genomen.

Arjen hecht er veel waarde aan dat je in zo'n gebied ook moet kunnen manoeuvreren tussen culturen. “Je moet begrijpen hoe de autoriteiten leidinggeven en aanvoelen wat het beste werkt voor de mensen daar. We zijn blij dat we dit ook in ons het team terugzien. Er zit een mooie diversiteit in en respect voor elkaars achtergrond. Dat helpt ter plaatse enorm. Het toeval wil dat er ook een USAR-lid was met een Turkse achtergrond.”

Aandacht voor mentale impact

Ondanks dat het goedgetrainde en erva-

ren professionals zijn, is er veel aandacht voor de mentale impact van zo'n ramp. “Wij trainen dit soort incidenten en rampen regelmatig. Dit doen we in cleane omstandigheden. Zonder emoties in een gecontroleerde omgeving. Nu werden we de hele tijd geconfronteerd met ontzettend trieste verhalen en emoties.” vertelt Arjen verder.

“De teamleden kwamen regelmatig voor onmogelijke dilemma's te staan, die men in het dagelijkse werk eigenlijk niet tegenkomt. Die kun je niet trainen en vooraf voelen.” Het is volgens de Nationaal Commandant zeer waardevol dat er ter plekke veel ruimte was voor collegiale interventie, soms met teams uit andere landen. “Maar PTSS-gerelateerde klachten liggen altijd op de loer. Ik vind het heel belangrijk om daar aandacht voor te hebben, ook binnen de Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond. Wij zijn direct na de inzet met het hele team een paar dagen samen op een

andere rustige locatie in het buitenland verbleven om tot rust te komen en na te praten. De beelden die zij op hun netvlies hebben gekregen, zijn vaak heftig.” legt Arjen uit, waarbij hij benadrukt dat er na thuiskomst nog regelmatig contact is om te horen of alles goed gaat.

Geen helden

Uiteindelijk heeft USAR.NL 12 mensen levend onder het puin vandaan gehaald. Hier was in Nederland veel lof voor. Toch is Arjen terughoudend. “Uiteraard, ieder mensenleven is van onschatbare waarde. Maar eigenlijk zegt zo'n cijfer niet veel. Ieder USAR-team doet zijn uiterste best, daar gaat het om.” De medewerkers zijn ook vaak geportretteerd als helden. “Maar vinden dat zelf niet. Zij hebben bewust voor USAR.NL gekozen en zijn hiervoor getraind. Wij hebben ons werk gedaan. Als professionals. En bij een volgende ramp staan wij er weer.” ■

Job Kramer – teamleider USAR

6 februari 2023, 05.00 ging de telefoon. We moeten ons voorbereiden op een inzet met USAR.NL in Turkije, na een verwoestende aardbeving. Dat betekent snel opstaan, douchen, aankleden, spullen verzamelen, eten, afscheid gezin en met de auto naar Zoetermeer. Het was de start van een rollarcoaster, die twee weken zou duren. Het is bijzonder om met een team gemotiveerde collega's zo snel met de juiste focus aan de slag te gaan met hetgeen waarvoor we continu trainen: zoeken, redden, coördineren. En het is een voorrecht om daar sturing aan te mogen geven als teamleider.

De eerste 2 dagen zitten boordevol keuzes over team samenstelling, materiaal, vervoer in Nederland, luchttransport, doel van de inzet, samenwerking ter plaatse, locatie Base of Operations, veiligheid en beveiliging, media, hygiëne, etcetera. Dit alles is afhankelijk van de omstandigheden ter plaatse, die vanuit Nederland maar beperkt zijn in te schatten. Dat vraagt continu om informatie te verzamelen en met het team anticiperen op de situatie.

Teamgeest, leiderschap en vakmanschap zijn dan nauw aan elkaar verbonden. De snelheid waarmee we dat hebben kunnen doen, heeft ertoe geleid dat we 36 uur na het bewuste telefoontje de reddingsgroepen in de zwaar getroffen stad Antakya hadden. Daarmee is de basis gelegd voor succesvolle reddingen die we hebben kunnen verrichten. De impact van onze USAR inzet is echter groter: Het bieden van hoop, troost en perspectief laat een onuitwisbare indruk achter bij de getroffen. En vice versa: Hun veerkracht in deze vreselijke omstandigheden heeft ons allemaal diep geraakt.

Het was een intense periode, die ik niet gauw ga vergeten. Het jaar erna is in Nederland om gevlogen, terwijl de mensen in Antakya ook deze winter nog steeds in de nasleep van de zware aardbevingen zitten. Wij hebben ons steentje bijgedragen om het leed te verzachten, maar ik besef mij dat het leed nog lang niet geleden is. Job Kramer is, naast teamleider USAR.nl, Directeur Risico- en Crisisbeheersing voor Veiligheidsregio ZHZ

35 JAAR NATIONAAL VP

HET NATIONAAL VETERANEN PLATFORM BEHARTIGT OOK DE
BELANGEN VAN UW VETERANEN'

In 2024 bestaat **vereniging het nationaal Veteranen Platform**, kortweg het nationaal VP, 35 jaar. Mogelijk is dit zevende lustrum u ontgaan. Mogelijk bent u niet echt bekend met het VP. Mogelijk verwacht u het met het Nederlandse Veteraneninstituut in Doorn (NLVi). U staat daarin niet alleen. Een reden temeer om het nationaal VP aan u te presenteren. Bottom line is dat het VP de belangen behartigt van alle Nederlandse veteranen en hun relaties op het gebied van erkenning, waardering en zorg. Dat is als zodanig vastgelegd in de Veteranenwet. Daarmee is het VP de enige officiële vertegenwoordiger van alle Nederlandse veteranen en hun relaties op politiek/bestuurlijk niveau. Voorwaar geen sinecure voor een kleine vrijwilligersorganisatie, die bestaat uit 7 vrijwillige bestuursleden, 2 adviseurs en 1,5 vte als ondersteuning.

Tekst | Hans van Griensven, voorzitter nationaal Veteranen Platform

Foto | archief nationaal Veteranen Platform

'Er was bij de overheid weinig oog voor de noodzaak van **erkenning en waardering** die verder reikte dan een feestelijk onthaal bij thuiskomst'

Velen van u doen al veel voor veteranen. Zo ondersteunt u de lokale ontmoetingscentra, organiseert u samen met lokale veteranenorganisaties veteranenevenementen, richt u Witte Anjer Perkjes in en plaatst u veteranenmonumenten. In samenwerking met u zijn inmiddels de namen van 31 militairen die na 1960 tijdens missies zijn omgekomen, op bruggen en viaducten in uw gemeenten geplaatst. Initiatieven die navolging verdienen. Het wordt door de veteranen en hun relaties zeer gewaardeerd. Wij, vereniging het nationaal Veteranen Platform met haar ruim 100 lidorganisaties, willen u daar graag bij ondersteunen.

Dit artikel zal u meenemen in een stukje geschiedens en actualiteit van het nationaal VP. Per slot van rekening zetten wij ons, net als u, in voor uw veteranen.

Belangenbehartigers van veteranen

Ons land kent een rijke verscheidenheid van grotere en kleinere veteranenorganisaties. Het is een dynamische wereld waarin veel gebeurt. Het nationaal VP fungeert als overkoepelend orgaan van veteranenorganisaties en heeft ten doel namens en in samenwerking met haar lidorganisaties de belangen van alle Nederlandse veteranen en hun relaties te behartigen om erkenning en waardering te bevorderen en zorg te waarborgen.

Overigens doen de militaire vakbonden dat ook in het overleg tussen overheid en vertegenwoordigers van overheids-personeel. Het nationaal VP richt zich op de 'kernbegrippen' erkenning, waar-

dering en zorgverlening, terwijl de militaire vakorganisaties zich met name richten op de arbeidsvoorwaarden en de rechtspositie van het personeel van Defensie, inclusief de (na)zorg. Daarbij zijn de meeste militaire vakbonden ook lid van het nationaal VP.

Daarnaast helpt de Veteranenombudsman veteranen en hun relaties als het misgaat tussen hen en de overheid of andere instanties. Binnen de defensieorganisatie houdt de Inspecteur Generaal der Krijgsmacht, in zijn rol van Inspecteur der Veteranen, een oogje op de manier waarop wordt omgegaan met veteranen, zowel actief dienend als post actief.

Al met al worden de materiële en immateriële belangen van veteranen de afgelopen decennia succesvol onder de aandacht gebracht van de politiek, Defensie en de samenleving, wat onder andere heeft geleid tot de Veteranenwet van 2012. Daarmee is Nederland een van de weinig landen in de wereld met een wet specifiek voor veteranen en hun relaties.

Het nationaal VP wordt vaak verward met het NLVi. Het nationaal VP is echter dé belangenbehartiger van alle Nederlandse veteranen terwijl het NLVi de uitvoerder is van het door Defensie opgestelde veteranenbeleid en zich hoofdzakelijk richt op de individuele veteraan. Zo is het NLVi ook de toegang tot de adresgegevens van veteranen in uw gemeenten en organiseert het jaarlijks bijeenkomsten voor gemeenten over mogelijke steun van het Nationaal Comité Veteranendag bij het organiseren van lokale veteranenactiviteiten.

Ontstaan belangenbehartiging voor veteranen

Aandacht voor veteranen kwam in Nederland relatief laat op gang, hoofdzakelijk vanwege onze neutraliteit in de Eerste Wereldoorlog. Veteranen en hun organisaties zijn in Nederland dan ook vooral een verschijnsel van na de Tweede Wereldoorlog. Als gevolg van de Tweede Wereldoorlog en de direct daaropvolgende strijd in Nederlands Indië waren er in ons land voor het eerst sinds lange tijd veel oorlogsveteranen. Er was bij de overheid en binnen de samenleving weinig oog voor de noodzaak van erkenning en waardering die verder reikte dan een feestelijk onthaal bij thuiskomst. De nazorg, juist ook voor de langere termijn, was niet goed geregeld. Daarin kwam pas veel later verandering.

De eerste naoorlogse vorm van belangenbehartiging van veteranen begon op 25 augustus 1945 met de oprichting van de Bond van Nederlandse Militaire Oorlogsslachtoffers (BNMO), een organisatie voor toen nog alleen tijdens de oorlog gewond geraakte (ex-)militairen en hun partners en weduwen. In de jaren tachtig leidden het gebrek aan erkenning en waardering, de boosheid en schaamte vanwege de verwijten over excessen en het nagenoeg ontbreken van (psychische) nazorg tot actie onder de Indiëveteranen. Ze lieten steeds meer van zich horen. De veteranenorganisaties waren toentertijd vooral gericht op hun eigen achterban. Maar erkenning en waardering en een goede nazorg konden alleen via de overheid en de samenleving worden bewerkstelligd. Om die succesvol te beïnvloeden en eindelijk tot een goed veteranenbeleid te komen, ontbrak het de afzonderlijke organisaties aan bestuurs- en slagkracht en dus aan invloed.

Ted Meines was een oud-verzetsman en Indiëveteraan. Als generaal-majoor buiten dienst kende hij de weg binnen de overheid en het ministerie van Defensie goed. Begin jaren vijftig richt-

te hij het Veteranen Legioen Nederland op, bedoeld als een organisatie die openstond voor alle veteranen. Ted Meines wist de veteranengemeenschap achter zich te krijgen. Met het oog op gezamenlijke belangenbehartiging bundelde hij in 1989 de krachten van tien organisaties in het nationaal VP, een koepelorganisatie voor veteranenverbanden van alle oorlogen en militaire missies.

Het nationaal VP is uitgegroeid tot een koepelorganisatie van lidorganisaties met een grote diversiteit. Naast de organisaties gebaseerd op militaire eenheden en militaire missies, zijn dat ook lokale en regionale veteranenorganisaties en organisaties met een specifiek doel. Voorbeelden van het laatste zijn de Samenwerkende Veteranenontmoetingscentra en het Veteranen Search Team. Voor menig burgemeester zijn beide inmiddels bekende organisaties. Daarnaast zijn er steeds meer organisaties die niet bestaan uit veteranen, maar zich willen inzetten voor veteranen. Aangezien zij geen statutair lid kunnen worden, verwelkomen we hen graag als 'Vriend van het VP', om zo de verbondenheid uit te drukken.

Belangenbehartiging naar Defensie en de politiek

De inzet van het nationaal VP leidde in 1990 tot het uitkomen van de eerste Veteranennota van Defensie, getiteld 'Zorg voor veteranen in samenhang'. In deze nota werd de basis gelegd voor de erkenning en waardering van veteranen en een goed zorgstelsel. In deze Veteranennota erkende het ministerie van Defensie het nationaal VP als belangenbehartiger van alle Nederlandse veteranen en daarmee als officiële gesprekspartner namens de veteranen. De belangenbehartiging door het nationaal VP heeft ook geleid tot de totstandkoming van de Veteranenwet van 2012 en het daaruit voortvloeiende Veteranenbesluit van 2014. De erkenning, waardering en veteranenzorg kregen daarmee een hechte wettelijke basis. Het nationaal VP heeft elk jaar inbreng in de jaarlijkse Veteranennota waarin de minister van Defensie verantwoording aflegt aan de Tweede Kamer over het door haar gevoerde veteranenbeleid. Kamerleden consulteren het nationaal VP in hun voorbereiding op hun overleg met de minister van Defensie over de Veteranennota.

Veelvuldig wordt het nationaal VP door Defensie geraadpleegd bij voorgenomen grote beleidswijzigingen. Zo denkt het nationaal VP momenteel mee over een toekomstbestendige veteranenstatus die recht doet aan de moderne vormen van militaire inzet en het verbeteren van de belangrijke maar kwetsbare fase van de overgang van de militair naar burger in de civiele maatschappij.

Belangenbehartiging richting de samenleving

Naast belangenbehartiging bij de landelijke overheid richt het nationaal VP zich op de juiste beeldvorming aangaande veteranen in de samenleving en door de media. Dat blijkt wel uit de titels van onze laatste twee beleidsplannen: 'De Trotse Veteraan' en 'Veteraan in de samenleving'. Onjuiste beeldvorming zoals de veteraan afschilderen als 'tikkende tijdbommen', was voor het nationaal VP reden initiatieven te nemen om het beeld van de veteranen binnen de samenleving bij te stellen en expliciet te wijzen op hun bijzondere toegevoegde waarde voor de samenleving. Per slot van rekening is 90 % van de veteranen sterker teruggekomen van hun missie.

Om de herkenbaarheid naar elkaar en de samenleving te vergroten is het van belang dat meer veteranen een veterantenue gaan dragen. Het nationaal VP heeft aan de basis gestaan van de invoering van een modern veteranenkostuum. Op het moment heeft een kleine 8.000 veteranen het moderne en gepersonaliseerde veteranenkostuum aangeschaft.

Het nationaal VP heeft het initiatief genomen om een door een veteraan ontworpen 'Veteranenvlag' aan de lidorganisaties te verstrekken en in de samenleving te brengen. Ook u heeft deze vlag van ons ontvangen om hem met de Nederlandse Veteranendag en andere lokale veteranen evenementen te laten wapperen op uw gemeentehuis.

Diversiteit in belangenbehartiging

In het kader van dit artikel gaat het te ver om alle initiatieven en successen van het nationaal VP te benoemen. Om toch een goed beeld te geven over de diversiteit en de impact van hoe het nationaal VP de belangen van de veteranen behartigt hieronder een paar recente 'krenten uit de pap'.

Het nationaal VP heeft deel uitgemaakt van de Maatschappelijke Klankbordgroep van het 'Onafhankelijkheid, dekolonisatie, geweld en oorlog in Indonesië, 1945-1950'. Na de presentatie van de onderzoeksresultaten heeft het nationaal VP zich krachtig uitgesproken richting de onderzoekers en politiek over de naar haar mening beperkte invulling van de opdracht door de onderzoekers en de eenzijdige focus op het door Nederlandse militairen gebruikte geweld. Hierdoor werden vele Indië veteranen, maar ook hun nabestaanden en relaties, onnodig beschadigd.

Het Project 'Helden op kunstwerken' van het nationaal VP streeft ernaar om de namen van militairen die na 1960 tijdens missies zijn omgekomen op bruggen en viaducten geplaatst te krijgen. Het project wordt gefinancierd door Defensie en het Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg

'Het nationaal VP denkt mee over een toekomstbestendige veteranenstatus die recht doet aan moderne vormen van militaire inzet en verbeteren van de fase van **overgang** van militair naar burger in de civiele maatschappij'

(het vfonds), en uitgevoerd in samenwerking met Rijkswaterstaat, ProRail, provincies en gemeenten. Het initiatief wordt zeer gewaardeerd door de nabestaanden, de veteranengemeenschap en lokale besturen. Tot op heden hebben er 31 vernoemingen plaatsgevonden en staan er nog 15 in de planning.

Het VP is door de minister van Defensie belast met de coördinatie van de 'nuldelijnsondersteuning' aan veteranen en hun relaties. Verschillende veteranenorganisaties hadden – in het verlengde van de ontmoetingsfunctie en het lotgenotencontact – van oudsher al een systeem waarin kameraden elkaar ondersteuning gaven. Het nationaal VP heeft met financiële steun van het vfonds de nuldelijnsondersteuningssystemen van de lidorganisaties – waaronder de ontmoetingscentra – ondergebracht in een landelijk dekend systeem voor alle veteranen en hun partners.

Veteranen en veteranenbelangen in de toekomst

Momenteel telt Nederland bijna 100.800 veteranen waarvan er 24.800 in werkelijke dienst zijn. Dat betreft actief dienende en postactieve militairen die conform de Veteranenwet hebben gediend onder oorlogsomstandigheden of daarmee vergelijkbare situaties. Daarmee heeft ons land een rijke verscheidenheid aan veteranen en daarmee aan veteranenorganisaties. Veteranenverbanden zullen nodig blijven. Zowel voor de veteranengemeen-

schap zelf – waar het gaat om reünies, lotgenotencontact en onderlinge hulp zoals via de nuldelijnsondersteuning – als waar het de behartiging betreft van collectieve belangen. Hoewel de samenstelling in de tijd verandert, zal ook in de toekomst voor de veteranen de unieke onderlinge band de kern blijven. Een kameraadschappelijke band die werd gesmeed door indringende ervaringen onder operationele omstandigheden. De gesignaleerde veranderingen betekenen dat het nationaal VP zal blijven mee-ontwikkelen. De jonge veteranen hebben immers de toekomst. Jonge veteranen dienen de vlag van de oude generatie veteranen over te nemen. Het blijft dus zaak om ook de jonge, nog actief dienende veteranen te doordringen van hun speciale positie, waar ze trots op mogen zijn.

Veteranen hebben zich, vaak onder de moeilijkste omstandigheden, ingezet om de belangen van de Nederlandse maatschappij over de hele wereld te dienen. Sommige hebben daarbij het hoogste offer gebracht of zijn daarbij voor de rest van hun leven beschadigd geraakt. De meesten zijn daaruit sterker teruggekomen. Buiten de best mogelijke (na-) zorg verdienen zij daarvoor erkenning en waardering vanuit diezelfde maatschappij. U, als burgemeester, vertegenwoordigt de lokale samenleving en kan daarin dus een belangrijke rol spelen. De Nederlandse veteranen rekenen dan ook op u en wij, als nationaal Veteranen Platform, staan u daarin graag terzijde. ■

VEILIGHEIDSBERAAD

VOORUITKIJKEN DOOR MIDDEL VAN STRATEGISCHE AGENDA 2024 – 2027

Sinds een jaar is **Wouter Kolff**, burgemeester van Dordrecht en voorzitter van de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid, de voorzitter van het Veiligheidsberaad. In deze rol volgde hij Hubert Bruls op die na twee termijnen de voorzittershamer doorgaf. In zijn eerste jaar als voorzitter kwamen grote onderwerpen zoals de vluchtelingenstroom als gevolg van de oorlog tussen Rusland en Oekraïne en het aannemen van de Spreidingswet langs. Onlangs werd de nieuwe Strategische agenda 2024 – 2027 vastgesteld. Tijd om vooruit te kijken naar de belangrijkste thema's voor het Veiligheidsberaad en kort terug te blikken op het eerste jaar als voorzitter.

Tekst | Sijmen Veenstra

Foto | Michel ter Wolbeek, De Beeldredacteur, ANP, Rob Engelaar, Unsplash Chris Gallagher

De 25 veiligheidsregio's in Nederland zijn regionale samenwerkingsverbanden tussen gemeenten, brandweer, politie, geneeskundige hulpverleningsorganisaties en andere partners. Oppericht om te zorgen voor een goede onderlinge samenwerking en coördinatie op het gebied van veiligheid en crisisbeheersing. Het bestuur van de veiligheidsregio's bestaat uit de burgemeesters van de inliggende gemeenten en eventuele crisispartners. Een van deze burgemeesters wordt bij koninklijk besluit benoemd als voorzitter van de veiligheidsregio. De voorzitters van de veiligheidsregio's zijn verenigd in het Veiligheidsberaad. Naast het bestuurlijk overlegorgaan voor de veiligheidsregio's is het Veiligheidsberaad ook het wettelijk aanspreekpunt voor de Minister van Justitie en Veiligheid bij het maken van afspraken op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Het Veiligheidsberaad werd vooral bekend tijdens de coronacrisis onder het grote publiek. Hoe kijkt u hierop terug?

In deze periode heeft het Veiligheidsberaad duidelijk haar meerwaarde bewezen als brugfunctie tussen overheid en burgers. Door tijdens de coronacrisis 25 autonome veiligheidsregio's via het Veiligheidsberaad aan de Rijks-crisisstructuur te koppelen, konden we meedenken en mee-adviseren over beleid en maatregelen die op het ministerie werden uitgewerkt. Aan de andere kant bleek de schakelpositie van het Veiligheidsberaad ook goed te werken om de afgekondigde maatregelen snel en soepel te vertalen naar uitvoering en handhaving op regionaal niveau. Een wijze les, met het oog op toekomstige ongekende crises.

En net toen de coronacrisis voorbij was, stond de volgende crisis alweer voor de deur. Heeft u wel de tijd gehad om terug te kijken?

Er zat welgeteld één week tussen het laatste Veiligheidsberaad over corona en het eerste Veiligheidsberaad over de instroom van Oekraïense vluchtelingen als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Want bij de opvang van Oekraïense vluchtelingen, die in groten getale een veilig heenkomen zochten in Nederland, werd opnieuw een beroep gedaan op het Veiligheidsberaad. Echt de tijd om terug te blikken op de coronapandemie kregen we dus niet. Het kwam niet als verrassing dat het Kabinet opnieuw naar het Veiligheidsberaad keek om een rol te vervullen in deze nieuwe, totaal andere crisis vanwege de goede ervaringen in coronatijd. En ook nu bleek het afstemmingsoverleg een slagvaardige gesprekspartner voor het Ministerie van Justitie en

‘Het Veiligheidsberaad heeft duidelijk bewezen een **verbindende rol** tussen burger en overheid te kunnen spelen’

Veiligheid. Juist omdat het bestuurlijk stevig geworteld is in de verschillende veiligheidsregio's.

Welke rol speelt het Veiligheidsberaad bij de opvang van Oekraïners?

De veiligheidsregio's wierpen zich op om de verspreiding en coördinatie van de Oekraïense ontheemden over het land te leiden. Wekelijks spraken we elkaar over de knellende situaties, de inrichting van opvanglocaties en de effecten ervan op de Nederlandse samenleving. Het wachten is nu op de invoering van de Tijdelijke wet opvang Oekraïense ontheemden. De verantwoordelijkheid van deze opvangtaak wordt dan overgedragen van de burgemeester aan het college van burgemeester en wethouders. Zodra deze wet inwerking is gestreden, zal het Veiligheidsberaad zich terugtrekken uit de coördinerende rol in de opvang van Oekraïense ontheemden deze ligt nu in de 1e Kamer. Een grote uitdaging hierin is het creëren en behouden van draagvlak in de samenleving. Dat draagvlak is broos, zoals onlangs heel duidelijk werd bij de behandeling van de Spreidingswet in de Eerste en Tweede Kamer

U noemde het al zo even: de Spreidingswet. Bent u blij dat deze is aangenomen door de Eerste en Tweede Kamer?

Ja, zeker. De toestroom van Oekraïense vluchtelingen legde ook een andere crisis bloot: de opvangcrisis. Na de asielcrisis in 2015 werd afgesproken een aantal grote opvanglocaties in te richten, voor het geval er weer grote aantallen mensen op de vlucht naar ons land zouden komen. Dat gebeurde niet. De staatssecretaris was al in gesprek met het Veiligheidsberaad over de opvang van Oekraïense ontheemden en vroeg daarom ook het Veilig-

heidsberaad om hulp bij noodmaatregelen voor de ontoereikende reguliere opvang. Het verzoek was duidelijk: organiseer crisisnoodopvang en ontlast de aanmeldcentra. Met het aannemen van de Spreidingswet door de Eerste Kamer komt daar nu een eind aan en kunnen we asielzoekers in afwachting van hun procedure eerlijk verdelen over het land. Ik ben blij dat we als Veiligheidsberaad met deze wet uit de crisisstand kunnen komen en we ook in de toekomst niet opnieuw verantwoordelijk worden voor de crisisnoodopvang, die we zo lang verzorgd hebben. Het thema asiel en opvang is immers geen kerntaak van de veiligheidsregio en daarmee ook geen kerntaak voor het Veiligheidsberaad.

Welke accenten gaat het Veiligheidsberaad de komende periode leggen?

Als Veiligheidsberaad hebben we, net als alle andere mensen, weliswaar geen glazen bol, maar toch kunnen we op basis van risicoanalyse en expertise binnen de veiligheidsregio's een gedegen inschatting maken van wat onze aandachtspunten voor de komende jaren moeten zijn. Klimaatverandering speelt hierin een grote rol. Hoogwater, natuurbranden, problemen rond de

energietransitie: we hebben het allemaal al gezien in de afgelopen jaren. Maar ook de nauwe verwevenheid tussen de digitale wereld en de fysieke ruimte heeft ons als samenleving kwetsbaar gemaakt. Dit alles heeft geleefd tot een Strategische agenda 2024-2027, die we eind 2023 voor de komende drie jaar hebben vastgesteld.

Kunt u aangeven wat de aandachtspunten zijn binnen deze hernieuwde strategische agenda?

Een van die thema's is bijvoorbeeld Digitale Ontwrichting. Wanneer er zich een probleem op het gebied van cyber voordoet in organisaties met een vitale functie, kan dit enorme effecten hebben voor onze samenleving. Stel je voor dat er door een cyberprobleem de systemen van een energiemaatschappij niet werken, waardoor een deel van Nederland zonder stroom komt te zitten, dan kan dit grote maatschappelijke ontwrichtende gevolgen hebben. Bij het bestrijden van die gevolgen hebben de veiligheidsregio's een taak. Andere thema's waar het Veiligheidsberaad hoge prioriteit aan geeft, zijn een Veilige Energietransitie, Klimaatveiligheid en de Herziening Wet veiligheidsregio's. Met name klimaatverandering is allang geen abstract concept meer; we zien het om ons heen en de feiten spreken voor zich: stijgende temperaturen, frequenter voorkomende extreme weersomstandigheden en veranderingen in ecosystemen. Dit alles heeft een directe invloed op de veiligheid van onze gemeenschappen. Denk maar

'Een weerbare samenleving vraagt om een **integrale aanpak** van de problemen waar we voor staan'

Luchtfoto van de zeer grote natuurbrand op de Mariapeel nabij het Brabantse Deurne.

aan de recente overstromingen in januari in delen van Duitsland, Limburg, België en Luxemburg. De effecten bleken veel groter dan verwacht en duizenden mensen moesten hun huis verlaten. Dit laat ons zien dat we nog steeds niet altijd in staat zijn om de risico's volledig in te schatten. En een duidelijke waarschuwing dat we serieus rekening moeten houden met crisisscenario's als gevolg van het veranderende klimaat. De overstromingen maakten ook duidelijk dat de veiligheidsdreiging het resultaat is van veel ontwikkelingen in onderlinge samenhang. We kunnen hier alleen maar goed beleid op maken, als we dat integraal ontwikkelen. Architecten, bouwers, natuurbeheerders, hulpverleners en overheden; we zullen samen het antwoord moeten vinden op hoe we ons kunnen wapenen tegen toekomstige noodsituaties.

In 2020 woedde de grootste natuurbrand ooit in Nederland en verwoeste ruim 700 hectare in de Peel. En in het buitenland werd Londen in 2022 bedreigd als gevolg van een natuurbrand waarbij opvalt dat Nederland een soortgelijke verstedelijking kent. Zijn dit ontwikkelingen die u zorgen baren?

De voorbeelden die u noemt zijn goede voorbeelden die de noodzaak illustreren om tot een integrale aanpak te komen. We zien dat brandweermensen steeds vaker worden blootgesteld aan (grote) risico's tijdens het bestrijden

van een natuurbrand. Het is ook duidelijk dat de brandweer het niet alleen kan. Natuurbrandbeheersing vraagt om een integrale gebiedsgerichte aanpak. Het blussen van de brand is één onderdeel van het bestrijden van natuurbranden. Het is ook van belang om te kijken naar het aanplanten van bepaalde vegetatie en de inrichting van natuurgebieden. Alleen zo kunnen we omgaan met natuurbranden en de beheersing daarvan.

U benoemde eerder het belang van maatschappelijk draagvlak ook al even. Hoe kijkt u tot slot aan tegen de wijze waarop het Veiligheidsberaad kan zorgen voor dat maatschappelijk draagvlak?

Het Veiligheidsberaad heeft in de afgelopen jaren laten zien genuanceerd en constructief te opereren tussen de Rijksoverheid en de veiligheidsregio's en kan bij het entameren en implementeren van het nieuwe veiligheidsdenken opnieuw die unieke brugfunctie vervullen. Het is een feit dat de samenleving is veranderd en daarmee ook het veiligheidsdomein. Ontwikkelingen in de wereld hebben hun eigen dynamiek; zowel op globaal niveau, als regionaal en lokaal. Wat we wél kunnen controleren, is hoe we daarmee omgaan. Uit

alles blijkt dat een weerbare samenleving vraagt om een integrale aanpak van de problemen waar we voor staan. Dat betekent dat er nieuwe allianties van beroepsgroepen moeten komen en partnerschappen en coalities tussen overheden en bedrijfsleven. De boswachter en de brandweerman die samenwerken om een natuurbrand te voorkomen. De hacker en de cybersecurity-expert die samenwerken met het water- of energiebedrijf, om te voorkomen dat vitale voorzieningen in de samenleving uitvallen. Overheden ondersteunen en faciliteren zulke integrale initiatieven en zorgen dat wij als burgers weten wat we zélf kunnen bijdragen. Het Veiligheidsberaad zal daarbij, zoals tijdens de coronapandemie, gesprekspartner zijn van het kabinet, maar met een open oog en een goed afgestelde antenne voor wat er speelt onder de mensen in de samenleving. ■

Wouter Kolff
Burgemeester Dordrecht
en voorzitter Veiligheidsberaad

BEHALEN VAN DUURZAME AMBITIES MOET HAND IN HAND GAAN MET VEILIGHEID

Vanaf 23 september 2023 is **Peter Snijders**, burgemeester van Zwolle, benoemd tot portefeuillehouder Veilige energietransitie. Op 15 december 2024 werd de nieuwe strategische agenda 2024 – 2027 vastgesteld. Eén van de thema's is Veilige energietransitie, dat nu onder zijn regie verder wordt uitgewerkt. Een belangrijke thema, omdat het een grote impact heeft op ons en onze omgeving. De energietransitie is overal merkbaar: in de industrie, transport of thuis door middel van zonnepanelen. Kenmerkend is dat het op grote schaal gebeurt, maar tegelijkertijd ook versnipperd is. Dit leidt tot de vraag of er ook wordt nagedacht over een veilige energietransitie. 'Er is nu veel aandacht voor het behalen van de klimaatdoelen. Belangrijk is dat we ons niet blindstaren op alleen de realisatie, maar ook de focus houden dat dit op een veilige manier gebeurt.'

Tekst | Sijmen Veenstra

Foto | ANP, persbureau Heitink

Waarom moet energietransitie?

De lidstaten van de Europese Unie hebben in het Klimaatakkoord van Parijs afgesproken om in 2050 klimaatneutraal te zijn en om in 2030 vijftig procent minder broeikasgassen uit te stoten. In het akkoord staan maatregelen om de wereldwijde stijging van de temperatuur te beperken. Deze maatregelen behelzen een grootschalige transitie van gebruik van fossiele brandstoffen naar duurzame en hernieuwbare brandstoffen: de energietransitie. In het Nederlandse Klimaatakkoord staan meer dan 600 afspraken om de uitstoot van broeikasgassen tegen te gaan. Onder meer afspraken hoe 7 miljoen woningen en 1 miljoen gebouwen van het aardgas af gaan, 70 procent van alle elektriciteit

uit hernieuwbare bronnen komt en hoe vervoer en verkeer emissieloos kan worden.

Waarom de energietransitie veilig moet gebeuren

Om de doelen uit het Klimaatakkoord van Parijs te halen zijn er grote en ingrijpende veranderingen nodig in onze maatschappij. De energietransitie is daarmee overal te zien en de omgeving verandert: waterstof in de industrie, batterijen in woningen, alternatief aangedreven voertuigen zoals vrachtwagens of treinen, energieopwekking in nieuwe vormen en op nieuwe plekken. Dit levert milieu- en klimaatwinst op, maar brengt ook nieuwe en onbekende veiligheidsrisico's met zich mee. Kenmerkend is dat er enerzijds sprake

is van schaalvergroting met navenante risico's. Als waterstof inderdaad dé energiedrager van de toekomst wordt, zoals de bedoeling is, gaat dat grote gevolgen hebben voor Nederland. Het zal onder andere betekenen dat er zeer grote hoeveelheden giftig ammoniak, waarmee waterstof wordt gemaakt, door ons land vervoerd zullen worden over de weg of het spoor. Anderzijds is er tegelijkertijd sprake van fragmentatie, omdat er meer risico's komen te liggen in woonwijken en woningen (buurtbatterijen, huisaccu's, zonnepanelen) waarbij opwekking en opslag ook lokaal plaatsvindt. Dit maakt de energietransitie grootschalig en versnipperd en leidt tot de vraag of er ook nagedacht wordt over een veilige energietransitie

Tientallen woningen ontruimd om grote brand in huizenblok Arnhem

Casus: Arnhem (Presikhaaf)

Op zondagochtend 18 juni 2023 ontstaat brand in de keuken van een woning in de Arnhemse wijk Presikhaaf. Er is al snel sprake van een uitslaande brand. Tot op dat moment is er geen sprake van een bijzondere situatie. Echter, deze brand breidt zich via de buitenzijde van de woning zeer snel uit naar de naastliggende woningen en de rook breidt zich uit via de gebouwconstructies. Vier woningen branden volledig uit en meerdere woningen hebben brand-, rook- en waterschade. Door de enorme en langdurige rookontwikkeling moeten 125 (flat)woningen tijdelijk worden

ontruimd en is de crisisorganisatie opgeschaald om het incident in goede banen te leiden. De impact van de brand is groot, acht woningen zijn als gevolg van de brand niet meer bewoonbaar. Uit onderzoek blijkt later dat de aanwezige zonnepanelen (die over het totale dakvlak doorliepen) in combinatie met de in 2016 uitgevoerde renovatie (waarbij er een nieuwe gevel- en dakconstructie was aangebracht) heeft geleid tot een snelle brandverspreiding en dat dit de brand moeilijk bereikbaar en derhalve moeilijk te bestrijden maakte. De brand heeft geleid tot grote landelijke media-aandacht, tot vragen aan de minister van BZK en tot het aannemen van enkele moties in de Tweede Kamer.

VRAGEN

Wat is persoonlijke verbinding met veilige energietransitie?

Waarom vindt u het belangrijk?

Ik heb een grote interesse in de automotive sector. Een van de grote ontwikkelingen daarin de laatste jaren is de opkomst van elektrische auto's. Er rijden nu ongeveer 500.000 elektrisch aangedreven auto's in Nederland, maar het is duidelijk dat we nog maar aan het begin van de verandering staan. Die auto is inmiddels heel veilig voor de chauffeur door allerlei hulpsystemen, zoals 360 graden camera's, parking assist of een lampje als er iemand in je dode hoek rijdt. Maar er wordt onvoldoende nagedacht over wat er gebeurt er wanneer een elektrische auto in de brand vliegt. Wat voor gevolgen dit voor de omgeving en het blussen heeft.

Nu hebben we daar een speciaal donselbad voor nodig. Maar bekijk het nog eens wat groter. Wat doen we met een elektrische vrachtwagen waarvan de batterij ontvlamt? Die kunnen we niet zomaar onderdompelen. Dus moet je daar vooraf met elkaar over nadenken wat je kan doen om te zorgen dat bij die elektrische vervoersmiddelen die andere kant van veiligheid ook geborgd is.

Waarom houdt het Veiligheidsberaad zich bezig met veilige energietransitie?

Daar zijn verschillende redenen voor. Sowieso houdt het Veiligheidsberaad zich met veel uiteenlopende zaken bezig. Vanuit veiligheid en gezondheid geredeneerd, is het logisch dat

veiligheidsregio's bij de energietransitie betrokken zijn. Een vooraanstaande rol hierin is een wens van veel veiligheidsregio's en een must voor risicobeheersing, omgevingsveiligheid en incidentbestrijding. Er zit tevens een aantal bestuurlijke aspecten aan de veiligheid rondom de energietransitie, zoals de rol van het lokale bevoegd gezag, de financiering, positionering en belangenbehartiging voor de veiligheidsregio's, beleid, wet- en regelgeving en standaardisatie. Het gaat om de complete veiligheidsketen, waarbij het Veiligheidsberaad een belangrijke rol kan spelen en zaken kan agenderen. Wanneer veiligheidsregio's aan de achterkant moeten optreden wanneer het fout gaat (incidentbestrijding) dan kan dat efficiënter, effectiever en veiliger

als men aan voorkant wordt betrokken als adviseur (risicobeheersing). Dat betekent goed kijken wat er aan de ene kant aan wet -en regelgeving is. En aan de andere kant wat er gebeurt in de praktijk. Waar loopt de brandweer nu tegenaan? En dit niet alleen te vertalen naar operationele zaken, maar ook kijken hoe kun je dit verhelpen door wet- en regelgeving aan te passen. Het voorbeeld van Presikhaaf laat zien dat dit nodig is. In de veiligheidsregio's hebben we gigantisch veel praktijken-kennis. Door dit te bundelen, kunnen we er voor zorgen dat de energietransitie ook veilig gebeurt.

U bent nu een ruim een half jaar verantwoordelijk voor de portefeuille veilige energietransitie. Wat zijn nu de eerstvolgende stappen?

De energietransitie is zogezegd overal in de samenleving aanwezig. Vanuit die optiek gaan we eerst een verkenning uitvoeren om te onderzoeken waar de grootste risico's liggen op het gebied van de energietransitie. Welke grote bewegingen zien we en wat betekenen die voor de veiligheid? Ook kijken we naar andere landen hoe zij met de problematiek omgaan om grote duurzame ambities te verwezenlijken maar tegelijkertijd aandacht voor veiligheid behouden. Voor welke uitdagingen staan zij? En hoe borgen zij veiligheid daarin? Dit moet ons helpen om te le-

ren waar we ons moeten op focussen. Ook zoeken we verbinding met initiatieven die al lopen, zoals de werkgroep BOVEN¹ waarmee we onlangs kennis hebben gemaakt. In oktober willen we terug naar het Veiligheidsberaad met de resultaten van de verkenning en aan de hand daarvan bepalen waar we ons vanuit het Veiligheidsberaad op gaan focussen

Bent u van mening dat we de risico's bij de energietransitie nog te vaak vergeten?

Iedereen wil de groene ambities die we met elkaar hebben geformuleerd waarmaken, dat moet ook. Maar het is belangrijk dat de veiligheid daar niet onder lijdt. Wat ik nu zie is dat de verduurzaming en de energietransitie zo dominant is. Dat 2030 zo dwingend gevoeld wordt. Dat op het beleidsterrein energie daar de veiligheid wel onder lijdt. Er zijn veel initiatieven om te verduurzamen. Maar op het gebied van veiligheid gebeurt dat soms nog te weinig doordacht. En tegelijkertijd is het soms zo eenvoudig. Als je laadpalen hebt bij een hotel of congrescentrum. Dan is de veilige optie om deze buiten de parkeergarage te hebben en er niet in. Ik zag dat laatst bij een hotel, en dat is de juiste risico-awareness. Net als het ophangen van een rookmelder in je garage waar je je elektrische fiets oplaadt. Maar het is nog niet overal vanzelfsprekend om zo met het aspect veiligheid om te gaan.

Wat kunnen we doen om die focus op veiligheid te vergroten?

Het begint bij bewustwording en bewustzijn. Veel meer aandacht hebben voor veiligheid bij duurzame energietransitie, en je niet alleen maar blind-

staren op het behalen van duurzame ambities. Door veiligheid voortdurend te blijven agenderen en aandacht ervoor te blijven vragen, hoop ik dat we vanuit het Veiligheidsberaad kunnen bijdragen die focus te behouden en te vergroten.

Waterstof wordt vaak genoemd als een manier voor duurzame energieopwekking, waar tegelijkertijd ook stevige risico's aan zitten. Hoe kijkt u hiertegen aan?

Waterstof is een fantastische manier om van fossiele brandstof over te schakelen naar duurzame energieopwekking en toepassing. Neem de waterstof trein. In 2020 kwam de eerste waterstof trein ons land binnen en er wordt druk geëxperimenteerd met name in Noord-Nederland, waar er geen elektrische spanning mogelijk is om treinen op waterstof i.p.v. diesel te laten rijden. In Groningen rijden er zelfs al bussen op waterstof. Fantastische ontwikkelingen. Maar aan de andere kant zijn er gigantische hoeveelheden ammoniak nodig om dit mogelijk te maken. Alle reden om ervoor te zorgen dat veiligheidskwesaties rondom waterstof in de samenleving worden geadresseerd. Dat is wat het Waterstof Veiligheid Innovatie Programma (WVIP) met een breed samenwerkingsverband van bedrijven, overheden, kennisinstellingen, veiligheidsregio's en omgevingsdiensten de afgelopen vier jaar heeft gedaan. Door te kijken naar uniforme vergunningverlening, incidentbestrijding en risicobeheersing voor hulpverleners, wet- en regelgeving en een uniform risicobeeld. 3 april was het eerste Nationaal Congres Waterstofveiligheid en ik ben blij om te zien hoe dit opgepakt wordt met de juiste focus. ■

Peter Snijders,
burgemeester Zwolle en portefeuillehouder
Veilige Energietransitie

¹ Bestuurlijk Overleg voor een Veilige
Energietransitie in Nederland

SITTARD-GELEEN ZET DE KOMENDE JAREN FORS IN OP DE AANPAK VAN JEUGDCRIMINALITEIT

Ondanks dat de jeugdcriminaliteit op basis van cijfers in algemene zin daalt, raken kwetsbare jongeren steeds meer betrokken bij zware vormen van criminaliteit. Het ministerie van Justitie en Veiligheid investeert daarom in een brede aanpak van jeugdcriminaliteit, genaamd **'Preventie met Gezag'**. Preventie met Gezag is een initiatief waarbij gemeenten samen met lokale justitiële partners middelen kunnen aanvragen voor de aanpak van jeugdcriminaliteit. De gemeente Sittard-Geleen heeft samen met partners een succesvol plan gemaakt. Het ministerie is positief over het plan: "Het valt op dat een degelijke analyse is gemaakt van de focusgebieden in de gemeente. Sterk is dat de interventies duidelijk beschreven staan met aandacht voor de probleemanalyse en doelgroep. Er is helder aangegeven welke partij betrokken is bij elke interventie en welke rol er voor de partijen is weggelegd".

Tekst | gemeente Sittard-Geleen

Foto | MCMproductions, Marc Schols, Huub Keulers Fotografie

'In Sittard-Geleen zijn we een tikje eigenwijs.

Wij beginnen met de aanpak vanaf -9 maanden tot en met 27 jaar.'

Samen signaleren, voorkomen en aanpakken

Burgemeester Hans Verheijen van Sittard-Geleen: "Het doel is om te voorkomen dat jongeren tot en met 27 jaar betrokken raken bij criminaliteit. Dit doen we door ze perspectief te bieden en grenzen te stellen. We willen dit bereiken door in te zetten op preventie, tijdige signalering en de aanpak van problemen.

Daarnaast gaan we de samenwerking met partners in het brede preventieve en justitiële veld versterken én data-gedreven werken. Zodat we de juiste dingen doen". Naast de €2,5 miljoen die de gemeente verkrijgt vanuit Preventie met Gezag, zijn er ook middelen beschikbaar voor de politie, het Openbaar Ministerie, de Rechtspraak, het Zorg- en Veiligheidshuis, Raad voor de Kinderbescherming en jeugdreclassering.

Min 9 maanden tot en met 27 jaar

Burgemeester Verheijen licht toe dat de gemeente Sittard-Geleen staat voor doen wat nodig is en dat daarom is gekozen voor een andere leeftijdsrange dan andere Preventie met Gezag gemeenten. "Af en toe krijgen we vragen over de leeftijdsgrenzen die we in Sittard-Geleen hanteren voor het programma. Vanuit het Ministerie van

Justitie en Veiligheid is aangegeven dat Preventie met Gezag zich landelijk richt op de leeftijd tussen 8 tot en met 27 jaar. In Sittard-Geleen zijn we een tikje eigenwijs: we willen de problematiek integraal aanpakken, wat betekent dat een brede gezinsaanpak van belang is. Denk bijvoorbeeld aan het doorbreken van intergenerationele overdracht van criminaliteit. En dat kan al beginnen tijdens een zwangerschap. Wij beginnen daarom met de aanpak vanaf -9 maanden tot en met 27 jaar. Daarbij hebben we goed gekeken naar wat er al is in de gemeente. Denk daarbij aan het jongerenwerk, maar ook aan bijvoorbeeld jeugdhulp die al kan worden ingezet. We zien echter nog kansen op het gebied van (netwerk)samenwerking en ondersteuning op het gebied van jongeren die al verder zijn afgegleden en waar specifiekere inzet op nodig is. Binnen Preventie met Gezag zetten we daarom onder meer in op pre-foren-

sisch jongerenwerk, een re-integratie officier (RIO) en Integrale Persoonsgerichte Toeleiding naar Arbeid (IPTA). Een andere interventie waar we trots op zijn en veel verwachtingen van hebben, is de preventieve aanpak basisonderwijs. Deze geeft invulling aan de noodzakelijke bewustwording rondom zogenaamde criminogene en beschermende factoren en de potentiële (onbedoelde en onbewuste) negatieve invloed van leerkrachten en andere bij school betrokken partners bij de omgang met leerlingen."

Gezamenlijke uitdagingen vragen creatief bijdragen

In de uitvraagbrief van het ministerie van Justitie en Veiligheid, gericht aan de gemeente Sittard-Geleen, zijn 125.000 euro voor 2024 en 187.500 euro voor 2025 en verder begroot voor de extra inzet van de politie binnen Preventie met Gezag. Scott Dautzenberg, teamchef basisteam Westelijke Mijnstreek: "Op dit moment kennen we in het basisteam Westelijke Mijnstreek, waar de gemeente Sittard-Geleen onderdeel van uitmaakt, een al langdurige, aanzienlijke onderbezetting. De aanwas van nieuwe collega's gaat gematigd, omdat de werknemers binnen het basisteam eerst via de politieacademie opgeleid moeten worden. Voor het project 'Preventie met Gezag' zijn wij van mening dat er taken te verrichten zijn die het niet noodzakelijk maken dat er ook opsporingsbevoegdheid is. Wat ons betreft is het goed mogelijk om wel in dienst te zijn van de politie (gekoppeld aan geheimhouding etc.) zonder opsporingsambtenaar te zijn. Wij gaan de mogelijkheid onderzoeken om dit soort rollen anders in te vullen, zonder dat dit ten koste gaat van de operationele sterkte. Hierbij denken wij dat de competenties die het vraagt, te vergelijken zijn met de functie Operationeel Expert Wijk of Operationeel Specialist-A. Qua taken kan men denken aan participeren in de netwerkstructuur, interne processen begeleiden en verbeteren, de voortgang monitoren

'We onderschrijven samen de problemen en voelen ons verantwoordelijk om dat te doen dat impact maakt. Samen naar **100%** veilig.'

en rapporteren. Centraal staat dat we samen de problemen onderkennen en ons willen inzetten om op een creatieve manier te kunnen bijdragen aan de aanpak van jeugdcriminaliteit in de gemeente Sittard-Geleen”.

Burgemeester Hans Verheijen is positief: “De jeugd is de toekomst! Het plan kan rekenen op brede steun en toewijding. De financiële steun vanuit het ministerie biedt kansen om boven op onze huidige aanpak écht een verschil te maken in het voorkomen én aanpakken van jeugdcriminaliteit in Sittard-Geleen”.

Grote ambities

“Openbaar Ministerie Limburg heeft de ambitie om met een integrale, informatiegestuurde en probleemgerichte (wijk)aanpak actief bij te dragen aan het voorkomen dat jongeren in aanraking komen met of verleid worden door het criminele circuit, ze illegale activiteiten en/of criminele feiten plegen of dat ze doorgroeien/verder afglijden in de georganiseerde criminaliteit”, aldus Daniele Weymar, Officier van Justitie. “De OM-bijdrage ziet op een brede en betekenisvolle inzet van het strafrecht, met een focus op de meest kwetsbare gebieden en een ambitie om successen in de aanpak een breder vervolg te geven. Hierbij is aandacht voor de toekomstbestendigheid van initiatieven en werkwijzen en het efficiënt inzetten van (kostbare) capaciteit”.

De ontwikkeling en intensivering van de (integrale) samenwerking verloopt via de volgende lijnen:

1. Versterking van de justitiële (wijk) functie
2. Versterking van de aanpak van criminele netwerken

3. Versterking van de aanpak van criminele geldstromen
4. Landsgrenzenoverschrijdende aanpak

Officier van Justitie Weymar vervolgt: “Het is duidelijk dat de ambities van het OM groter zijn dan de middelen die hiervoor beschikbaar zijn. Daarom gaan we met onze partners verkennen waar de prioriteiten liggen en op welke manier we met de beschikbare middelen de grootste impact kunnen maken in de aanpak van jeugdcriminaliteit in Sittard-Geleen. Uiteraard is het daarbij van belang dat het OM goed kijkt naar de brede belangen van ook andere gemeenten in Limburg (aangezien het OM werkt voor de hele provincie Limburg) en streeft naar een goede en effectieve samenwerking met en tussen de andere drie Limburgse Preventie met Gezag gemeenten.”

Bestuurlijke aansturing door de driehoek

Burgemeester Verheijen: “In Sittard-Geleen hebben we ervoor gekozen om het programma Preventie met Gezag bestuurlijk te laten aansturen door de driehoek. Er is sprake van een compact programmateam, met een

programmaregisseur, programmamedewerker, politie en OM. Hierdoor wordt ervoor gezorgd dat preventie én gezag in evenwicht zijn binnen het programma. Dit zie je ook terug in de interventies, die samen een mooie balans vormen binnen de doelen voorkomen, signaleren en aanpakken. Naast de driehoek, zullen we -net als in de aanvraagperiode - intensief samenwerken met netwerkpartners. Denk hierbij aan onder andere onderwijs, sociaal domein, Zorg- en Veiligheids-huis, (jeugd)reclassering, Raad voor de Kinderbescherming en andere partners. Ervaringsdeskundigheid krijgt een nadrukkelijke rol”.

Start en evaluatie

Het bedrag van 2,5 miljoen euro is toegerekend voor twee en een half jaar. Dat wil niet zeggen dat de aanpak dan ook stopt. Na juni 2026 wordt gekeken hoe Preventie met Gezag in de gemeente Sittard-Geleen wordt voortgezet, doorontwikkeld en welke middelen daaraan worden verbonden.

Wat centraal staat binnen het programma Preventie met Gezag Sittard-Geleen is dat we samen de problemen onderschrijven en ons verantwoordelijk voelen om dat te doen dat impact maakt. En daarbij ook onze ogen niet sluiten voor de uitdagingen die ons te wachten staan. Onze slogan is niet voor niets: Samen naar 100% veilig! ■

Hans Verheijen,
burgemeester Sittard-Geleen

GEKETEND IMAGO,

EERSTE HULP BIJ ONGANGSVORMEN VOOR BURGEMEESTERS

In deze ingewikkelde maatschappij moet de burgemeester verschillende rollen vervullen om zijn ambt goed te kunnen uitoefenen. Er komt steeds meer bij kijken. Niet alleen treedt de burgemeester op als boegbeeld en bestuurder, maar ook als crisismanager, communicator en zelfs als burgervader/-moeder. Behalve de bestuurlijke kanten van het ambt komen ook de menselijke aspecten uitgebreid aan bod. Geketend imago helpt burgemeesters en andere politieke ambtenaren om in elke situatie de juiste toonaan te slaan.

Ilse Bruls-van Strien is werkzaam als advocaat, mediator en coach in Nijmegen. Jolanda Muijlwijk-Eggenhuizen is kabinetschef gemeente Veenendaal en treedt op als adviseur protocol en representatie.

'Ilse Bruls en Jolanda Muijlwijk laten in dit boek treffend zien dat protocol, etiquette en omgangsvormen ertoe doen. Ze bieden houvast voor burgemeesters bij het uitoefenen van hun ambt. Laten we ons ervan bewust zijn dat als de 'vorm' of de 'verpakking' niet goed gekozen zijn we met een achterstand aan welk gesprek of welke ontmoeting dan ook beginnen. Zoals vaak geldt ook hier dat eengoede voorbereiding het halve werk is. Dit boek helpt bij die voorbereiding!'

Liesbeth Spies, burgemeester Alphen aan den Rijn en voorzitter Nederlands Genootschap van Burgemeesters

REIZENDE EXPOSITIE: W02 IN KLEUR

Vanaf eind april 2024 tot eind mei 2025 is in heel Nederland de 'reizende' expositie W02 in kleur te zien. Over een lengte van 45 meter panelen-stands krijgt de Tweede Wereldoorlog een nieuwe dimensie door 240 beelden op groot formaat, die van zwart-wit in kleur zijn getransformeerd. Jakob Lagerweij uit Wilp is als één der beste colouristen ter wereld de schepper van deze nieuwe realiteit. Hij heeft ruim duizend oorlogsbeelden van kleur voorzien. Het lijkt alsof het gisteren gemaakte dia's zijn. In samenwerking met DPG Media heeft KICK uitgeverij uit Rotterdam de kleurbeelden van Lagerweij in 2023 via vier kloelke boekdelen aan het grote publiek getoond. Het succes van deze reeks - met teksten van de journalisten Ad van Liempt, Jaap Visser en Matty Verkamman - is inmiddels zo eminent, dat KICK en DPG hebben besloten er een grote foto-expositie aan te koppelen.

De expositie is voor alle gemeenten beschikbaar en wordt kant en klaar geleverd: vervoer, opbouwen, afbreken en verder vervoer. De expositie is in vier identieke versies gemaakt en kan dus gelijktijdig in vier gemeenten worden gezien. De makers verhuren de expositie steeds voor een periode van twee weken, tegen een bedrag van € 7.500,-. Desgewenst kan de termijn worden verlengd, met € 1.500,- extra huur per week. Aanmeldingen via info@kickuitgevers.nl

Uit de huuropbrengst schenken KICK/DPG aan alle VO-scholen in de deelnemende gemeenten een cassette met de vier boekdelen.

E-LEARNING OOV BURGEMEESTERS- BEVOEGDHEDEN

Op de website van het NGB hebben wij een E-learning, gericht op verscheidene burgemeestersbevoegdheden binnen het veiligheidsdomein. In korte filmpjes over bijvoorbeeld het toepassen van noodbevoegdheden, wat mag wel en niet bij demonstraties, het sluiten van een woning op grond van de Opiumwet, de wet aanpak woonoverlast en tal van andere onderwerpen, leggen we u uit hoe te handelen en krijgt u best practices aangereikt. Verschillende burgemeesters en diverse partners die u in de praktijk tegenkomt hebben deelgenomen aan de totstandkoming van deze E-learning. U vindt de E-learning, na ingelogd te hebben met uw persoonlijke account, onder "professionalisering".

24/7 Ondersteuning bij vragen over openbare orde, veiligheid en crisis

Wist u dat u als burgemeester én locoburgemeester dag en nacht terecht kunt bij Joost Keemink-Haane, de bestuurlijk adviseur veiligheid & crisisbeheersing van het NGB? Bijvoorbeeld voor advies over het inzetten van burgemeestersbevoegdheden, een second opinion en ondersteuning bij en sparren over casuïstiek. Desgewenst komt hij ook ter plaatse, bijvoorbeeld om aan te sluiten bij de veiligheidsdriehoek of om lessen van ervaren collega's direct en persoonlijk te delen. Joost is voor deze ondersteuning bereikbaar via telefoonnummer 06-29401416.

ONDERSTEUNINGSTEAM BIJ INTIMIDATIE, BEDREIGING, AGRESSIE EN GEWELD

Het Ondersteuningsteam Weerbaar Bestuur biedt steun aan burgemeesters, wethouders, raadsleden, Statenleden en gedeputeerden die geconfronteerd worden met vraagstukken rondom de eigen veiligheid (intimidatie, bedreiging, agressie en geweld). Het Ondersteuningsteam bestaat uit vertrouwenspersonen, experts en ervaringsdeskundigen en biedt een luisterend oor en persoonlijk advies. Wanneer u te maken krijgt met agressie en intimidatie kunt u 24/7 contact opnemen met het Ondersteuningsteam Weerbaar Bestuur. Het Ondersteuningsteam is telefonisch bereikbaar op 070-3738314. U komt dan in contact met een van de vertrouwenspersonen.

Geestelijke verzorging bij ernstige incidenten

In dit blad hebben meerdere burgemeesters gereflecteerd op een ernstig incident in hun gemeente. Dit soort incidenten kunnen een behoorlijke impact hebben op u als persoon. Daarom biedt het NGB, aan (loco)burgemeesters die in hun gemeente een ernstig incident hebben behandeld, gesprekken aan met een geestelijk verzorger. Het is bewezen dat deze vorm van nazorg effectief is bij de verwerking van wat u heeft meegemaakt. U kunt deze service aanvragen via Joost Keemink - Haane (06-29401416).

Vertrouwenscollega's

Heeft u als burgemeester een bestuurlijke of persoonlijke kwestie die u graag op vertrouwelijke basis wilt spiegelen? Dan heeft het Nederlands Genootschap van Burgemeesters ook een aantal vertrouwenscollega's, veelal oud-burgemeesters, die op korte termijn beschikbaar zijn en bij u langs kunnen komen. U kunt hiervoor contact opnemen met de directeur van het NGB, Hilde Westera (06-12710044).